

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kamu Hukuku

**GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE
SOKULMASI SUÇU**

Selim TOKGÖZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Hasan SINAR

İstanbul, 2022

**GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI
SUÇU**

Selim TOKGÖZ

Kamu Hukuku

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2022

Selim TOKGÖZ tarafından hazırlanmış ve 20.05.2022 tarihinde sunulmuş GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI SUÇU başlıklı tez Kamu Hukuku Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hasan SINAR

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Hasan SINAR

Hukuk Fakültesi,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fulya EROĞLU

Hukuk Fakültesi,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Esra ALAN AKCAN

Hukuk Fakültesi,
Medipol Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığını beyan ederim.

Tezin Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne teslim tarihi: ____/____/____

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Selim TOKGÖZ

İmzası

ÖNSÖZ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 170. maddesinde düzelenmiş olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, 1. fıkra kapsamında, failin, madde metinde belirtilen eylemleri gerçekleştirmesi sonucu kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığının tehlikeye düşmesi halinde ya da bu eylemlerin kişilerde korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda olması halinde ortaya çıkacaktır. İşbu maddenin 2. fıkrasında ise soyut tehlike suçu hüküm bulmuş olup tehlikeli addedilen eylemlerin gerçekleştirilmesi ile suç ortaya çıkacaktır.

Bu çalışmada öncelikle tehlike suçlarına dair tartışmalı hususlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu suç türünün cezalandırılmasının sonuçları ve temel hak ve hürriyetlere etkisi hakkında görüşler ardından genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun unsurları ve unsurlar dışında kalan hususlar incelenmiş, bu suç bakımından görüş farklılıkları barındıran teşebbüs, içtima, objektif cezalandırılabilme şartı gibi unsurlar üzerinde ayrıca açıklamalarda bulunulmuştur.

Bu tezin hazırlanma süreci başta olmak üzere yüksek lisans eğitiminin tamamında her daim değerli görüş, katkı ve desteklerini hissettiğim hocam Doç. Dr. Hasan SINAR'a ve bu süreçte tüm problemlerimle ilgilenen ve benim kadar yorulan hocam Arş. Gör. Batuhan AKTAŞ'a teşekkürü borç bilirim.

Teşekkürlerin en büyüğü ise öğrenim hayatımın hiçbir anında beni yalnız bırakmayan ve her koşulda yanımda olan değerli anne ve babam ile verdikleri pozitif enerji ile çalışma azmimi arttıran kardeşlerime olmalıdır.

ÖZET

GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI SUÇU

TOKGÖZ, Selim

Yüksek Lisans, Kamu Hukuku, Altınbaş Üniversitesi

Danışman : Doç. Dr. Hasan SINAR

Tarih : Nisan, 2022

Sayfa : 105

Bireyler, sahip oldukları hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesini engelleyecek mekanizmaların varlığı sayesinde toplum içerisinde huzur ve güven içerisinde yaşayabilmektedir. Ceza hukuku, kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin ihlaline neden olacak hareketlerin cezalandırılmak sureti ile kişilerdeki bu güven duygusunu sağlamaktadır. Ceza hukukunun müdahalesi bazen ihlalin bir zarar ortaya çıkarmasını beklerken bazen de ön alanda müdahale etmekte, hak ve hürriyetler açısından tehlikeli olabilen fiilleri cezalandırmaktadır. Bu bağlamda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 170. maddesinde düzenlenen Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması suçu, kişilerin hayatına veya malına yönelebilecek tehlikeli hareketlerin engellenmesi ve bireylerin huzur ve sükûn içerisinde yaşayabilmesini sağlamak amacı ile düzenlenmiştir. Bu tezde tehlike suçları bağlamında Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması suçu incelenmiştir. Birinci bölümde tehlike kavramına dair genel açıklamalarda bulunulmuş ve tehlikeye dair teorilere yer verilmiş, tehlike suçları incelenmiş, mukayeseli hukuktaki görünümlere yer verilmiş ve ceza hukukunun yaşadığı gelişim tehlike suçları bağlamında değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu; korunan hukuki değer, suçun unsurları (maddi unsurlar, manevi unsurlar ve hukuka aykırılık unsuru), kusurluluk, objektif cezalandırılabilme şartları, suçun özel görünüş şekilleri, yargılama ve yaptırım konularında ele alınmış ve suçun taksirli düzenlenmiş hali olan TCK'nın 171. maddesinde yer alan suç ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Son olarak da konu hakkındaki değerlendirmelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tehlike Suçları, Toplum Huzuru, Genel Güvenlik, Önleyici Ceza Hukuku.

ABSTRACT

THE CRIME OF KNOWINGLY ENDANGERING THE GENERAL SECURITY

TOKGÖZ, Selim

M.A., Public Law, Altınbaş University

Supervisor : Doç. Dr. Hasan SINAR

Date : April, 2022

Page : 105

Individuals can live in peace and security in the community because there are mechanisms in place to prevent violations of their rights and freedoms. Penal Law fosters this sense of trust in individuals by punishing acts that violate individuals' fundamental rights and freedoms. The intervention of penal law sometimes anticipates that the violation will cause harm, while other times it intervenes in the front line and punishes acts that may be dangerous to rights and freedoms. In this context, Crime of Knowingly Endangering the General Security, as stipulated in clause 170 of the Turkish Penal Code No. 5237, is regulated in order to prevent dangerous acts that may endanger people's lives or property, and to ensure that people can live in peace and rest. The crime of Knowingly Endangering the General Security has been examined in the context of danger crimes in this thesis. In the first chapter, general explanations of the notion of danger, theories about danger and appearances in comparative law are presented, as well as dangerous crimes are examined and the development of penal law in the context of dangerous crimes is evaluated. And, in the second chapter, the crime of knowingly endangering the general security are discussed in the topics of protected legal value, elements of the crime (material, moral or illegality elements), culpability, objective punishment conditions, special appearance forms of the crime, trial and sanction, as well as the comparisons were made with the crime in Clause 171 of the Turkish Penal Code which is regulated as the negligent version of the crime. Finally, opinions on this topic are included.

Keywords: Danger Crimes, Public Peace, General Security, Preventive Penal Law.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: TEHLİKE SUÇLARI.....	2
1.1. TEHLİKE.....	2
1.1.1. Kavram.....	2
1.1.2. Tehlikeye Dair Teoriler.....	3
1.1.2.1. Subjektif teori.....	3
1.1.2.2. Objektif teori.....	5
1.1.2.3. Karma teori.....	6
1.1.2.4. Normatif teori.....	7
1.1.2.5. Teorilere dair değerlendirme.....	7
1.2. TEHLİKE SUÇLARI.....	8
1.2.1. Genel Olarak.....	9
1.2.2. Bir Sonraki Aşama: Zarar Suçları.....	12
1.2.3. Tehlike Suçlarının Sınıflandırılması.....	14
1.2.3.1. Somut tehlike suçları.....	14
1.2.3.2. Soyut tehlike suçları.....	17
1.3. MUKAYESELİ HUKUK GÖRÜNÜMLERİ.....	18
1.4. CEZA HUKUKUNUN GELİŞİMİ : TEHLİKE SUÇLARININ CEZALANDIRILMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER.....	24
2. BÖLÜM: GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI.....	33
2.1. GENEL BİLGİLER.....	33
2.2. KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	35
2.3. SUÇUN UNSURLARI.....	36

2.3.1. Maddi Unsurlar.....	36
2.3.1.1. Fiil.....	36
2.3.1.2. Fail.....	51
2.3.1.3. Mağdur.....	52
2.3.1.4. Suçun konusu.....	53
2.3.2. Manevi Unsur.....	54
2.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	56
2.3.3.1. Genel olarak.....	56
2.3.3.2. Hukuka uygunluk nedenleri.....	57
2.4. KUSURLULUK.....	62
2.5. OBJEKTİF CEZALANDIRILABİLME ŞARTI.....	66
2.6. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	69
2.6.1. Teşebbüs.....	69
2.6.2. İştirak.....	75
2.6.3. İçtima.....	77
2.6.3.1. Genel bilgiler.....	77
2.6.3.2. TCK m. 170 bağlamında içtima.....	82
2.7. YARGILAMA VE YAPTIRIM.....	85
2.8. TCK m. 171 İLE KARŞILAŞTIRMALAR.....	88
SONUÇ.....	92
REFERANSLAR.....	96

KISALTMALAR

Al. CK	: Alman Ceza Kanunu
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
çev.	: Çeviren
E.	: Esas
ed.	: Editör
ET.	: Erişim Tarihi
ETCK	: 765 sayılı Türk Ceza Kanunu
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KK	: 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu
m.	: Madde
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No	: Numara
PVSK	: 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
TCK : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK : 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve devamı
vs. : Ve sair
Y. : Yıl
Yarg. : Yargıtay

GİRİŞ

Genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçu, kanun koyucu tarafından, kişilerin hayatları, vücut bütünlükleri, sağlıkları veya mal varlıkları bakımından tehlike oluşturabilecek fiilleri yasaklamak gayesi ile 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nda dağınık olarak düzenlenmiş olan fiilleri, 5237 sayılı TCK ile toplu bir biçimde ve tek başlık altında düzenlenmiştir. Topluma karşı suçlar içerisinde yer alan bu suç, tehlike suçlarının tipik bir örneğini teşkil etmektedir. Tehlike suçları, kişilerin hukuken korunan menfaatleri üzerinde oluşacak tehlikeli eylemlerin cezalandırılması amacı ile konulmuş olan ve hukuki değer üzerindeki tehlikeyi de suçun hukuki değerinin ihlali neticesini oluşturan suçlardır. Tehlike suçlarının varlığı ile bireyler ve geniş anlamda toplum açısından önemli olan ve ihlali söz konusu olduğunda günlük yaşamın olumsuz etkileneceği hukuki menfaatler, zarara uğramamış olsa dahi tehlikeye uğraması halinde ceza hukukunun koruma alanından faydalanacaktır. Bu cihetle, tehlike suçlarının cezalandırılması hem toplumun ıslah edilmesi hem de bir sonraki ihlallerin önüne geçecek şekilde eğitilmesi sonuçlarını doğuracaktır.

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, genel tehlike yaratan bir suç olarak düzenlenmiştir. İlgili maddenin 1. fıkrası somut tehlike suçu, 2. fıkrası da soyut tehlike suçu niteliği teşkil etmektedir. Bu nedenle, bu çalışma kapsamında tehlike suçlarına dair özellik arz eden durumlar, konumuzla alakalı kısımlarla sınırlı olmak üzere, incelenecektir. Bununla birlikte ceza hukukunun sınırlarını genişleten ve hak ve özgürlüklere doğrudan müdahale eden tehlike suçlarının ne ölçüde uygulanabilir olduğu hususları hakkında tartışmalar yapılacaktır. Tehlike suçlarına dair bu incelemelerden sonra konumuz olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun unsurları ve diğer ceza hukuku kurumlarının görünümleri incelenecektir.

1. BÖLÜM

TEHLİKE SUÇLARI

1.1. TEHLİKE

1.1.1. Kavram

Tehlike kavramı, “büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum” veya “gerçekleşme ihtimali bulunan fakat istenmeyen sakıncalı durum” anlamlarına gelmektedir.¹ Tehlike kelimesi ile zarara yol açabilecek durumlar izah edilmektedir. Bir durumun tehlikeli olması, onun gerçekleşebilecek boyutta olduğunu ancak henüz gerçekleşmediğini, gerçekleştiği takdirde istenmeyen sonuçlara yol açacağını göstermektedir. Tanımdan da yola çıkarsak tehlike ile zarar kavramları iç içe, geçişken özellik göstermektedir.

Zarar kelimesi ise; “bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, ziyan” olarak anlam bulmaktadır.² Fiili durumun gerçekleşmesi ile menfi, istenmeyen, çıkar kaybına yol açan neticenin gerçekleşmesi halinde, ortaya çıkan netice zarar olarak anlam bulmaktadır.

Tehlike, zarardan önceki son hali ifade etmektedir. Zarar, ortaya çıkan neticenin niteliğini tarif ederken; tehlike veya tehlikelilik, zarara yol açacak olayı ifade etmektedir. Tehlike kavramı genel olarak zarar üzerinden tarif edildiği için, zarar kavramı üzerinde durarak tehlikenin tanımlanması daha doğru olacaktır.

Zarar kelimesi gündelik hayatta çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Örneğin, ekonomik anlamda zarar mal veya para kaybı anlamı taşımaktadır. Biz çalışma konumuz gereği zarar kavramını ceza hukuku bağlamında değerlendireceğiz.

Zarar kavramı üzerine öğretilerde değişik tanımlamalar yapılmıştır. Bazılarına göre zarar, bir şeyin yok edilmesi veya azaltılması veya bir menfaatten mahrum edilmesi veya menfaatin sınırlandırılmasıdır. Bazılarına göre ise zarar, insan ile şey arasındaki ilişki anlamına gelen menfaatin

¹ www.tdk.gov.tr, “Tehlike”, ET:10/01/2022

² www.tdk.gov.tr, “Zarar”, ET:10/01/2022

ihlalidir. Diğer bir deyişle, eşyayı kullanma kabiliyetinin kalmaması veya azalmasıdır. Bazılarına göre ise zarar, bir hakkın ihlalidir.³

Devlet, belirli bir fiili ceza tehdidi ile yasaklarken daima belirli bir menfaati korumayı amaçlar. Söz konusu ihlal, korunan varlık veya menfaatin tamamen veya kısmen zarara uğramasına veya sadece tehdit edilmesine, yani gerçek veya potansiyel bir zararın gerçekleşmesine göre iki şekilde ortaya çıkar: Zarar verme ve tehlikeye koyma.⁴

O halde ceza hukuku bağlamında zarar, suç normu ile korunmuş olan menfaatin ihlal edilmesidir. Tehlike ise bu menfaatin zarara uğrama olasılığıdır.

Tehlikeden maksat, âdet ve kural dışı yaratılmış bir haldir ve somut duruma göre imkândan daha fazla olarak ihtimali ifade eder.⁵

Tehlike, zarar doğması ihtimalinin bulunması demektir. Ancak bu konuda basit bir ihtimal bulunması yeterli görülmemelidir. Aksi takdirde tehlike kavramı çok genişler. Bu nedenle, tehlike kuvvetli ihtimal halinde söz konusu olabilir.⁶

1.1.2. Tehlikeye Dair Teoriler

Tehlike kavramının ceza hukuku bağlamında genel kabul gören bir tanımının bulunmayışı ve kanun koyucuların zarar neticesinin ortaya çıkışından önce bir önleyici cezalandırma sistemi kurmak isteği tehlike kavramı üzerinde teorik tartışmaların artmasına neden olmuştur. Bu teorik tartışmalar neticesinde tehlike üzerine farklı görüşler ortaya konmuştur. Ceza hukuku bağlamında tehlike kavramı hakkında görüş elde edebilmek için bu görüşlerin irdelenmesinde fayda vardır.

1.1.2.1. Subjektif teori

Tehlikenin bireyin iç dünyasının ürünü olduğunu savunan subjektif görüşe göre; insan karşılıklı kuvvetleri hesaplayarak neticenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini tahmin edemez. Sadece bir

³ DARAGENLİ, Vesile Sonay; Tehlike Suçları, T.C. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998 (Yayınlanmamış Tez), s. 4

⁴ TOROSLU, Nevzat; Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, 13. Baskı, Ankara 2009, s. 102-103

⁵ ÖNDER, Ayhan; Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, s. 175

⁶ CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem; Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayıncılık, 5. Bası, İstanbul 2008, s. 254

neticenin gerçekleşeceğinden korkar. Tehlike de korkutan durumdur. Tehlike, tecrübeye dayanarak bir zarar meydana gelebileceği ihtimalini yani korkusunu meydana getirir. Kısacası tehlikenin objektif bir realitesi yoktur. Tehlike, bir tahminden, hükümden başka bir şey değildir.⁷

Tehlike “bizim bilgisizliğimizin çocuğudur”. Bu konuda insan idrakinin bir yetersizliğinden bahsedilmelidir. İnsan değişik etmenleri hesaplayarak neticenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini kestiremeyeceği, yani bir bilgisizlik söz konusu olduğu için bir neticenin gerçekleşmesinden korkar ki işte bu husus tehlikenin bizzat kendisidir. Şayet insan idrakinin yetersizliğinden bahsedilmezse bir zararın gerçekleşmesinin veya noksanlığının önceden kestirilebilir olması gerekirdi. Diğer bir ifadeyle insan, objektif gerçekliği tam olarak kavrayabilen bir zekâ ile donatılmış olsaydı, tehlikeden bahsedilemezdi.⁸

Tehlike sadece insanın düşüncesindedir. Tehlike, bir tahmindir. Bir olay ya gerçekten meydana gelir veya gelmez. *İmkân* veya *ihtimale*, objektif realitede yer yoktur. Bir olay meydana gelmişse, daha önceden olanaksız sayılmış olsa bile, artık baştan itibaren olanak vardı demektir. Olay meydana gelmemişse, o zaman, başından itibaren olanak yoktu demektir.⁹

Tehlike belirli fiillerin toplumda meydana getirdiği sosyal korku, tedirginlik nedeniyle tamamen sübjektif bir kavramdır. İnsan beyninin bir tasavvurudur, bir varsayımdır. Nedenselliği çözemeyen insan beyninin sınırlı kapasitesinin bir sonucudur. Böylece beliren soyut tehlike hukuken öngörülebilir, sonuç olarak da korunan menfaate zarar vermeye somut uygunluğu araştırmaya gerek yoktur.¹⁰

Bir zararın gerçekleşmesi korkusunda tehlikenin varlığını gören sübjektif teoride, her türlü korku yeterli görülmemektedir. Korku ciddi ve akla yakın bir endişeye varan bir dereceye sahip olmalıdır ki makul insanlar savunma tedbirlerini alabilsin. Burada ortalama makul insan vurgusu, kaygılı ve kaygı duymayan insana nazaran daha baskın görünmektedir. Fakat böyle bir insanın ciddi bir zarar endişesini koruduğu zaman, açıkça belirlenmemektedir. Nadir de olsa makul insan savunma

⁷ DARAGENLİ, s.10

⁸ ÜNAL, Osman Gazi; Türk Ceza Hukuku’nda Tehlike Suçları, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2020 (Yayınlanmamış Tez), s. 27

⁹ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 255

¹⁰ DARAGENLİ, s. 10

tedbirlerini korkulan neticenin ortalamadan daha az gerçekleştiği aynı durumlarda da alabilmektedir. Ancak bu yaklaşımla da tehlike ve tehlike olmayan arasında açık bir sınırlamaya ulaşılamamıştır.¹¹

1.1.2.2. Objektif teori

Subjektif teoriye karşı olan Binding'e göre; tehlike hukuki şeyin/menfaatin huzurunu bozması nedeniyle zarardan bağımsız bir değerdir. Ayrıca tehlike(somut), zarar neticeli suçlar için öngörülenle tamamen eş değerde bir neticedir. Binding, suçları üç kategoriye ayırmıştır: Zarar cürümleri, tehlike cürümleri, sırf itaatsizlik suçları. Buna göre tehlikeye sokma hukuksal yarara zarar vermenin diğer bir şeklidir ve hukuksal yararın kesinliğini etkilemez. Tehlike suçlarında da mağdur tarafından muhtemelen ispatlanan korku ve hareketin sonucu dikkate alınmaksızın, hukuksal yarara karşı maddi bir zararın gerçek bir şekli saklıdır. Bu zarar neden olunan rahatsızlıktır. Tehlike suçlarından söz edebilmek için kastın konusu bir olayın somut olarak gerçekleşmesi zorunludur. Sırf itaatsizlik suçlarında tehlike sadece normun sebebini oluşturur, tehlike suçlarında ise bundan daha fazlası korunan hukuksal yararın huzurunu bozabilecek (*Erschütterung*) halihazır bir saldırı, kısacası tehlikenin gerçek varlığı aranır. Sonuç olarak tehlike gelecek bir zarar imkanı değil, hukuksal yararın güvenliğine karşı fiili bir saldırıdır.¹²

Objektif teoriye göre; tehlikenin objektif bir varlığı bulunur. Belli koşullar bir neticeyi meydana getiriyorsa, aynı neticenin objektif olarak meydana gelebilme ihtimalinden söz edilir. Şayet tehlike zararın objektif bir imkânı olarak tanımlanıyorsa burada tehlike pekâlâ objektif tehlike teorisini temsil etmektedir. Bir hukuki değer ihlaliyle konunun tehlikeye düşürülmesi yasağı, her şeyden önce objektif bir tehlike kavramının mevcut olduğunu şart koşar.¹³

Tehlike, hareketin yapıldığı anda herkes tarafından veya sadece fail tarafından bilinen koşullara göre önleme söz konusu olmadığı takdirde, netice olarak bir zararın meydana geleceği hakkında yakın bir ihtimal kabulünü ve dolayısıyla bir endişe duyulmasını haklı gösteren durumdur.¹⁴

¹¹ ÜNAL, s. 29

¹² DARAGENLİ, s. 12

¹³ ÜNAL, s. 29 vd.

¹⁴ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 255

Objektif tehlike teorisinin esas göz önüne aldığı nokta tehlikenin ceza kanunlarına nasıl geldiği ve tehlikenin ceza hukukundaki konumudur. İlk başlarda hukuki değerin ihlali sadece zarar veren bir netice olarak bilinmekteydi. Kanuni koruma geliştikçe, kanun koyucunun hukuki bir değerin ihlali bakımından zarara kadar beklemenin her zaman uygun olmadığını, hukuki bir değerin hasar görmemiş halinin, sağlamış olduğu güvencesinin sorgulandığı bir durumun ortaya çıktığını ve bu halin de ceza hukukuna girmesine izin verdiği görülmektedir. Bunu yaparken kanun koyucu yaşamdaki gelişimin gözlemlenmesiyle edinmiş olduğu bilgi ve deneyimden yola çıkmaktadır. Akabinde zarar suçlarından tehlike suçlarına geçilirken, tehlikenin keza zarar gibi, maddi ve vuku bulan apaçık bir olay, bir netice olduğu çıkarımına ulaşılmıştır. Tehlike, hukuki değerin ihlaliyle konunun zarara maruz kalması durumunda olduğu gibi, bir durum ve gerçek bir varlık olarak adlandırılır.¹⁵

1.1.2.3. Karma teori

Sübjektif teori ile objektif teori arasında sentez yaptığı söylenebilecek karma teori; tehlikenin objektif teorideki gibi olgu dünyasında varlığını kabul etmektedir. Fakat bu teoride tehlike; bizatihi netice olarak değil, bilakis korunan hukuki değer ile netice arasındaki ilişki bakımından verilen bir değer hükmünden ibarettir.¹⁶

Tehlike, dış dünyada bir olayı ve bu olayın korunan hukuki yararlar karşılaştırılmasını gerektirir. Soyut bir tehlike kavramı yoktur. Belli bir çıkar ile netice arasında belli ve somut bir tehlikeden söz edilebilir. Bu nedenle, tehlike somut ve objektiftir. Ancak, tehlikenin somut oluşu, sübjektif olmasına engel değildir. Belli bir neticenin belli bir çıkarı zarara veya tehlikeye sokup sokmadığı hakkında bir değer hükmü olması açısından, tehlike sübjektiftir. Sadece tehlikenin sübjektif olması, fail tarafından belirleneceği ve takdir edileceği anlamına gelmemektedir. Tehlikenin mevcut olup olmadığının tayini için, failin bildiği veya bilmesi gereken hususlara bakılmaz. Bunlar ancak, kusurluluk unsuru bakımından önem taşır. Neticenin tehlikeliliği bakımından verilen değer

¹⁵ ÜNAL, s. 30

¹⁶ ÜNAL, s. 34

hükmü, sonradan verilir ancak olay anındaki koşullara göre (ex ante) hesaplanır. Bu nedenle, sonradan zarar neticesinin gerçekleşmemiş olması, bir tehlikenin var olmadığı anlamına gelmez.¹⁷

1.1.2.4. Normatif teori

Tehlikenin normatif bir kavram olduğunu kabul eden görüş tehlike kavramının ceza yasalarında değişik anlamlarda kullanılmış olmasına dayanmıştır.¹⁸ Tehlike, birçok suçta unsur olarak ele alındığı görüşünün yanında suç teorisinin genel kısmındaki nedensellik bağı, taksir, hukuki uygunluk nedenleri, teşebbüs gibi yönlerden de değerlendirilen bir kavramdır.¹⁹

Teşebbüste, taksirde, hukuka uygunluk sebeplerinde tehlikeden bahsedilmiş ancak tehlike farklı anlamlarda kullanılmıştır. Yine ceza kanununun özel kısmı incelenirse, tehlikenin bazen hareketin bir niteliği, bazen ise netice olarak değişik şekillerde olduğu görülecektir. O halde bütün ceza hukuku için geçerli tek bir tehlike kavramı yoktur. Tehlikenin normda üstlendiği fonksiyonlara göre tehlike kavramı da değişecektir.²⁰,

1.1.2.5. Teorilere dair değerlendirme

Tehlike kavramını bireyin iç dünyasının ürünü olarak değerlendiren subjektif görüş, tehlike duyulan hususun, kişiler üzerinde uyandırdığı korku veya çekinme şeklinde ortaya çıkan etki ve bu etkinin doğal sonucu olarak tehlikeli hareketin toplumda daha az gerçekleştirilir olması yönlerinden isabetlidir. Ancak tehlikenin tamamen kişilerin öznel yorumlarına bırakılması, ceza hukuku bağlamında kabul edilemeyecektir. Nitekim ceza hukukunun konusu olabilecek bir olgunun temel çerçevesinin belirlenmiş olması gerekmektedir. Ceza hukuku, temel hak ve hürriyetlere kesin ve sert bir şekilde müdahale etmektedir ve bu alandaki bir belirsizlik demokratik hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacaktır.

Objektif teoriye göre ise tehlike, tıpkı zarar gibi, nesnel ve belirlenebilir şartlar altında ortaya çıkması beklenen sonuçlara yol açacaktır. Tehlike hükmü, kişinin subjektif değerlendirmelerine

¹⁷ CENTEL/ZAHER/ÇAKMUT, s. 256

¹⁸ DARAGENLİ, s. 16

¹⁹ ÜNAL, s. 35

²⁰ DARAGENLİ, s. 16

bırakılamaz. Ceza hukuku bir zarar olgusunu ne şekilde düzenliyor ise tehlikeye dair olguyu da bu şekilde düzenlemelidir.

Kanaatimizce, tehlike kavramı ve tehlike suçları, bireylerden bağımsız olarak düzenlenecek olan nesnel kurallardan ibarettir. Ceza hukukunun herhangi bir tedbirinin günlük hayata yansımaları, diğer hukuk dallarından çok daha fazla etkili olacaktır. Tehlikeli bir olgu, aynı etmenler altında aynı sonuca yol açacaktır. Tehlike, korunan hukuki değerlerin ihlal edilmesini ifade etmektedir. Bunlarla birlikte normatif teoriye uygun olarak, ilgili mevzuat hükmünde tehlikenin ne şekilde ele alındığı da önemli olacaktır. Zira bir suç tipinde tehlike hukuki değer ihlalinin ifade edebilecekken, genel düzenlemelerde yer alan tehlike kavramı hukuki değer ihlalinin çok başka bir anlama gelebilecektir.

1.2. TEHLİKE SUÇLARI

İnsan hakları kavramının ve buna bağlı olarak var oluşumuzdan kaynaklı hak ve hürriyetlerimizin tanımlanması ve temel çerçevelerinin ortaya konmasının neticesi olarak bu hakların ihlali sonucunda alınması gereken tutuma dair zaman içerisinde toplumlar tarafından çeşitli çözümler üretilmiştir. Bir bakıma ceza hukukunun ortaya çıkış sebebini oluşturan bu durum karşısında kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması yönünde, devlet veya adaleti sağlamakla mükellef otorite tarafından, bu hak ve özgürlüklerin suç olarak kabul edilen fiillerle ihlal edilmesi sonucu cezalandırma ve toplumsal düzelişi bu cezalandırma sistemi ile sağlama yolu izlenmiştir.

Bu anlayış ile kişilerin hayatının, sağlığının veya malvarlığının suç olarak kabul edilen bir fiil ile ihlal edilmesi sonucu zarar ortaya çıkması ile o fiili gerçekleştiren kişinin cezalandırılması varlık göstermiştir. Ancak gelişen ceza hukuku süreci içerisinde sadece kişilerin hayatında, sağlığında veya malvarlığında zararın ortaya çıkması değil bu unsurların varlığına yönelik tehlikeli olabilecek fiillerin de ayıplanması ve yaptırım uygulanması gerektiği inancı hakim olmuştur.

1.2.1. Genel Olarak

Öğretide tehlike suçları incelenirken ekseriyetle zarar suçları üzerinden bir tanımlama yapılmaktadır. Zira tehlike suçları doğası gereği işlenen tipik eylem ile zararın ortaya çıkışından bir önceki aşamada var olması nedeniyle zarar suçları ile sıkı bir bağlantı içerisinde. Ancak biz

konuyu ele alış açımızdan dolayı öncelikle tehlike suçları hakkında açıklamalar yapıp daha sonra zarar suçları ile tehlike suçları arasındaki temel farklara değinerek devam edeceğiz.

Belirtmemiz gerekir ki tehlike ve zarar suçları ayrımı yapılırken kimi yazarlar²¹ suçun konusunun hukuka aykırı fiilden etkilenişinin zarar ortaya çıkması veya tehlike halinin oluşması biçiminde gerçekleşebileceği görüşüyle tehlike suçlarını suçun maddi unsurlarından konu başlığı altında incelemişlerdir. Ancak bununla birlikte tipiklikte bahsedilen eylem ile ortaya çıkan zarar veya zarar tehlikesinin suç sonucu ortaya çıkacak neticeyi belirlediği ve neticesiz suç olamayacağı²² görüşü ile tehlike suçlarını suçun maddi unsurlarından netice başlığı altında inceleyenler de bulunmaktadır.²³

Burada suçun konu unsuruna bir parantez açmamız gerekmektedir. Öğretide suçun konusu, suçun hukuki konusu ve suçun maddi konusu şeklinde ikiye ayrılmıştır. Suçun hukuki konusu, suç tarafından ihlal edilen hukuki varlık veya menfaattir.²⁴

²¹ Nitekim KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, Ankara 2021, s. 119: “*Kanuni tanım itibarıyla bir suçun oluşumu bakımından, işlenen fiilin suçun konusu bakımından tehlikeye sebebiyet vermesinin yeterli olması veya suçun konusunu zarara uğratmasının gerekli olması noktasından hareketle suçlar; zarar suçları ve tehlike suçları şeklinde bir tasnife tabi tutulmaktadır.*” ; ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayıncılık, 15. Baskı, Ankara 2021, s. 385: “*Suçun işlenmesi suçun konusunu ya bir zarar tehlikesine maruz bırakır ya da bir zarara uğratar. Bu bakımdan suç tipinde belirtilen hareketin yönelik olduğu konunun hareketten etkileniş derecesine göre suçlar tehlike ve zarar suçları olmak üzere ikiye ayrılır.*” ; ÖZGENÇ, İzzet; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 17. Bası, Ankara 2021, s. 220: “*Suçun işlenmesiyle, suçun konusuna zarar verilmekte veya tehlikeye maruz bırakılmaktadır.*” diyerek tehlike ve zarar suçları ayrımının suçun konusu kaynaklı bir ayrım olduğunu belirtmişlerdir.

²² ERSOY, Uğur; “Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları”, TAAD, 41. Sayı, Ocak 2020, s. 34

²³ Bu hususta ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan; Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 21. Baskı, Ankara 2021, s. 214: “*Suçun konusu üzerinde meydana getirilen etkinin bir zarar veya tehlike olmasına göre, suçlar zarar suçu ve tehlike suçu olarak ikiye ayrılır.*” ; ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAŞIZ, Pınar; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, Ankara 2021, s. 229 “*Suç tipinde belirtilen hareketin yönelik olduğu konunun, hareketten etkileniş şekli ve derecesine göre suçlar zarar ve tehlike suçları olarak ikiye ayrılır. Maddi-şekli suç ayrımı suçun dış yapısına dayanırken, zarar-tehlike suçu hukuken korunan menfaatin ya da varlığın ihlalini esas alır. Netice iki şekilde ortaya çıkar: zarar ya da zarar tehlikesi.*” ; DEMİRBAŞ, Timur; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, Ankara 2021, s. 261 “*Hareketin sonucu zarar veya tehlike şeklinde gerçekleşir.*” ; Kayıhan İçel sf. 258 “*Suç konusunun üzerindeki etkinin yoğunluk biçimine göre suçlar zarar suçu ve tehlike suçu olarak ayrılmaktadır.*” ; TOROSLU, Genel Kısım, s. 124 “*...Bu itibarla suçun tamamlanması anı esas alınarak suçu oluşturan fiilin korunan varlık veya menfaati sadece tehlikeye mi soktuğu yoksa ona zarar verdiği mi belirlenmelidir...*”

²⁴ TOROSLU, Genel Kısım, s. 92

Suçun (maddi) konusu; tipik hareketin üzerinde icra edildiği kişi veya şey²⁵ , eşya veya şahsın fiziki, maddi yapısı, bünyesi²⁶, suçun üzerinde işlendiği insan veya obje²⁷ tanımlamaları yapılmıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak konu unsuru ile ifade edilmek istenen olgunun; ceza kanunlarında veya diğer kanunların ceza hükmü barındıran maddelerinde yasaklanmış olan fiilin, fail tarafından icra edilmesi sonucu, üzerinde etki bıraktığı ve hukuken korunmuş olan canlı veya cansız herhangi bir varlık olduğunu söyleyebiliriz.

Suçun konusunun hukuken korunan herhangi bir varlık olduğunu ifade etmekle birlikte; konu unsurunun kapsamına aldığı canlı veya cansız varlık ile suçla korunan hukuki değer kavramının aynı şeyleri ifade etmediğini belirtmemiz gerekmektedir. Konu (suçun maddi konusu) suç tipinde bir unsur olduğu halde, suç tipinin koruduğu hukuksal yararın böyle bir niteliği yoktur. Suçun maddi konusu somut olup eşya, kişi gibi fiziki ve maddi bir bünyeye sahiptir; buna karşılık, korunan hukuksal yarar soyuttur.²⁸

Hukuki değerler; dış dünyanın elle tutulur, gözle görülebilir maddi varlıkları olarak değil, toplumdaki güvenliğe, sükûna ve var olmanın onuruna dayanan toplumsal düzenin manevi varlıkları olarak anlaşılmalıdır. Buna karşılık, hareketin konusu, üzerinde tipe uygun hareketin icra edildiği gerçek konudur.²⁹

Hukuki yarar, kanun koyucuyu tipi düzenlemeye iten soyut menfaati ifade eder. Suç tiplerinin sevindeki yarar ve amaç maddi bir bünyeye sahip değildir. Korunan yarar, hareketin yönelik olduğu konudan farklıdır ve devletin, toplumun veya kişilerin yararlarının korunması amacı ile kanun koyucuyu suç tiplerini tespiti sevk eden sebep olarak bir fonksiyon gerçekleştirir ve bu sebeple bir ideal olup maddi bir bünyeye sahip değildir.³⁰ Örneğin, kasten öldürme suçu bakımından insan hayatı, hırsızlık bakımından mülkiyet hakkı. Bazı suçlarda somut bir konu

²⁵ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 118 ; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 214

²⁶ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 219

²⁷ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 222

²⁸ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 201

²⁹ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 118

³⁰ ÖNDER, s. 170

yoktur; ama menfaat mevcuttur. Örneğin, yalan yere yemin suçu. TCK suçları hukuki menfaatleri göz önünde bulundurarak sistematize etmiştir.³¹

Tüm bu açıklamaların ışığında; tipiklikte bahsedilen eylemin suç niteliği teşkil edebilmesi için o eylem ile bir neticenin ortaya çıkmasını beklemenin şart olmadığı değerlendirilmesini yapabilmek mümkündür. Nitekim suç bazlı inceleme yapıldığı takdirde neticenin ortaya çıkması ile suçun nitelikli halinin gündeme gelebileceği veya yaptırımın ağırlaşabileceği suç tiplerinin mevcut olduğu da görülecektir. O halde suç konusu eylemin icrası ile ortaya çıkan zarar veya zarar tehlikesinin suçun konusu olan somut şey üzerinde gerçekleşmesi nedeniyle, konu üzerinde bırakılan etkiye göre zarar suçu ve tehlike suçu ayrımını yapmak mümkün olacaktır. Bu ayrım suç fiilinin özünü oluşturan hukuki ihlali, yani hukuken korunan menfaatin veya varlığın ihlalini esas almaktadır.³²

İşlenen fiil, suçun konusunu objektif olarak zarara uğratma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmışsa “tehlike suçu”ndan (gefährdungsdelik) söz edilir.³³ Tehlike suçlarında, işlenen fiil ile suçun kanuni tanımında gösterilen hareketin konusu bakımından bir tehlikeye sebebiyet verilmesi yeterlidir.³⁴

Tehlike suçları, kimi fiillere daha zarar doğmadan müdahale edilmesini gerekli gören³⁵ kanun koyucunun bazı hukuki değerleri daha etkin koruyabilmek³⁶ amacıyla, bunları ihlal eden davranış

³¹ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 214

³² TOROSLU, Genel Kısım, s. 124

³³ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 385

³⁴ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 120

³⁵ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 385

³⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun TCK’nın 220. maddesinde yer alan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin inceleme yaptığı 2012/1490 Esas ve 19/02/2013 tarih 2013/59 Karar sayılı ilamında yer alan “Örgüt kurmak, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından sadece bir araç niteliğindedir. Suç işlemek için örgüt kurmak, toplum düzenini tehlikeye sokmaktadır. Ayrıca belirtilmelidir ki, suç örgütü, amaçlanan suçları işlemeye bir kolaylık sağlamaktadır. Bu nedenlerle, işlenmesi amaçlan suçlar açısından hazırlık hareketi niteliğinde olan bu fiiller, ayrı suçlar olarak tanımlanmıştır.” şeklindeki ifadesi ile aslında tehlike suçlarının var oluş sebebinin ortaya koymuştur. (www.legalbank.net)

Yine Yargıtay 7. Ceza Dairesi’nin 1219 sayılı kanunun 41. maddesine ilişkin inceleme yaptığı 2010/2480 Esas ve 03.12.2021 tarih 2012/31018 Karar sayılı ilamında; “ Maddede somut tehlike suçu olarak tanımlanan ağız içinde diş hekimlerinin yapabileceği faaliyeti diplomasız olarak yapmak suçunda korunan hukuki yarar; kişilerin hayatları, vücut bütünlüklerinin bir tehlikeye maruz kalmadan yaşama haklarıdır. Bu nedenle anılan maddede yasaklanan ve ceza yaptırımına bağlanan eylemlerin işlenmesi durumunda kişilerin hayatları ve vücut bütünlüklerinin zarar görme tehlikesi arz etmesi yeterlidir.” diyerek bu ceza hükmünün koruduğu hukuki değerinin önemi vurgulanmaktadır.

dolayısıyla failin cezalandırılabilmesi için, herhangi bir zararın gerçekleşmesine gerek görmediği suçlardır.³⁷

Kanun koyucu konunun (örneğin insanların, eşyaların, çevrenin) zarar görmesini engellemek (örneğin sağlığın, hayatın, malvarlığının zarara uğramaması) için tehlikeli nitelik taşıyan davranışların yapılmasını yasaklamaktadır.³⁸

Tehlike suçlarında, söz konusu suçun tamamlanmış sayılabilmesi için suçun konusunun tehlikeye düşürülmüş olması yeterli olup, bu konunun zarara uğratılmış olması şart değildir,³⁹ başka bir ifade ile suçun konusunun zarar tehlikesi ile karşılaşmış olması suçun gerçekleşmesi için yeterlidir. Kanun koyucu burada, kimi fiillere henüz zarar meydana gelmeden müdahale etmeyi gerekli görmüş ve buna uygun olarak suç tipleri ihdas etmiştir.⁴⁰

1.2.2. Bir Sonraki Aşama: Zarar Suçları

Kanuni tipteki hareketin suçun konusunu zarara uğratmasına “zarar suçu” (Verletzungdelikt) denir. Diğer bir anlatımla, suçun konusunun insan hareketiyle somut olarak zarara uğratılmasına zarar suçu denir.⁴¹

Bu suçlarda hareketin konusu gerçek bir değer kaybına maruz kalmaktadır. Burada bahsi geçen zarar veya değer kaybını, parasal bir ölçüme tabi tutulan kayıp biçiminde değil, genel anlamda, işlenen fiilin yol açtığı çıkar kaybı, olumsuz, kötü sonuç veya ziyan şeklinde anlamak gerekir.⁴²

Zarar suçları, gerçekleştirilen eylem ile suçun konusu olan şey üzerinde bir zararın ortaya çıkmasıyla söz konusu olacaktır. Örneğin, yaralama suçu ile kişinin vücut bütünlüğü veya sağlığı bozulacak, hırsızlık suçunda ise kişinin malvarlığı üzerinde bir azalma meydana gelecektir. Bir

³⁷ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 221

³⁸ AKBULUT, Berrin; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara 2020, s. 427

³⁹ “765 sayılı TCK. nun 283. ve 5237 sayılı TCK. nun 271. maddesinde düzenlenen “suç uydurma” suçu soyut tehlike suçu niteliğinde olup fiilin herhangi bir zarara neden olması gerekmez...” Yargıtay 4. CD, E.2008/15541, K.2010/13050, KT. 05/07/2010 (www.legalbank.net)

⁴⁰ ERSOY, s. 33

⁴¹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 385

⁴² KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 119

başka yorumla zarar suçlarında gerçekleştirilen tipik eylem ile ortaya çıkacak netice; zarar, ziyan, bozulma, eksilme biçiminde olacaktır.

Zarar suçu nitelendirmesi, ancak neticenin arandığı suçlar bakımından yapılabilir.⁴³ Ancak neticeli suçların tamamının zarar suçu olması şart değildir. Bazı hallerde neticeli suçlar, somut tehlike suçu olarak da karşımıza çıkabilir.⁴⁴

Netice veya zarar suçlarında hareketin yönelmiş olduğu konuda bir zararın meydana gelmiş olması aranırken, tehlike ya da sırf hareket suçlarında suçun konusu üzerinde zarar tehlikesinin meydana gelmesi neticenin kabulü için yeterli olup, hareketin yönelik olduğu konunun gerçekten zarara uğramış olması şart değildir.⁴⁵ İşte tehlike ve zarar suçlarının en temel ayrımı buradan kaynaklanmaktadır. Tanımlamış olduğumuz üzere zarar suçlarında konunun üzerinde bir zarar ortaya çıkmalı ya da neticenin zarar şeklinde ortaya çıkması gerekmektedir. Ancak tehlike suçlarında, kanun koyucunun takdiri ile, hareketin yönelmiş olduğu konunun gerçekten zarara uğramış olması şart değildir; konunun objektif olarak zarara uğrama tehlikesi ile karşılaşmış olması yani hareketin suçun konusu üzerinde zarar tehlikesini yaratabilme imkanının varlığı, suç tipinin ihlal edilmiş olması için yeterlidir.⁴⁶ Çünkü tehlike suçlarının varlığı ile amaçlanan husus suçun konusu olan değerın daha zarara uğramadan korunmasıdır.⁴⁷ Yani suç tipinde bahsi geçen olgu, suç tipinde bahsedilen konu ve o suç tipi ile korunan hukuki değer, o kadar önemlidir ki kanun koyucu bu olgu üzerinde doğabilecek zarar ihtimalini dahi cezalandırmaktadır.

1.2.3. Tehlike Suçlarının Sınıflandırılması

Kanun koyucunun toplum yaşamının devamı açısından önemli gördüğü kimi hukuki değerlerde zararın ortaya çıkmasından önce, önleyici adalet anlayışının bir yansıması olarak, failleri

⁴³ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 221

⁴⁴ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 385

⁴⁵ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 229

⁴⁶ ÖNDER, s. 175

⁴⁷ “Ceza Hukuku yalnız insan hareketinden bilfiil doğan sonuçlarla değil doğabilecek sonuçlarla da ilgilendir. Bu noktada tehlike kavramı karşımıza çıkar. Çağdaş hukukta, tehlike olasılıktan başka bir şey değildir, zarar doğurmaya elverişli tehlike, korunan hukuksal değeri bozabilecek nitelikte bulunduğu takdirde tehlike doğmuş ve buna bağlı olarak da suç oluşmuş bulunacaktır.” Yargıtay CGK, E. 2007/8-244, K. 2008/92, KT. 29/04/2008 (www.legalbank.net)

cezalandırdığı ve bu suç tiplerinin tehlike suçları olarak tanımlandığını detaylı olarak izah etmiştik. Tehlike suçları çeşitli ayrımlara tabi tutulmakla birlikte öğretilerde ağırlıklı olarak, suç tipinde bahsi geçen tehlike halinin suçun konusu üzerindeki tehlike etkisine göre somut ve soyut tehlike suçları ayrımı kullanılmaktadır.

1.2.3.1. Somut tehlike suçları

Kanuni tanımdaki hareketlerin, yöneldikleri suç konusu üzerinde gerçekten bir tehlike yaratıp yaratmadıklarının hâkim tarafından araştırıldığı⁴⁸ suçlara “somut tehlike” suçları (konkrete Gefährdungsdelik) denir.⁴⁹

Hâkim tarafından tipte bahsedilen hareketin tehlike oluşturup oluşturmadığına dair yapılacak araştırmanın, fiilin işlendiği şartlar nazara alınarak, yani ex ante bir değerlendirmeye yapılması gerekir.⁵⁰ Burada hareketin tehlikeli olup olmadığının tespiti ile ilgili araştırma yöntemlerine değinmemiz gerekmektedir.

Tehlikenin ex ante metoduna göre araştırılmasını kabul eden görüşe göre; tehlikenin, hareketlerin yapıldığı ana geri gidilerek araştırılması gerekir. Hâkim somut olayın gösterdiklerini dikkate almadan, hareket anına geri gidecek ve sanki hareket sonuçlarını doğuracakmış gibi hüküm verecektir.⁵¹ Ex post yöntemi ise hareketin tamamlanmasından sonraki koşulların ele alınabileceğini gösteren bir metottur. Ex post metodu ile hareketin gerçekleşmesinden sonraki duruma bakılarak tehlike tayin edilecektir. Tehlike bir durum olarak anlaşılırsa, henüz bir zarara sebebiyet vermemiş, gelişmekte olan farklı illi koşulların tesirinin biçimlendirmesine bağlı olduğu ifade edilmelidir. Zira diğer koşullar gerçekleşmediğinden nedensel süreç ile ilgili ne dereceye

⁴⁸ Yargıtay 20. CD, E. 2019/5270, K. 2020/2256, KT. 01/06/2020 ilamında; “TCK’nın 186/1. maddesinde “kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde bozulmuş, değiştirilmiş her tür yenilecek veya içilecek şeyleri veya ilâçları satan, tedarik eden, bulunduran kimseye ceza verilmesi” düzenlenmiş olup, 19.01.2012 tarihli numune alma tutanağında belirtilen tek turnaklı hayvan eti olduğu tespit edilen suç konusu etlere ilişkin olarak TCK’nın 186/1. maddesi uyarınca “kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde bozulmuş, değiştirilmiş olup olmadığına” ilişkin uzman bir kurumdan rapor alınması gerektiği, insan sağlığına zararlı olduğu tespit edildiği takdirde sanığın eyleminin TCK’nun 186/1 maddesi kapsamında değerlendirilmesi.....” şeklindeki kararı ile somut tehlike suçlarında tipte bahsedilen tehlikeli eylemin konu üzerinde gerçek manada tehlike oluşturup oluşturmadan verilen hükmün eksik araştırma ile verilmiş olacağını hüküm altına almıştır. (www.legalbank.net)

⁴⁹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 385

⁵⁰ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 222

⁵¹ DARAGENLİ, s. 84

kadar bir zarar ihtimalini kapsadığı incelenmelidir ki bu husus hareketten sonra bilinen durumların da birlikte dikkate alınması gerektiği anlamına gelmektedir.⁵²

Suç genel teorisine göre suçun unsurlarını incelerken esas aldığımız nokta failin iradesidir. Gerçekleştirilen eylemin kişiye bir sorumluluk yükleyebilmesi için (kusurluluk) kişinin eylemi ile korunan hukuksal değeri ihlal ettiğinin farkında olması, suç işlediğinin farkında olmasa dahi gerçekleştirdiği eylemin haksızlık boyutuna vardığını bilmesi gerekmektedir. Ancak bu husus kişinin iradesi ile ortaya koyduğu eylemi neticesinde ortaya çıkan rastlantısal denebilecek neticelerden sorumlu olması anlamına gelmeyecektir. Özetle tehlikenin araştırılmasına dair ex post yönteminin kabulü halinde; failin, fiilini gerçekleştirirken planlamadığı, istemediği ve hatta fiilin işlenme anında dahi ortaya çıkacağı yönünde hiçbir belirti olmayan neticelerin (fail yerinde olabilecek objektif bir gözlemcinin⁵³ de bilgi ve deneyimi ile öngöremeyeceği) ortaya çıkması halinde somut tehlike suçu oluşacaktır. Ancak bu durumun aksine doktrin tarafından kabul edilen ex ante yönteminde, hareketin yapıldığı an ve failin iradesi ön planda tutulmaktadır. Fiilin objektif bir gözlemci tarafından gerçekleştirilmesi halinde gerçekleşebilecek olan tehlikeli eylem baz alınmaktadır.

Somut tehlike suçları, norma aykırı davranışın suçun konusu bakımından tehlikeli olabileceği mülahazasına dayanır ve somut olayda tehlikenin somut olarak ortaya çıkması halinde böyle bir davranış cezaya layık olarak görülür.⁵⁴

Somut tehlike suçlarında hareketin konusu bakımından gerçekte bir zarar tehlikesi yaratılmış olması şarttır. Diğer bir deyişle, kanun koyucu somut tehlike suçlarında somut durumda, korunmuş olan hukuki yararı ihlal sonucunu doğurmaya elverişli ve uygun olan ve fakat ihlali de sonuçlanmış olmayan bir hareketi cezalandırılmaktadır. Bu şekilde bir zarar tehlikesinin bulunmaması halinde somut tehlike suçu da gerçekleşmiş olmaz.⁵⁵ O halde, somut tehlike suçlarında netice tehlikenin

⁵² ÜNAL, s. 100

⁵³ DARAGENLİ, s. 84

⁵⁴ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 121

⁵⁵ Nitekim bu yöndeki Yargıtay 9. CD, E. 2006/6778, K. 2007/1941, KT. 12.03.2007 ilamında “Sanığa atılı 765 sayılı TCK’nın 383/1. maddesine uygun eylemin 5237 sayılı TCK’daki karşılığı olan 171. maddedeki suçu oluşturduğu tüm dosya kapsamına göre; köyde yaşayan sanığın taksirli eylemi ile kendi evinin yanması dışında başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir tehlikenin oluşmadığı gözetilerek...” demek suretiyle TCK’nın 171.

meydana gelmesidir. Bu nedenledir ki, bazı yazarlar somut tehlike suçlarını da neticeli suçlar yani zarar suçları içinde sayarlar. Görüldüğü üzere, belirli bir hukuki menfaat bakımından somut bir tehlikeye sebep olması halinde tipe uygun neticenin mevcut olduğu kabul edilir. Somut tehlike suçlarında tehlikede bulunan hukuki menfaatin zarar görüp görmeyeceği tamamen tesadüfe bağlıdır. Bu bağlamda münferit olayda genel yaşam tecrübesine dayanan “objektif-sonradan yapılan” bir tahmine göre zarar meydana gelmiyor olmalıdır. Görüldüğü üzere, somut tehlike suçları bakımından suçun oluşup oluşmadığını kabulü için zarar tehlikesinin araştırılması gerekir.⁵⁶

Somut tehlike suçlarında tipte bahsedilen tehlikenin tipikliğinin bir unsuru olarak değerlendiren görüşe göre, somut tehlike, suçun maddi unsurlarından olup neticeyi oluşturur.⁵⁷ Diğer bir görüşe göre de tehlikenin varlığı objektif cezalandırılabilme şartıdır. Somut tehlike suçlarında kanuni tarife uygun fiil, başlı başına bir haksızlık teşkil etmektedir. Bu haksızlığın oluşumu için gerçekleştirilen fiilin suçun konusu açısından somut bir tehlikeye sebebiyet vermesi gerekmez. Ancak bu tür fiiller dolayısıyla ceza hukukunun müdahalesi, somut bir tehlikenin meydana gelmesi halinde mümkün olacaktır. Bu itibarla, somut tehlikenin oluşumu, söz konusu suçlar açısından bir objektif cezalandırma şartı olarak anlaşılmalıdır.⁵⁸

Sonuç olarak somut tehlike suçları, önleyici ceza hukukunun tezahürü olarak, haksızlık teşkil eden eylemin kanun koyucu tarafından korunmak istenen hukuki değerler üzerinde somut olarak bir tehlike meydana getirmesi ile oluşacaktır. Bu tehlikenin failin içerisinde bulunduğu şartlara ve genel geçer koşullara göre tespit edilmesi ile de ceza hukukunun koruma alanına girecektir.

1.2.3.2. Soyut tehlike suçları

Tipteki hareketin, suç konusu üzerinde tehlike yaratıp yaratmadığının araştırılmadığı⁵⁹, hareketin (icrai-ihmalî) yapılmasıyla korunmak istenen suç konusunun tehlikeye maruz kaldığının kanun

maddesinde belirtilen eylemin kişilerin hayatı, sağlığı ve malvarlığı üzerinde tehlikenin ortaya çıkmamış olması nedeniyle hukuki değerin ihlal edilmediği ve bu sebeple suçun ortaya çıkmayacağını belirtmiştir. (www.legalbank.net)

⁵⁶ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s. 231

⁵⁷ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 386

⁵⁸ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 222

⁵⁹ “Sonuç itibarıyla suç üstlenme soyut tehlike ve sırf hareket suçu niteliğinde olduğundan, suçun kanuni tarifindeki hareketin yapılmasıyla tehlike ortaya çıkmış varsayıldığından, hakim tehlikenin meydana gelip gelmeyeceğini

koyucu tarafından kabul edildiği ve cezalandırıldığı suçlara soyut tehlike suçları (abstrakte Gefährdungsdelikte) denir.⁶⁰

Soyut tehlike suçlarında, somut olayda gerçek bir tehlikenin ortaya çıkması koşuluna bağlı olmaksızın,⁶¹ hareketin yapılması ya da yapılmaması ile tipik tehlikenin gerçekleştiği varsayılmaktadır. Soyut tehlike suçları, somut tehlike uçlarından farklı olarak neticeli suç değil, salt hareket suçudur.⁶²

Soyut tehlike suçlarında fiilin gerçekleştirilmesi haksızlığın oluşumu için yeterli sayıldığından, hareketle tehlike arasında nedensellik bağının varlığının ortaya konmasına da gerek bulunmadığı ifade edilmektedir. Bu nedenle hakim doktrin tarafından savunulduğu üzere, somut tehlike suçlarından farklı olarak burada hâkim, suçun hukuki konusu bakımından somut bir tehlikenin meydana gelip gelmediğini araştırmayacaktır.⁶³ Tipte yasaklanan hareketin yapılmış olması yeterlidir. Hareket yapıldığı anda zarar doğması ihtimalini yaratan bir duruma sebebiyet verilmiş olunur. Bunlara, genel tehlike suçları da denilir.⁶⁴

Öyleyse kanun koyucu soyut tehlike suçları ile olumsuz neticelere yol açabilecek fiillerin yasaklanması sağlanmaktadır. Bu suç tipi, tehlike kastını yeterli görmekte, failin herhangi bir

araştırması gerekmediğinden ve yetkili makamlara gerçeğe aykırı olarak suç işlediğine veya suça katıldığına dair bildirimde bulunmakla suç tamamlanacağından, somut olayda da karakoldaki ifadesinde başkasına ait silahın kendisine ait olduğunu beyan ederek sanık Nusret'in suç üstlenme suçunu işlediği yargılama ifadesindeki ikrarıyla anlaşıldığından, yerel mahkemenin suç üstlenmeden kurulan mahkumiyet hükmünün onanması gerektiği...” Yargıtay 8. CD, E. 2014/34077 , K. 2015/17417, KT: 21.05.2015 (www.legalbank.net)

⁶⁰ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 387

⁶¹ “Sanıklar hakkında ihaleye fesat karıştırma suçundan açılan kamu davasında mahkumiyetlerine ve sanıkların eylemi dolayısıyla ihalenin iptaline karar verilmesi, idarenin bu işle ilgili olarak yeniden ihale sürecine girerek bu konuda masraflı yapmak durumunda kalması nedeniyle kamu zararı oluştuğundan TCK'nin 235/3-b maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmiş ise de; ihaleye fesat karıştırma suçunda, korunan hukuki yararın kamu idaresine ve dolayısıyla kamu görevlilerine duyulan güven ve itibar ile kamunun maddi ve mali yararları kapsamında temelde serbest rekabet ortamının korunması olduğu, atılı suçun doğrudan zarar değil soyut tehlike suçu niteliğinde bulunduğu, bu suçun oluşumu için zarar doğması ihtimalinin bulunması yeterli olup....” Yargıtay 5. CD, E. 2020/4952, K. 2021/5232, KT. 02.11.2021 (www.legalbank.net)

⁶² ÖZTÜRK/ERDEM, s. 215

⁶³ ERSOY, s. 46

⁶⁴ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 256

hukuki değer ihlalini eylemine katmasını, onu üstlenmesini gerekli görmemektedir.⁶⁵ Tipte bahsedilen eylemin işlenmesi ile suç vasfı tamamlanmış olacaktır.

Tehlike burada somut olayda belirlenecek bir cezalandırılabilme şartı değil, yalnızca söz konusu davranışların cezalandırılabilirliği bakımından bir nedendir.⁶⁶ Fiilin konu bakımından tehlikeliliği sadece kanun koyucuyu bu fiili suç olarak düzenlemesi bakımından motive edici bir husustur.⁶⁷

1.3. MUKAYESELİ HUKUK GÖRÜNÜMLERİ

Tehlike suçları, devletlerin güvenlik politikaları gereği, hukuki menfaatlere yönelik tehlikelerin zarara yol açmadan bertaraf edilmesi ve bu suretle toplum huzurunun sağlanması amacı ile geliştirilmiş ve ceza hukuku müdahalesinin ön alana çekilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu anlayışın Türk Ceza Hukuku'nda kabul edilmesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda birçok tehlike suçu düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemelerin artması, ceza kanunlarının ön alanda müdahale etmesi ve demokratik ve özgürlükçü anlayıştan uzaklaşılması sonucunu doğurmaktadır. Bu endişeler ile ilgili fikir elde edebilmemiz ve tehlike suçlarına dair değerlendirmelerde bulunabilmemiz için, mukayeseli hukukta yer alan tehlike suçlarının da incelenmesi gerekmektedir. Bu bölümde, tehlike suçlarının doğmasına ilişkin fikirler aktarılacak ve kimi tehlike suçları TCK ile karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Tehlike suçlarının doğuşuna dair fikirler sunan *Jakobs*'a göre, geleneksel ve “eski liberal” ceza hukuku, bir yandan kişi hak ve özgürlükleri alanını korumakta, diğer yandan ise bazı kişilerin topluma karşı özel bir tehlike hali içinde bulunmasından hareketle bu kişilerin en mahrem özgürlüklerini dahi ellerinden alarak hukuksal değerleri korumaya çalışmaktadır. İşte bu tehlikeli kişiler, hukuk sistemi tarafından bir “vatandaş” değil, bilakis bir “düşman” olarak görülmekte ve bu kişilere karşı temel haklarının aşın ölçüde sınırlandırılması sonucunu doğuran tedbir ve yaptırımlar kabul edilmektedir. *Jakobs*, düşman ceza hukuku uygulamasına örnek olarak, Alman Ceza Hukukunda iştirak öncesi alanda hazırlık hareketlerinin cezalandırılması sonucunu doğuran

⁶⁵ DEMİRBAŞ, s. 262

⁶⁶ ÜNAL, s. 244

⁶⁷ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 120

normları ve özellikle suç örgütlerine ve terörist örgütlere karşı mücadele kapsamında kabul edilen özel normları işaret etmektedir.⁶⁸

Beck'in ifadesi ile sınıf toplumunu ve ulus-devleti dönüştüren ve ortadan kaldıran bir kavram olan “risk toplumu”, mağdurları evrensel risk pozisyonlarında birleştiren, farklı çıkar çatışmaları ile karşı karşıya gelen grupları medeniyetin giderek artan riski karşısında eşitleyen yeni bir oluşumdur. Bu durum sınırları, ekonomik blokları ve ulus-devletleri parçalayan küresel bir güç ortaya çıkarmaktadır. Sınıf toplumundan farklı olarak, risk toplumunun önceliği “eşitlik” değil, “güvenlik”tir ve “eşitsiz” toplumun değerler sistemi, yerini “güvensiz” toplumun değerler sistemine bırakmıştır. Eşitlik ütopyası toplumsal değişime yönelik olumlu hedefler gözetirken, risk toplumu olumsuz ve savunmacı bir tavır sergilemektedir. Artık hedeflenen iyi bir şeyi elde etmek değil, en kötüden kaçınmaktır. *Beck*'e göre, risk toplumunun nihai hedefi kendi kendini sınırlamaktır.⁶⁹

İzah edildiği üzere, tehlike suçları, gerek hukuksal değerlerin “tehlikeli” kabul edilen kişilerden korunması amacı ile gerekse de gittikçe gelişen medeniyetle beraber toplum hayatı üzerinde artan risklerin önlenmesi amacı ile tanzim edilegelmiştir. Toplum açısından önemli olan ve ihlali halinde yaşamı olumsuz etkileyecek olan değerlerin hukuken korunabilmesi amacı ile bu suçlar var olmuştur. Bu suçların düzenlenmesi fikrinin altında genellikle güvenlik konusundaki endişeler bulunsa da bu suçların varlığı kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlanması neticesine yol açmaktadır.

Tehlike suçları Türk Ceza Hukukunda olduğu gibi mukayeseli hukukta da genellikle somut tehlike suçları ve soyut tehlike suçları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Alman Ceza Kanunu'nda (Al. CK) toplum için genel tehlike yaratan suçlar ayrı bir bölüm halinde düzenlenmiş ve bu başlık altında, kundaklama, yangın tehlikesi doğurma, su baskını oluşturma, karayolu trafiğine tehlikeli müdahaleler, karayolu güvenliğini tehlikeye düşürme vb. suçlar düzenlenmiştir.⁷⁰

⁶⁸ Jakobs, Günther, “Kriminalisierung im Vorfeld einer Rechtsgutsverletzung”, ZStW 97 (1985), s. 756 aktaran ERMAN, s. 450

⁶⁹ Beck, Ulrich, Gegengifte: Die organisierte Unverantwortlichkeit, Suhrkamp Frankfurt, a.M ., 1988, s. 11 aktaran ERMAN, s. 456

⁷⁰ YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried; Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2015

Bu kapsamda somut tehlike suçlarının en güzel örneği olarak, Al. CK'nın 315c maddesinde düzenlenmiş bulunan karayolu trafiğini tehlikeye düşürme suçu gösterilmektedir. Burada failin hareketi olan tehlikeli bir şekilde araç sürme sonucu, diğer bir insanın vücudu veya hayatı açısından tehlike yaratması veya önemli değer taşıyan başkasına ait eşyayı tehlikeye düşürmesi gerekmektedir.⁷¹ Bu düzenleme incelendiği takdirde TCK'nın 179/2-3. maddesinde düzenlenen trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu ile benzer nitelikler taşıdığını ancak Alman kanun koyucunun trafiği tehlikeye koyacak hareketleri sınırlandırarak *“yol üstünlüğü hakkına riayet etmeme, hatalı sollama yapma, oto yollarda veya bölünmüş yollarda dönüş yapma”*⁷² şeklinde sayma yöntemi ile tespit ettiği görülmektedir. Ancak TCK *“tehlikeli olabilecek şekilde sevk ve idare eden kişi”*⁷³ şeklinde geniş bir düzenleme yapmıştır.

Bir diğer örnek olarak Al. CK'nın 221. maddesinde düzenlenmiş bulunan terk suçu gösterilmektedir. Söz konusu maddede belirtilen *“ölüm veya sağlığının ağır bir şekilde bozulması tehlikesine maruz bırakırsa”*⁷⁴ ifadesi de somut tehlike olarak değerlendirilmektedir.⁷⁵ Ancak bu şekilde bir ifade kullanmayan TCK, 97. maddede terk suçunu soyut tehlike suçu olarak düzenlemiştir. Al. CK'nın 221. maddesine göre terk suçunun oluşabilmesi için, terk edilen kişinin ölüm veya sağlığının ağır bir şekilde bozulması tehlikesine maruz kalması gerekirken ve bu durum yargılama sırasında araştırılması gereken bir mevzu iken; TCK'nın 97. maddesinde böyle bir somut tehlikenin varlığı aranmamış ve kişinin koruma ve gözetim yükümlülüğünü ihlal etmesi başlı başına bir tehlike hali olarak kabul edilmiştir.

Alman yüksek mahkeme içtihatlarına bakıldığında somut tehlike suçlarının belirlenmesi noktasında “yakın tehlike” (nahe liegenden Gefahr) veya “bir zarar olasılığı” (der Wahrscheinlichkeit einer Verletzung) şeklindeki formülasyonların kullanıldığı ancak bunların zayıf noktasının bu belirlemelerin yapılmasının hakim in yaşam tecrübesine bağlı olması ve hiçbir objektif kritere dayanmaması olduğu ifade edilmektedir. Benzer şekilde somut tehlike suçlarındaki

⁷¹ Roxin, AT, §10 Rn.124, §11 Rn.147 aktaran ERSOY, s. 36

⁷² YENİSEY/PLAGEMANN, s. 447

⁷³ TCK m. 179/2

⁷⁴ YENİSEY/PLAGEMANN, s. 331

⁷⁵ Roxin, AT, §10 Rn.124, §11 Rn.147 aktaran ERSOY, s. 36

“tehlike” kavramının da bir ikilemi bünyesinde barındırdığı ileri sürülmüştür. Buna göre tehlike bir yandan bir ihlalin varlığını şart koşmaksızın mevcut olurken, öte yandan bir tehlikenin meydana gelmesinin, bir hukuki menfaatin ihlalinin oluşmasına bağlanması hakkaniyete aykırı görülmektedir.⁷⁶

Somut tehlike suçlarında, zarar suçlarının aksine suçun neticesinin gerçekleşmesi, gerçek bir zararın meydana gelmesini değil bilakis suçun kanuni tanımında belirtilen netice olarak tehlikeyi gerekçelendirmektedir. Bundan dolayı “tehlikeye neden olma” gerçek bir suç unsurudur; bu nedenle Alman doktrininde somut tehlike suçları, zarar suçları gibi neticeli suç (Erfolgsdelikte) olarak nitelendirilmektedir.⁷⁷

Türk Hukuku’ndan farklı olarak Alman Hukuku’ndaki hakim görüş, somut tehlike suçlarındaki tehlikeyi, tipikliğin maddi/objektif unsurlarından birisi olan netice kapsamında değerlendirmektedir.⁷⁸ Ancak ileride de bahsedeceğimiz üzere, hukukumuzda ağırlıklı olarak somut tehlike suçlarındaki tehlike unsuru, objektif cezalandırılabilme şartı olarak kabul edilmektedir. Nitekim suçun unsurları içerisinde sayılmayan tehlike, suçun unsurları tamamlandıktan ve fiilin hukuka aykırı olarak kabul edilmesinden sonra, faile kusur isnat edilebiliyorsa, failin cezalandırılabilmesi için gereken şartlardan biridir. Nitekim TCK’nın 170/1. maddesinde yer alan “*kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olma*” ifadesi, eylemin suç vasfı taşıması için gerekli olan bir unsur değil, failin cezalandırılabilmesi için bulunması gerekli bir unsurdur. Ayrıca Alman Hukuku’nda tehlikenin, suçun netice unsuru arasında kabul edilmesinin doğal sonucu, somut tehlike suçlarına teşebbüsün mümkün olmasıdır.

⁷⁶ Ahn, abstrakter Gefährdungsdelikte, s.61 aktaran ERSOY, s. 37

⁷⁷ Satzger, NSTZ, s.114 ve dn.40’daki yazarlar aktaran ERSOY, s. 39

⁷⁸ Fischer, Beck’sche kurz Kommentare, Vor §13 Rn.18; Ostendorf, Gefährdungsdelikte, s.429, 433 (Yazara göre Alman Federal Mahkemesi aksi görüşte olmasına rağmen -BGHSt 26, 176, 181- tehlikeli sonuç, dış dünyada fark edilebilen bir olgudur. Bkz. aynı eser s.429); Ahn, abstrakter Gefährdungsdelikte, s.126; Kindhäuser, Gefährdung als Straftat, s.190, 192 (Kindhäuser’e göre Horn tarafından somut tehlike suçlarında gerçekleşen neticenin objektif cezalandırılabilme şartı teşkil ettiği şeklindeki yorum ikna edici değildir.); Schmidt, abstrakter Gefährdungsdelikte, s.2; Wohlers, Wolfgang, Deliktstypen des Präventionsstrafrechts – zur Dogmatik “moderner” Gefährdungsdelikte, Berlin 2000, s.284 aktaran ERSOY, s. 42

Nitekim Al. CK'nın 315c ve 211. maddeleri başta olmak üzere birçok somut tehlike suç tipinde, teşebbüsün cezalandırılacağına dair hüküm mevcuttur.⁷⁹

Alman doktrinde somut tehlike suçlarından farklı olarak soyut tehlike suçlarındaki tehlikelilik (Gefährlichkeit) sadece kanunda tanımlanan hareketin bir vasfı yani ayırıcı özelliği (Attribut) olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle soyut tehlike suçlarında Al. CK'nın 9. maddesi bağlamında tipikliğe ait olmayan neticenin, neticesiz suç olarak düşünülmesi gerektiği Alman doktrinde savunulan hakim görüş konumundadır.⁸⁰

Alman Ceza Kanunu'nda da soyut tehlike suçlarına yer verildiği görülmektedir. Alman Hukuku'nda soyut tehlike suçuna verilen klasik örnekler Al. CK'nın 306. maddesindeki kundaklama (Brandstiftung) suçu ile 316. maddesindeki alkollü şekilde trafikte araç kullanma suçudur.⁸¹ Genel olarak "ifade suçları" olarak nitelendirilen Al. CK § 130'da düzenlenen suçlar, farklı suç türlerine örnek teşkil etmektedir. Al. CK § 130 II soyut tehlike suçuna, I ve III soyut-somut tehlike suçuna örnek teşkil etmektedir.⁸²

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 23. maddesinde⁸³ belirtilen yüz kapama yasağı bağlamında, Ülkemiz kanun koyucusu, düzenlemeyi meydana getirirken hem ceza hukuku hem de anayasa hukuku dogmatığı açısından yoğun bir şekilde eleştirilen "tehlike suçu" oluşturma yolunun tercih etmiş ve burada işi bir adım daha öteye taşıyarak "soyut tehlike suçu" düzenlemesi yapmayı tercih etmiştir. Oysa soyut tehlike suçu özellikle anayasa hukuku bakımından, çok sorunlu bir alanı meydana getirmektedir. Nitekim Alman kanun koyucunun konuyla ilgili düzenlemesine bakıldığında, ".....kimliğin belirlenmesini engelleyici vasfa sahip bir kıyafetle ve mevcut olgular itibariyle bu maksatla ilgili kıyafetle katılmak...." ifadesi kullanılmak suretiyle, elverişlilik suçu (Eignungsdelikt = soyut-somut tehlike suçu) şeklindeki bir yapı, suç tipine kavuşturulmuşken; ülkemiz düzenlemesinde bu tür bir gereklilikten bahsedilmemiş ve sadece

⁷⁹ YENİSEY/PLAGEMANN, s. 332-448

⁸⁰ Satzger, NStZ, s.114 ve dn.46'daki yazarlar aktaran ERSOY, s. 46

⁸¹ Roxin, AT, §10 Rn.124 aktaran ERSOY, s. 48

⁸² ERGÜNE s. 1696

⁸³ 2911 s. kanun m. 23/1 : b) kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez ve sair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma.....

yüzün tamamen veya kısmen kapatılması ile yetinilmek istenmiştir. Buna karşın Alman öğretisinde, kimliğin gizlendiğinin kabulü için, insan yüzünün yapay malzeme/araçlarla sahip olunan kimlik veya pasaporttaki fotoğrafla karşılaştırma halinde, kişinin tanımlanamaz hale gelmesi isabetli olarak aranmaktadır.⁸⁴

Tüm bu örneklerle birlikte asıl konumuz olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (TCK m. 170) ile benzer nitelik gösteren Al. CK hükümlerine yer vermekte fayda bulunmaktadır.

TCK m. 170/1-b bendinde yer alan somut tehlike oluşturacak şekilde sel veya taşkına neden olma suçunun bir benzeri Al. CK'nın 313. maddesinde yer alan su baskını oluşturma başlığı altında *“her kim, su baskını oluşturmak suretiyle, diğer bir insanın, vücut veya hayatını veya başkasına ait önemli değer taşıyan eşyayı tehlikeye düşürürse”⁸⁵....*” şeklindeki düzenlenmede görülmektedir.

Yine TCK m. 170/1-c bendinde yer alan paylayıcı madde kullanma fiili, Al. CK'nın 308. maddesinde *“her kim, atom enerjisini serbest bırakma dışında, özellikle patlayıcı madde kullanmak suretiyle, patlama gerçekleştirir ve bu şekilde, diğer bir insanın, vücut veya hayatını veya başkasına ait önemli değer taşıyan eşyayı tehlikeye düşürürse”⁸⁶....*” şeklinde düzenlenmiştir. Yine burada patlayıcı maddenin kullanılması suretiyle bu suçun meydana gelmesi için somut tehlike hali aranmıştır.

Soyut tehlike suçu olarak düzenlenen TCK'nın 170/2. maddesine benzer bir düzenleme Al. CK'nın 306f⁸⁷ maddesinde bulunmaktadır. TCK'da yangın tehlikesine neden olma fiili başlı başına tehlikeli olarak kabul edilmiştir. Ancak Al. CK öncelikle başkasına ait bir yerin yakılmasını suç kapsamında saymıştır. İlave olarak yangın tehlikesi oluşacak yerleri yani suçun (maddi) konusunu

⁸⁴ ATLADI, Ramazan Barış; *Toplantı ve Gösteri Yapma Hakkı Bağlamında Yüz Kapama Yasağı*, Türkiye Polonya Karşılaştırmalı Hukuk Sempozyumu-III Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 124

⁸⁵ YENİSEY/PLAGEMANN, s. 439

⁸⁶ YENİSEY/PLAGEMANN, s. 433

⁸⁷ “Al. CK m. 306f : (1) Her kim, başkasına ait olan, 1. ateşe karşı hassas olan işletme veya tesisleri, 2. içinde ürünleri bulunan tarım veya gıda sanayiine ilişkin tesisleri veya işletmeleri, 3. orman, çalılık veya bataklıkları veya 4. ekili tarlalarda veya tarım ekonomisinin tarlalarda bulunan, kolayca yanabilen ürünleri bakımından; sigara içerek, açıkta ateş yakarak veya ışıkla, yanan veya kor halindeki eşyayı atmak suretiyle veya sair şekillerde, yangın tehlikesi oluştursa.....” YENİSEY/PLAGEMANN, s. 431

ve yangın tehlikesi oluşturacak fiilleri sayma yöntemi tercih edilmiştir. Bu şekildeki düzenleme, TCK düzenlemesine nazaran daha sınırlayıcı olmuştur.

1.4. CEZA HUKUKUNUN GELİŞİMİ : TEHLİKE SUÇLARININ CEZALANDIRILMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Geçmişte hukuki değerin ihlali suretiyle zarar daha öncelikli bir konu olup hem birlikte yaşamının yapısının bugünkünden daha kolay olması hem de olası riskli davranış biçimlerinin daha az önemsiz olması gibi nedenlerle kanun koyucunun, tehlikeli hareketleri ceza hukuku kapsamına alma hususunda bir mecburiyeti bulunmamaktaydı. Bilhassa son yıllarda görülen teknolojik alanda kaydedilen ilerlemeler ve buna bağlı modern yaşam koşulları uyarınca hukuki değerlerin ön alanda da korunması amacıyla kanun koyucu; giderek artan ölçüde, tehlikeye dair suç tanımları temelinde, düzenleme yapmaya zorlanmaktadır.⁸⁸

Kişilerin hayatı, sağlığı, malvarlığı veya hukuken korunmaya değer başka menfaatleri üzerinde ortaya çıkabilecek zararları engellenme ve henüz zarar doğmadan müdahale ederek toplum düzenini korunması düşünceleri, tehlike suçlarının ceza hukuku doktrininde yerini almasını sağlamıştır.

Gelişen ceza hukuku sürecinde sistematik olarak düzenlenen tehlike suçları ile; kanun koyucu hukuken korunmaya değer menfaati saptamakta, o menfaat üzerinde tehlikeye neden olabilecek fiilleri tespit etmekte ve yasaklamakta, fiillerin gerçekleştirilmesi sonucu suç konusu üzerinde bıraktıkları etkiye göre (somut-soyut tehlike suçları) faili cezalandırmaktadır. Doğal olarak burada en önemli sorunlardan birisi, henüz zarar meydana gelmemiş olmasına rağmen *devletin en kuvvetli aracı olan ceza hukuku*⁸⁹ devreye girebilir mi?

Bu sorunun yanıtını bulmak için sırasıyla; suç ve ceza kavramları, suçun ortaya çıkması ile işlemeye başlayan ceza hukuku, ceza hukukunun amacı ve işlevleri, modern ceza hukukunun

⁸⁸ ÜNAL, s. 161

⁸⁹ Hilgendorf, Eric, “Ceza Düşüncesi 1975-2005”, (Çev.: Başak Özay), in: Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, Beiträge zur Rechtsvergleichung, Cilt: I, İstanbul 2010, s.185 aktaran: ERSOY, s. 28

yaptırım anlayışı konularının üzerinde durmamız ve bunlardan çıkaracağımız sonuca göre tehlike suçları hakkında yorumlarda bulunmamız daha doğru olacaktır.

Hukuki anlamda suç kavramı hakkında farklı tanımlamalar olsa da bu tanımlamaların tamamının sentezi olabilecek şekilde, hukuki bakımdan suç; *sorumlu bir kimse tarafından, müsbet veya menfi bir hareketle meydana getirilen, ceza tehdidini taşıyan bir kanunda yazılmış tarife uygun ve hukuka aykırı olan bir fiildir*.⁹⁰ Kanun koyucu, elinde bulunan kanun gücü ile, kimi eylemleri (veya eylemsizlik hâllerini), hukuka aykırı kabul etmekte ve bu eylemlerin gerçekleştirilmesi halinde kişileri cezalandırmaktadır. Ceza kavramı ise genel olarak; *suç işleyen kişiye, çeşitli yapıcı amaçları gerçekleştirmesi için uygulanan ve esasında kişiyi yoksunluklara tabi kılan bir müeyyide*⁹¹ şeklinde anlam bulmaktadır. Tarifte de bahsi geçtiği üzere, suç işlenmesi halinde cezai müeyyide uygulayan devletlerin, bu ceza ile gütmüş olduğu bir amaç bulunmaktadır. Aslında bu amaç, devletlerin ceza hukuku alanına yaklaşımını da ortaya koymaktadır.

Cezanın amacını açıklayan görüşler⁹² mutlak teoriler ve nisbi teoriler olmak üzere ikiye ayrılır.

Mutlak teoriye göre; cezalandırma başlı başına bir amaçtır ve ceza toplum düzenin bozulması nedeniyle uygulanır. Mutlak teoriler, cezanın bir amacı olduğu anlayışından yola çıkmaz, cezanın uygulanmasının bizzat amaç olduğunu kabul ederler. Adaletin yerini bulması, öç duygularının tatmin edilmesi için suç işleyen cezalandırılacaktır. Cezada ileriye dönük bir amaç aramamak gerekir.⁹³

Nisbi teorilere göre ise; ceza gelecek için verilir, cezanın amacı suçu önlemektir. Nisbi teoride suçun ne şekilde önleneyeceği konusunda özel önleme ve genel önleme teorisi şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Özel önleme teorisine göre, ceza, faili gelecekteki suçlardan alıkoymaktan ibarettir. Ceza suçtan korunma aracıdır. Cezanın amacı sadece önlemedir. Suç cezanın nedeni değil, cezalandırmanın vesilesidir. Fail kusuru oranında değil, yeniden sosyalleşmesi için gerekli olan

⁹⁰ DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir; Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım C. I, Yedinci Bası, İstanbul 1979, s. 348

⁹¹ DÖNMEZER/ERMAN, c. I, s. 348

⁹² Cezanın amacını açıklayan teoriler için bkz.: CENTEL, Nur; Cezanın Amacı ve Belirlenmesi, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir 2001, s. 337-372.

⁹³ CENTEL, s. 337 vd.

miktarda ceza alır. Cezanın türünü ve ölçüsünü kusurlu haksızlık değil, önleme amacı belirler. Genel önleme teorisine göre ise; cezanın amacı, korumadır, ancak koruma faile değil, topluma yöneliktir. Suç karşılığında ceza verileceğini bilmek ve suç işleyenlere ceza verildiğini görmek toplumu suçtan korur.⁹⁴

Kişi, devlet tarafından yasaklanan fiillerin⁹⁵ işlemesi halinde maruz kalacağı yaptırımını bilmesi, bir nevi başına geleceklerden haberdar olması cezanın en önemli amaçlarından. Bu şekilde cezalandırma faaliyeti ile toplumsal sağduyu artacak ve suçun önlenmesi sağlanacaktır.

Toplumda ortak yaşamı bozacak fiillerin veya bireylerin kişisel alanlarına müdahale edecek fiillerin tespit eden ve suç teorisine göre bunları temellendiren, bu suçlar karşılığında yaptırımın ne şekil ve ölçüde uygulanacağını inceleyen bilim dalı ceza hukukudur. Ceza hukuku, *“devletin, ceza yaptırımını tehdidi ile uygulanmasını sağlamaya çalıştığı emir veya yasakları kapsayan hukuk kurallarını ifade eder.”*⁹⁶ Ceza hukuku ile uygulanması sağlanan emir veya yasalara örnek vermek gerekirse; kişilerin varoluşundan kaynaklı dokunulmaz alana müdahale eden, temel hak ve özgürlükleri ihlal eden, bireylerin tek başına veya toplum halinde huzur ve sükun içerisinde yaşamasını engelleyen, kamu düzenini bozan eylemleri sayabilmemiz mümkündür. Aslında burada bahsedilen husus ceza kanunlarının amacını⁹⁷ ortaya koymaktadır.

Ceza kanunları; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak amacı ile düzenlenmektedir. Ancak bu korumanın nasıl düzenleneceği daha doğru ifade ile devletin koruma yükümlülüğünün başlangıç anı, bu kavramların ihlali halinde mi söz konusu olacak yoksa bu kavramların ihlalini engelleyecek şekilde mi konumlanacaktır.

⁹⁴ CENTEL, s. 340 vd.

⁹⁵ Haddizatında bu yasaklama toplumun ihtiyaçları neticesinde gerçekleşecektir. Devletin bir fiili yasaklayabilmesi için, o fiilin, kişilerin hukuken korunan bir değerine saldırması veya toplumun sükun içerisinde yaşamasını engellemesi gerekmektedir.

⁹⁶ ERSOY, Yüksel, Ceza Hukuku Genel Hükümler aktaran: ARTUK/GÖKÇEN/ALŞAHİN/ÇAKIR s.48

⁹⁷ 5237 sayılı kanun m.1 : *“Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir.”*

Ceza hukuku, devletin demir yumruğudur.⁹⁸ Ceza hukuku ile yapılan her düzenleme bir nevi kişi hak ve hürriyetlerinin kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle ceza hukuku amaç olarak kişilere yönelik bir koruma niteliği taşıyor olsa da bu alanın genişlemesi kişilerin özgürlük alanlarını ihlal etmekten başka bir sonuca yol açmayacaktır. Ceza hukuku vatandaşların Magna Carta'sı olduğu gibi sosyal politikanın da ultima ratiosudur.⁹⁹

O halde burada ceza hukukunun etkisinden bahsetmek gerekecektir. Ceza hukuku, tümü bakımından incelendiğinde toplum içinde iki fonksiyonu yerine getirdiği kolaylıkla söylenebilir. Bunlardan birisi suçun işlenmiş olması halinde, suça karşı cezalandırıcı bir görev yapar. Ceza hukuku cezalandırıcı fonksiyonunu yerine getirirken gerçekte geç kalmış, suç işlenmiştir. Öyle ise bir ceza, bir bakıma geride kalmış bir olay ile ilgili verilmekte, gerçekleşmiş olan suç olayını gerçekleşmemiş hale getirememektedir. Burada ceza hukuku ile uygulanan yaptırım, hukuk düzenini bozana toplumun nasıl bir reaksiyon gösterdiğini belirtmekte, aynı zamanda toplumdaki diğer kişilere, bu tür davranışlarda aynı şekilde yaptırımla karşılaşacakları konusunda bir uyarıyı da taşımaktadır. İşte bu tanım ceza hukukunun diğer fonksiyonunu yani koruyuculuğunu tarif etmektedir.¹⁰⁰

Kişilerin, ceza kanununun amaçları içerisinde saydığımız değerleri ihlal etmesi halinde ceza kanununun cezalandırıcı/bastırıcı etkisi söz konusu olacaktır. Bu yol ile geçmişten günümüze uygulanan şahsi öç, kisas ve benzeri yaptırımlar, devlet eli ile toplum adına ve hukuk devleti ilkelerine bağlı olarak uygulanmış olacaktır. Ve bu cezalandırmanın doğal sonucu, bireylerin korunan hukuki değerleri ihlal etmesi sonucu uğrayacağı akıbeti bilmesi ve bu fiillerin bir daha gerçekleştirilmesinin önüne geçmek olacaktır.

Ceza kanunlarının bir diğer amacı ve etkisi de suç işlenmesini önlemektir. Kişiler ceza kanunlarında var olan düzenleme sayesinde suç işleme iradesinden vazgeçebilecek ve ceza hukukunun asıl önemli olan alanı ortaya çıkacaktır. Bu husus toplum refahının sağlanması ve suç mağduru kişilerin azalmasına hizmet edecektir.

⁹⁸ ARTUK/GÖKÇEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 58

⁹⁹ ERSOY, s. 28

¹⁰⁰ ÖNDER, s. 3

Ceza hukuku alanındaki her bir düzenleme ile güdülen temel gaye suç kabul edilen fiili gerçekleştiren kişinin cezalandırılması, işlenen suçların karşılıksız kalmayacağını bilmesi ve bununla birlikte toplumdaki diğer kişilerin de bu cezadan etkilenecek suçun önüne geçilmesidir. Bir nevi toplumu eğitme işlevi görmektedir. Ancak daha önce de izah ettiğimiz üzere verilecek ceza ile ihlal edilen hukuki değer eski haline dönmemektedir. Suçun birebir muhatabı olan daha doğru ifade ile suçun etkilerinin üzerinde gerçekleştiği kişi veya şey, hukuki manada konu unsuru, ceza verilmesi ile iyileşmemekte, suç fiilinden önceki hâline dönmemektedir. O halde cezanın verilmesi iyileştirici bir sonuca ulaştırmamakta, sadece öç alma duygusuna hizmet etmekte ve bununla birlikte önleme amacı gütmektedir. Peki hukuken değerli olan ve korunması gereken unsurların üzerinde zararın ortaya çıkmasını engelleyecek mekanizmaların olması daha doğru olmayacak mıdır?

Tehlike suçlarının varlığını burada görmek mümkündür. Konunun üzerinde henüz zarar ortaya çıkmamışken tehlikeli hareketlerin cezalandırılması halinde tehlike suçları gündeme gelecektir. Kanun koyucu bazı hukuki değerlerin ihlal edilmesinin ihtimalini dahi toplum düzeninin devamı açısından sorunlu görmektedir. Suç ile korunan değer o kadar önemlidir ki; kanun koyucu, bu hukuki değer tehlikeye uğramasını dahi cezalandırma gereği duymuştur. Suç ihdasının sebebi olan hukuki değer korunması amacıyla, suç konusu üzerinde henüz zarar doğmadan, müdahale edilecek ve zarar doğmasının önüne geçilecektir.

Tehlike suçlarının düzenlenmesi, henüz zarar doğmadan müdahale imkanı getirmesi ve kimi değerlerin daha etkin olarak korunmasını sağlaması nedeniyle doğru olacaktır. Bu özelliği nedeniyle tehlike suçları tabiri caizse ceza hukuku sistemine *bir yağ lekesi gibi bulaşmış* ve *kanun koyucunun neredeyse en sevdiği çocuğu haline* gelmiştir.¹⁰¹ Tehlike suçlarının gün geçtikçe ceza kanunlarında daha fazla yer bulması, geleneksel ceza hukukunun, zarar odaklı ceza hükmü düzenlenmesi anlayışının terk edilmesine yol açmıştır. Bu değişim failin tehlikeli halinin

¹⁰¹ Zieschang, Frank, Die Gefährdungsdelikte, Berlin 1998, s.13-14. Benzer tespitler için bkz. Roxin, Claus, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 4. Auflage, München 2006, §11 Rn.146 aktaran: ERSOY, s. 28

cezalandırılması ve hukuksal değerlerin toplumun risk algıları çerçevesinde yeniden şekillendirilmesi şeklinde kendisini göstermiştir.¹⁰²

Takdir edileceği üzere ceza hukukunun müdahale alanının artması ile özgürlüklerin bireylerin aleyhine daha fazla sınırlanması aynı anlama gelmektedir. Doktrinde de tehlike suçlarına yönelik eleştiriler bu sebeple yapılmıştır. Tehlike suçları ile kanun koyucu ceza hukukunun müdahale olanağını genişletmiş olmaktadır. Ceza kanunlarında bu tür suç tiplerinin artması demokratik hukuk devletinin ilkelerine ve ceza hukukunun son çare olması niteliğine uygun değildir. Bu, özellikle soyut tehlike suçlarında daha fazladır.¹⁰³

Hukuk kurallarını insanlar oluşturdıklarına göre, bu yolla kurulan sistemin de insanı ve onun haklarını ön plana alan ilkeleri içermesi gerekir. Bunu yapmayan bir ceza hukukunun çağdaş, demokratik ve insan haklarına saygılı olduğundan söz edilemez. Uluslararası sözleşmeler ve demokratik anayasal kurallar, yasa koyucunun bu alandaki takdir hakkının sınırlarıdır.¹⁰⁴

Kişilerin özgür bir şekilde yaşayabilmesinin güvencesi Anayasal koruma ile sağlanmıştır. Hukuk devleti ilkesi gereği, devlet erkinin her işlem ve tasarrufu hukuka uygun olarak gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte hak ve özgürlükleri korumak amacıyla bunların ihlal eden eylemlere de müdahale edecektir. Ancak bu müdahale de -kanunilik ilkesi gereği- yasama organının faaliyeti yani kanunlaştırma süreci ile mümkün olacaktır. Devletin hak ve özgürlüklerin ihlaline müdahale yöntemlerinden biri de ceza hukukudur. Ceza hukuku kapsamında uygulanacak her türlü yaptırımın, bu süreci geçirerek konulmuş olan yasalar marifetiyle yapılması gerekmektedir. Ve tüm bu yaptırımların uygulanması ancak ihlalin başka bir şekilde önlenememiş olması halinde mümkün olacaktır.

Tüm bu açıklamalar sonucu varacağımız kanı tehlike suçlarının varlığı ve fazlalığının demokratik hukuk devletinin ilkelerine aykırılık teşkil edeceği olabilir. Zira ortada henüz bir hak ihlali veya zarar mevcut değilken kişilerin ceza hukuku yaptırımları ile karşı karşıya kalıyor olması

¹⁰² ERMAN, R. Barış; *Ceza Hukukunun Dönüşümü*, Prof. Dr. Duygun Yarsuvat'a Armağan, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2012, s.476

¹⁰³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s. 230

¹⁰⁴ CENTEL/ZAHER/ÇAKMUT, s.6

özgürlükçü bir anlayışa uygun düşmeyecektir. Ayrıca suçun önlenmesi politikası gereği ceza hukuku ile ön alanda müdahalenin yapılmasının gerekmediği, bu önleyici politikanın başka araçlar ile de yapılabileceği açıktır.

Tehlike suçlarının düzenlenmesinin temel sebebi gerek birey gerekse toplum düzeni açısından değerli olan hukuki menfaatlara yönelebilecek tehlikeli eylemlerin engellenerek tehlikenin bertaraf edilmesidir. Devlet, artık ceza hukukunu risk yönetiminin bir aracı olarak görmekte ve hukuksal değerlerin ihlalinin oluşabilecek zararlara karşı bir tepki geliştirmek yerine, söz konusu zararları tehlikeye atan her bir yöntemi ayrı ayrı engellemeye çalışmaktadır.¹⁰⁵

Failin iç dünyası ile dış dünyası arasında bir ayrım gözetmeksizin, hukuksal değerlerin etkili bir biçimde korunabilmesi uğruna, failin iç dünyasına ilişkin öğeler de ceza sorumluluğunun tespitinde dikkate alınır. Bir başka deyişle, fiil değil, fail cezalandırılır. Bu durum, soyut tehlike suçlarına ve hazırlık hareketlerinin yalnızca failin tavrına dayalı olarak cezalandırılmasına yol açmaktadır. Ceza kusur ile orantılı olmayıp, failin tehlikeliliği esas alınarak belirlenmektedir. Hukuksal değerlerin ihlalindeki yoğunluk da (zarar veya zarar tehlikesi) cezanın tayininde tek başına dikkate alınmamakta, failin bu değeri ihlale ne ölçüde hazırlıklı olduğu önem taşımaktadır.¹⁰⁶

Her ne kadar bu alanın genişlemesi demokratik hukuk devleti ilkesine aykırı olacak olsa da bireyler açısından hayati önem arz eden bazı değerler açısından böyle bir alanın, tehlike suçlarının, varlığı elzemdir. Örneğin, soyut tehlike suçu niteliği taşıyan TCK m. 97¹⁰⁷ hükmünün olmadığı varsayımında kişilerin kanun, sözleşme, aile hukuku veyahut başka bir sebeple koruma ve gözetim hükümlülüğü altında bulunan bir kişiyi yardıma muhtaç bir şekilde iken terk etmesinin¹⁰⁸ cezai bir

¹⁰⁵ ERMAN, s. 462

¹⁰⁶ ERMAN, s. 451

¹⁰⁷ TCK m. 97: “Yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi haline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (www.legalbank.net)

¹⁰⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun terk suçu hakkında vermiş olduğu 2017/138 Esas ve 10.07.2018 tarih 2018/341 Karar sayılı ilamında;” Bu suçla korunan hukuki değer, insanın yaşama ve vücut bütünlüğü hakkının yanı sıra koruma ve gözetim yükümlülüğü olan kişilerin bu görevlerini yerine getirmelerinin sağlanması ve bu sayede ortaya çıkacak sosyal fayda düşüncesidir.” ifadeleri ile terk suçunun amacıyla birlikte tehlike suçlarının genel mantalitesini ortaya koymaktadır. (www.legalbank.net)

yaptırım olmayacaktır. Her ne kadar tazminat, idari vb. yaptırımlar ile kişi bir tehdit ile karşı karşıya bırakılmış olsa da bir cezai yaptırım ile aynı etkiye sahip olmayacaktır.

Ceza hukukunun caydırıcı ve önleyici etkileri tam olarak burada ortaya çıkacaktır. Bu suçların düzenlenmesi ile cezalandırmanın sınırını genişleten kanun koyucu, kamu düzenini korumayı amaçlamıştır.¹⁰⁹ Somut tehlike suçlarında tehlikelilik halinin varlığı halinde, soyut tehlike suçlarında ise eylemin kendisinin tehlikeli olması nedeniyle (konu üzerindeki tehlikenin araştırılmasına ihtiyaç duyulmadan) ceza hukuku yaptırımları devreye girecektir. Tehlike suçları adı altında genel bir sınırlama gayet tabii antidemokratik olabileceken, ceza hukukunun asıl görevini gerçekleştirmesi için konu bazlı tehlike suçlarının kapsamının arttırılması gerekecektir.

Bir toplumda kişilerin uyması gereken hukuk kurallarının tespiti ve hukuk düzeninin oluşturulması bakımından bazı temel kurallar vardır. Bu temel kurallardan en önemli ikisi; adalet ve bu kuralların amacı gerçekleştirmeye uygun olmalarıdır.¹¹⁰ Ceza hukuku bağlamında bakıldığında, normun amacı gerçekleştirmeye uygun olacak şekilde konulmuş olması hukuk düzeninin oluşması açısından çok önemlidir.

Ceza normları ile suçlunun ıslahı sağlanmakta ve bununla birlikte toplumda diğer kişiler tarafından yasaklanan fiilin gerçekleştirilmemesinin önüne geçilmektedir. Bu kapsamda demokratik hukuk devleti ilkeleri göz önünde bulundurularak, bir ceza normu, işlenen eylem ile korunan hukuki değer ihlal edilmesi ve suç konusunun zarara uğraması varsayımlarına istinaden düzenlenmektedir. Kişinin normda belirtilen, hukuka aykırı ve yasaklanan eylemi gerçekleştirmesi halinde öngörülen yaptırım ile kişi toplumdan uzaklaştırılmakta ve ıslah edilerek topluma kazandırılması sağlanmaktadır. Ancak bu düzenleme amaca tam olarak hizmet etmeyecektir. Zira fiili gerçekleştiren kişi cezalandırılmış ve bu yol ile toplum oluşturan diğer bireylere göz dağı verilmiş olsa dahi fiil ile oluşan zarar ortadan kaldırılamayacaktır. Örneğin, kişinin başkasına ait bina vasfındaki bir yapıyı yıkmak suretiyle mala zarar verme suçunu işlemesi sonucu hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması halinde, kişi mevzubahis olan suçu veya diğer başka suçları işlememek üzere ıslah olmuş olabilir. Aynı zamanda başka kişiler tarafından bu suçun işlenmesinin

¹⁰⁹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 385

¹¹⁰ ÖNDER, s. 2

önüne geçilerek önleyici amaç da sağlanmış olabilir. Ancak bu cezalandırma ile suç sonucu oluşan zarar ortadan kalkmayacaktır. Kişinin cezalandırılması suçtan önceki duruma dönmeyi sağlamayacaktır. Ayrıca zarar neticesinin ortaya çıkmaması halinde kişi cezalandırılmayacaktır.

Cezanın önleyici ve ıslah edici fonksiyonlarının yanında zararın ortaya çıkmasını engelleyici fonksiyonun da olması gerekmektedir. Hatta ceza ile sağlanması beklenen asıl etki, zararın ortaya çıkışının engellenmiş olmasıdır. Hukuken korunan değerlerin ihlal edilmesini önlemek amacıyla cezalandırma, tehlike varlığı halinde söz konusu olmalıdır. Suç normu ile korunmaya layık görülen değer, zarara uğramadan önce korunmalıdır. Tehlike suçları ile sağlanması beklenen fayda aslında zararın ortaya çıkışının engellenmesi ve failin tehlikelilik arz etmesi halinde toplumdan uzaklaştırılmasıdır.

2. BÖLÜM

GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI

2.1. GENEL BİLGİLER

Ceza kanunları, sadece belirli bir kimse veya kimselerin hukuki yararlarını zarara uğratan veya böyle bir yararı tehlike altına sokan davranışları değil; herkesin, yani, genel olarak toplumun belirli hukuki yararlarını tehlikeye veya zarara uğratan fiilleri de suç olarak düzenleme ihtiyacı duyarlar.¹¹¹

Bu minvalde Türk Ceza Kanunu'nun özel hükümler kısmında sistematik olarak topluma karşı suçlar¹¹² ayrı bir bölüm halinde düzenlenmiştir. 5237 sayılı kanunun ikinci kitabının üçüncü kısmında düzenlenen topluma karşı suçlar içerisinde yer alan genel tehlike yaratan suçlar başlıklı ikinci bölümünün altında konumuzu oluşturan Genel Güvenliğin Kasten Tehlike Sokulması (m.170¹¹³) suç düzenlenmiştir.

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, kanun koyucunun tehlikeli eylemler olarak nitelendirdiği yangın çıkarma, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olma fiillerinin engellenmesi ve bu fiillerin zarara neden olmaması halinde de yaptırım tehdidi ile karşı karşıya olması amacıyla düzenlenmiştir. Bu maddenin 1. fıkrası ile maddede yer

¹¹¹ TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Murat; Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 19. Baskı, Ankara 2021, s. 955

¹¹² Öğretide Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitap üçüncü kısmının adının topluma karşı suçlar olmasının hatalı olduğuna dair eleştiriler vardır. Bknz. HAFIZOĞULLARI, Zeki/GÜNGÖR, Devrim; Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi, TBB Dergisi, 69. Sayı , 2007, s. 31: “*Toplum, içinde hukuk, din, ahlak, gelenek ve görenek vs. gibi birbirinden çok farklı normatif düzenleri barındıran karmaşık bir normlar sistemidir. Toplumda herkes için ortak, uyulması zorunlu düzen, kamu düzenidir. Bundan ötürü, Kanunun Üçüncü Kısımının başlığı, <Topluma Karşı Suçlar> değil, <Kamu Düzenine Karşı Suçlar> olmalıdır. Burada yer alan suçlara bakıldığında bu suçların, içinde birçok normatif düzeni barındıran toplum ile ilgili olmadığı, kamunun esenliği, kamu sağlığı, kamu güveni, çevre, kamu barışı, genel ahlak vs. gibi, alt suç kategorileri şeklinde belirlenmiş olan kamu düzeni ile ilgili suçlar olduğu görülmektedir...*”

¹¹³ TCK m. 170: “(1) Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda; a) Yangın çıkaran, b) Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olan, c) Silahla ateş eden veya patlayıcı madde kullanan, Kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”

alan eylemlerin suç konusu üzerinde somut bir etki meydana getirmesi aranarak somut tehlike suçu, 2. fıkrasında ise eylemlerin varlığı tehlikeli hâl olarak kabul edilmiş ve soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir.

5237 sayılı kanun ile tek başlık altında düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nda yer alan kimi maddelerde dağınık ve farklı olacak şekilde düzenlenmişti. 765 sayılı eTCK'nın 264, 369-371, 373 ve 551. maddeleri TCK'nın 170. maddesinden farklı olarak karmaşık ve kazuistik bir şekilde düzenlenmiştir. TCK'nın 170. maddesi eTCK'da sayılan maddelerin düzene sokulmasından ibarettir.¹¹⁴

765 sayılı kanunun 264. maddesinde¹¹⁵ silahla ateş etme eyleminin kişilerde korku, kaygı, paniğe yol açması ve *meskûn bir yerde veya çevresinde veya özel veya resmi veya genel yapılara ya da her türlü taşıt araçlarına ya da halkın toplu olarak bulundukları diğer yerlere* gerçekleştirilmesi denilmek suretiyle sınırlandırılmıştır. TCK'ya göre ise ateş etme eylemi kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olması halinde de cezalandırılabilir. Ayrıca ateş edilen yerler sayılmak suretiyle tespit edilmemiş, olay bazlı yorumlanabilmesi için madde geniş bırakılmıştır. Bir başka husus ise eTCK'nın eylemin başka bir suç oluşturması halinde gerçek içtima kuralları uygulanması yönündeki hükmünün TCK ile değiştirilmiş olmasıdır. Bu konuya ileride değinileceği için burada sadece anmakla yetiniyoruz.

765 sayılı kanunun 369. ve devam maddelerinde¹¹⁶ yine yangın çıkarma eyleminin madde kapsamında değerlendirilebilmesi için gerçekleştirildiği yerler sayılmak suretiyle belirlenmiş

¹¹⁴ EGEMENOĞLU, Alaaddin; Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu, T.C. İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017 s. 12

¹¹⁵ 765 sayılı eTCK m. 264/7: *“Her kim korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde her ne amaç ve nedenle olursa olsun, meskûn bir yerde veya çevresinde veya özel veya resmi veya genel yapılara ya da her türlü taşıt araçlarına ya da halkın toplu olarak bulundukları diğer yerlere silahla ateş ederse, eylem başka bir suç oluştursa bile ayrıca iki yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve beşbin liradan az olmamak üzere ağır para cezasıyla cezalandırılır.”*

¹¹⁶ 765 sayılı eTCK m. 369: *“Bir binaya ve sair inşaata ve henüz biçilmemiş veya biçilmiş mahsulata veya hububata ve erzak yığın veya ambarına ateş verip kısmen veya tamamen yakan kimse üç seneden altı seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.”*

m.370: *“Süknaya mahsus bir binaya yahut ammeye müteallik binalara ve yahut ammenin istimaline mahsus bir mahalle veya sanayi tezgahlarına ve tüccar ambarlarına içtial ve infilakı kabil şeylerin mahzenlerine ve tersanelere ve şimendifer arabalarına ve madenlere (...) (1) ateş verip kısmen veya tamamen yakanlar beş seneden aşağı olmamak üzere muvakkat ağır hapse mahkûm olur.”*

m.371: *“Yakılan hususi binalar ve mahsulat kıymetçe az olduğu surette fail 369 uncu maddede üç aydan 370 inci maddede altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.”*

ayrıca tehlike suçu vasfı tanınmamıştır. Burada yangın çıkarma eylemin gerçekleşmesi halinde zarar suçu oluşacağı hüküm altına alınmıştır.

Yine eTCK'nın 373. maddesinde¹¹⁷ kişinin su baskınına kasten sebep olması ve bu suretle malvarlığı üzerinde tehlikeye neden olunması halinde suçun oluşacağı belirtilmiştir. Ancak TCK bundan farklı olarak sadece malvarlığının tehlikeye maruz kalmasını değil kişilerin hayatı, sağlığı üzerinde tehlikeye neden olunması ya da kişilerde korku, kaygı veya paniğe neden olunması hallerini de madde kapsamında değerlendirmiştir. Ayrıca bu suçun taksirli haline de 171. maddede yer vermiştir.

Görüldüğü üzere eTCK'da bulunan genel güvenliği tehlikeye sokan fiiller TCK ile kodifike edilmiş ve tek madde altında toplanmıştır. Bu çalışmada TCK m.170 ile korunan hukuki değer incelenecek ve kanun koyucunun böyle bir suç maddesi düzenlemesine sebep olan olgular izah edilecek, suçun unsurları, suçun özel görünüş şekilleri, yargılama usulü ve yaptırım hakkında bilgiler verilecek ve son olarak bu suçun taksirle işlenmesini hüküm altına alan m.171 ile karşılaştırmalar yapılarak çalışmaya son verilecektir.

2.2. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

TCK'nın 170. maddesinde düzenlenen suç ile kişilerin hayatları, vücut bütünlükleri, sağlıkları veya mal varlıkları bakımından zarara uğramaları veya zarar tehlikesine maruz kalmaları yüzünden herhangi bir korku, kaygı ve paniğe maruz kalmamaları sağlanmak istenmiştir. Çünkü bu eylemler sonucunda insanların hayatı veya sağlığı veyahut mallar veya hayvanlar ya da diğer ekonomik menfaatler zarar tehlikesine uğrayabilecektir. Yine bu eylemler sonucunda kişilerde korku, kaygı ve panik oluşabilecektir. İşte bu sonuçların önüne geçebilmek amacıyla kanun koyucu bu eylemleri suç olarak nitelemiştir.¹¹⁸

¹¹⁷ 765 sayılı eTCK m.373: “Bir kimse su basmasına kasten sebebiyet verip bu suretle başkasının malını tehlikeye maruz bırakırsa üç seneden on seneye kadar ağır hapse mahkûm olur. Eğer bunu kendi malını kurtarmak ve muhafaza etmek maksadiyle yapmış ise cezası bir seneden aşağı olmamak üzere hapistir.”

¹¹⁸ POLAT, Halil; Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması Suçu ile Bu Suçun Diğer Suçlarla İctimai, TAAD, 1. Sayı, Ankara 2010, s. 139

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, belli kişi veya kişileri değil toplumun ortak değerlerini, toplumsal hayatta bireylerin özel bir korumaya¹¹⁹ ihtiyaç duyulmaksızın yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak amacıyla ihdas edilmiştir. ¹²⁰

2.3. SUÇUN UNSURLARI

Suç teşkil eden haksızlığın oluşumu bakımından gerçekleşmesi gereken unsurlar, (suçun yapısal unsurları) haksızlık ve kusur ayrımı çerçevesinde ele alınmalıdır. Haksızlığın unsurları ise maddi unsur, manevi unsur ve hukuka aykırılık unsurundan ibarettir. Bunlar her suçta bulunması gereken zorunlu unsurlardır. İşlenen fiille, bir suç tipinin maddi ve manevi unsurları gerçekleştirilmişse, kanuni tarife uygun bir haksızlıktan bahsedilir. Bununla birlikte haksızlığın hukuka aykırı olması, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması gerekir.¹²¹ Bu koşulların sağlanması ile haksızlık içeriği sağlanmış olur ancak bu fiilin cezalandırılabilmesi için faile isnat edilebilir kusurun varlığı da aranacaktır.

Bu bölümde TCK'nın 170. maddesinin yapısal unsurları yani işlenen eylemin haksızlık oluşturması için gereken unsurları; tehlike eylemin somut olarak ortaya çıkmasını gerektiren 1. fıkrası yönünden ele alınacak daha sonra 2. fıkrası yönünden ayrılan noktalar belirtilerek irdelenecektir.

2.3.1. Maddi Unsurlar

2.3.1.1. Fiil

Fiil, belirli bir amaca yönelen, kişinin isteğine ve iradesine bağlı, dış dünyada etki doğuran icrai yahut ihmali bir insan davranışıdır.¹²² Ceza hukukunun sorumluluk alanı, tip ile yasaklanmış olan ve hukuka aykırı nitelik taşıyan fiilin gerçekleştirilmesi ile başlayacaktır. Ve bu hareket sonucunda

¹¹⁹ “Bu suçla korunan hukuki değer, kişilerin hayat, vücut bütünlükleri ve mal varlığı bakımından bir zarar tehlikesi doğmadan, güvenlik içerisinde yaşamaları üzerindeki haklarıdır. Suçla yasaklanan eylemlerin işlenmesi durumunda, kişilerin hayatları, sağlıkları veya mal varlıklarının zarar görmesi tehlikesi meydana gelmektedir. Tehlikenin somut olarak belirli kişi veya kişiler hakkında söz konusu olması gerekli olmayıp, belirsiz sayıda kişinin, dolayısıyla toplumu oluşturan birçok kimsenin bu suçtan dolayı korunması amaçlanmaktadır...” Yargıtay CGK, E. 2012/8-1551, K. 2013/64, KT. 19.02.2013 (www.legalbank.net)

¹²⁰ AKSOY RETORNAZ, Emine Eylem; Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu, GÜHFD, Yayın No: 75, İstanbul 2014, s.4

¹²¹ ÖZGENÇ, İzzet/ÜZÜLMEZ, İlhan; Ceza Genel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2021, s. 41

¹²² ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 300

ortaya yaşam hakkının, vücut dokunulmazlığının, genel ahlakın, malvarlığının vb. hukuken korunan değerlerin ihlal edilmesi neticesi doğacaktır. Bu netice ya kişinin haksızlık oluşturduğunu bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi ile ya da üzerine düşen bir sorumluluğu umursamaması ile meydana gelecektir.

TCK'nın 170. maddesi iki fıkra halinde düzenlenmiş olup; birinci fıkrası somut tehlike suçunu ikinci fıkrası ise soyut tehlike suçunu oluşturmaktadır. Her ne kadar iki fıkra da yer alan fiiller aynı gözükse de temelde birbirinden farklı nitelik arz etmektedir. Bu nedenle fiil unsurunu her bir fıkra yönünde ayrı ayrı incelemek gerekmektedir.

TCK'nın 170/1. maddesinde öngörülen fiil

Fiilin niteliğine göre suçlar; hareketin sayısına, hareketin şekline, hareketin önemine ve icrasının süreklilik arz edip etmemesine göre tasnife tabi tutulabilecektir. Bu bölümde 170. maddenin 1. fıkrasında yer alan suç hakkında açıklamalarda bulunacağız.

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun somut tehlike meydana getirecek biçimde gerçekleştirilebileceği fiiller sayılmak suretiyle hüküm altına alınmıştır. Bu maddede yangın çıkarmak; bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olmak; silahla ateş etmek veya patlayıcı madde kullanmak suçun oluşabileceği hallerdir. Kanun koyucu bu madde özelinde fiilleri sıraladığı ve yalnızca bu fiillerden birinin veya birkaçının gerçekleştirilmesi ile suçun oluşabileceğini kabul ettiği için, bu suç seçimlik hareketli suçtur. Seçimlik suçlarda kişinin tipte bahsedilen fiillerden birini gerçekleştirmesi ile suç gerçekleşmiş olacaktır. İlave etmek gerekirse tipte sayılan hareketlerin birden fazlasının bir arada işlenmesi ile de tek suç oluşacaktır.

Bu suç tipinde kanun koyucu madde metninde suçun nasıl gerçekleştirileceği konusunda bir açıklık bırakmamış, hangi fiiller sonucu haksızlık içeriğinin oluşabileceğini ortaya koymuştur. Belirttiğimiz üzere sınırlı sayıda hareket sayıldığı için ve suçun ancak madde metninde sayılan hareketlerden biri veya birkaçı ile gerçekleştirilmesi mümkün olduğu için bağlı hareketli suç niteliği teşkil etmektedir.¹²³

¹²³ AKSOY RETORNAZ, Emine Eylem; Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması, Özel Ceza Hukuku C. V, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2019 s. 17

Söz konusu suç hem icrai (kişinin gerçekleştirdiği eylemin haksızlık teşkil ettiğini bilerek ve bu hususu bilmesine rağmen kendi hür iradesi ile eylemi gerçekleştirmek isteyerek) hem de ihmalde bulunmama yükümlülüğü söz konusu olduğunda ihmali hareketle de işlenebilir.¹²⁴

TCK 170/1. maddesinde belirtilen suçun oluşması için tipte sayılan fiillerden birinin gerçekleştirilmesi yeterli olmayacaktır. Zira maddede de belirtildiği üzere sıralanmak suretiyle belirtilen bu eylemler; kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olmalı ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda olmalıdır.

Maddede sayılan fiillerin kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı üzerinde herhangi bir zarar meydana getirmeden henüz tehlike boyutunda iken cezalandırılabiliyor olması TCK'nın 170/1. maddesinde tarif edilen suçun somut tehlike suçu olduğunu göstermektedir.

Tehlike suçları, kanun koyucunun kimi hukuki değerleri daha etkin koruyabilmek ve o hukuki değerler üzerindeki ihlal risklerini ortadan kaldırabilmek amacıyla, hukuki değer üzerinde zarar tehlikesine yol açacak eylemlerin de yasaklanması amacını taşır. Hukuki değer o kadar önemlidir ki kanun koyucu bu hukuki değerın zarar görmesi ihtimalini dahi kabullenemez ve zarar görmeden önce tehlikeye maruz kalması halinde cezalandırır. Tehlike suçları suç konusu üzerindeki etkisine göre somut ve soyut tehlike suçları olmak üzere ikiye ayrılır. Somut tehlike suçlarında, daha önce de tarif ettiğimiz üzere, soyut tehlike suçlarından farklı olarak, tipte bahsedilen eylemin gerçekleştirilmesi tek başına cezalandırma için yeterli olmayacaktır. Buna ilave olarak bu eylem neticesinde suçun konusunun gerçekten tehlikeye maruz kalıp kalmadığı araştırılacaktır.

TCK'nın 170/1 maddesinde suç oluşturabilecek fiiller sayılmış ve bu fiillerin kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı açısından tehlikeye yol açması şart koşulmuştur. Ceza normunun yasakladığı fiilin gerçekleşmesi için; yangının çıkması, binanın çökmesi veya su taşkını oluşması sonucu, hiç kimse ölmemiş, yaralanmamış veya kimsenin mal varlığında zarar meydana gelmemiş olmalı ancak bunlar yönünden somut bir tehlike ortaya çıkmalıdır. Eğer bu zararlı neticeler

¹²⁴ AKSOY RETORNAZ, GÜHFD, s. 6

gerçekleşmişse¹²⁵, fail gerçekten sonuçtan kastına (örneğin, TCK m.81,82,86,87,151) veya taksirine (örneğin, TCK m.85,89) göre sorumlu olur. Zararlı sonuçlar doğmamışsa, somut olayda inceleme konusu suç bakımından bir değerlendirme yapılacaktır. Örneğin, binanın çökmesi veya yangın çıkması kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde gerçekleşmiş midir? Eylem böyle bir tehlikeyi doğurmaya elverişli midir? Bu soruların cevabı aranacaktır.¹²⁶

Maddede belirtilen yangın çıkarma; bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olma; silahla ateş etme veya patlayıcı madde kullanma eylemlerinin kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı açısından tehlikeye neden olmasının yanı sıra kişilerde korku, kaygı ya da panik yaratabilecek boyutta olması da suçun oluşumu için yeterli olacaktır.

Korku kavramı, *bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü ve gerçek veya beklenen bir tehlike ile yoğun bir acı karşısında uyanan ve coşku, beniz sararması, ağız kuruması, solunum ve kalp atışı hızlanması vb. belirtileri olan veya daha karmaşık fizyolojik değişmelerle kendini gösteren*¹²⁷ duygu olarak tarif edilmektedir. Kaygı sözcüğü, *üzüntü, endişe duyulan düşünce, gam, tasa* anlamlarına gelmekte iken tıbbi terim olarak *genellikle kötü bir şey olacaktı* şeklinde tanım bulmaktadır. *düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu*¹²⁸ şeklinde tanım bulunmaktadır. Panik ise *ani dehşet duygusu, büyük korku, ürkü*¹²⁹ olarak tanımlanmaktadır.

Tipte geçen ve yukarıda tarif edilen her üç hâl, genellikle eylem neticesinde kişinin iç dünyasındaki tesirleri ifade etmektedir. Nasıl ki zarar ortaya çıkmadan eylemin kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı üzerinde tehlikeye neden olması cezalandırılıyor ise; eylem neticesinde kişilerin korku, kaygı veya panik hislerinden birine kapılması sonucu suç normunun ihlal edilmesi söz konusu olacaktır. Örneğin, ormanlık alanda çıkartılan yangın neticesinde (bu örnek kapsamında ormanlık

¹²⁵ “Mağdurun kullandığı araca zarar vermek kastıyla silahla ateş eden sanığın eyleminin mala zarar verme suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin suç vasfında yanılığa düşülerek TCK.nun 170/1-c maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi....” Yargıtay 8. CD, E. 2015/6550, K. 2015/24870, KT. 19.11.2015 (www.legalbank.net)

¹²⁶ ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim; Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayıncılık, 19. Baskı, Ankara 2021,s. 714

¹²⁷ www.tdk.gov.tr ET:06/03/2022

¹²⁸ www.tdk.gov.tr ET:07/03/2022

¹²⁹ www.tdk.gov.tr ET:07/03/2022

alanın yakılmasının başka bir suç oluşturmadığı kabul edilerek) yakın yerleşim yerlerinde yaşayan kişilerin, yangının evlerine sıçraması ihtimalinden duyacağı korku hali ve bunun oluşturacağı kaygı hali suçu oluşturacaktır. Yine kişinin uyku halinde iken arka arkaya silah sesleri duyması ve bunun sonucu panik yaşaması da bu suçun oluşumu açısından yeterli olacaktır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, yangın çıkarma veya silahla ateş etme fiillerinin kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek elverişlilikte olması aranacaktır.¹³⁰ Zira bu eylemlerin tek başına gerçekleştirilmesi somut tehlike suçu olan 170/1. maddesinin ihlali için yeterli değildir.

Somut tehlike oluşturacak şekilde genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu seçimlik ve bağlı hareketli suçlardandır. Bu suç, tipte bahsedilen eylemlerin haricinde herhangi bir eylemin (her ne kadar tipte yer almayan eylem tehlikelilik arz etse ya da sözgelimi kişilerin sağlığı üzerinde ciddi tehlike doğuruyor olsa da) bu suç kapsamında değerlendirilemeyecektir. TCK 170/1. maddesinde fiiller üç bent halinde sayılmıştır. Bu fiillerin niteliklerinin ve cezalandırılabilme koşullarının farklılığı nedeniyle detaylı olarak izah edilmesi gerekmektedir.

1. Yangın çıkarma

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun seçimlik hareketli bir suç olduğunu ve bu seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesinin suçun oluşumu açısından yeterli olduğunu belirtmiştik. Bu bağlamda seçimlik hareketlerden ilki yangın çıkarma eylemidir. Yangın, zarara yol açan büyük ateş¹³¹ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan çıkardığımız sonuca göre bir ateş¹³² halinin yangın olarak ifade edilebilmesi için, bu ateşin zarara yol açacak boyuta varmış olması gerekmektedir.

Madde metninde ifade edilen husus yangın çıkarma eyleminin gerçekleşmiş olmasıdır. Ancak bu yangının yeri, zamanı, boyutu, neticesi gibi önem arz eden unsurlar madde metninde yer

¹³⁰ “...Bu fiillerin yalnız olarak meydana gelmesi suçun oluşması için yeterli değildir. Fiilin; “Kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda” meydana gelmiş olması gerekmektedir. Bu tehlikelerin doğmasıyla suç oluşacaktır. Suçun oluşması için fiilin maddede belirtilen nitelik ve etkide olması yeter olup ayrıca başkalarını korkutma, kaygıya düşürme veya paniğe uğratma kastının bulunması gerekmemektedir...” Yargıtay 8. CD, E. 2009/14191, K. 2011/13696, KT. 25.11.2011 (www.legalbank.net)

¹³¹ www.tdk.gov.tr/yanigin E.T.: 02/03/2022

¹³² Ateş: Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr (www.tdk.gov.tr Et: 02/03/2022)

almamaktadır. Bu hususlar öğretideki açıklamalar ve yargı kararları ile ortaya konmuştur. Bu nedenle yangın çıkarma eyleminin geniş bir biçimde irdelenmesi gerekmektedir.

765 sayılı eTCK’da yangın çıkarma eylemi 369 ve devam maddelerinde düzenlenmişti. Ancak bu düzenleme; suçun gerçekleşmesi bakımından yakılması gereken nesneleri sınırlı olarak gösterilmiş olması (bina, inşaat, mahsulat, hububat, erzak yığını veya ambarı nesnelerinin yakılması suretiyle bu suçun oluşacağı hüküm altına alınmıştır) ve nesnenin faile ait olması (eTCK m.381¹³³ uyarınca yakılan nesnenin faile ait olması durumunda bu eylemin *başkasına şahsen veya malen zarara veya tehlikeye koyması* halinde fail cezalandırılacaktır) ile üçüncü bir kişiye ait olması (bu hâlde soyut tehlikenin varlığı yeterlidir) arasında suçun oluşması bakımından fark yaratmış olması hususları açısından eleştirilmiştir.¹³⁴

Gerçekten de tehlike suçları bağlamında değerlendirme yaptığımız takdirde bu düzenlemenin ceza hukuku açısından pek de elverişli olmadığı ortadadır. Zira kanun tehlikeli hareketin varlığını toplumdan uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Bu tehlikeli eylemin sadece belirli nesneler üzerinde veya belirli yerlerde gerçekleştirilmesi halinde ceza sorumluluğunun başlaması isabetli olmayacaktır. Kişinin bu tehlikeli eyleme nerede maruz kalacağı bittabi bilinmeyebilir. Örneğin, yerleşim yerlerine uzak ve terk edilmiş bir arazi üzerindeki otların yakılması ve bu ateşin yangın boyutuna varması eTCK’nın 369. maddesi ve devam hükümlerine göre suç oluşturmayacaktır. Ancak bu arazi üzerinde bulunan çoban ve koyun sürüsü tehlikeye maruz kalabilecektir. 765 sayılı TCK’da tercih edilen sınırlama olması nedeniyle burada ceza hukukunun işlerliği söz konusu olamayacaktır. Aynı şekilde yakılan nesnelerin faile veya bir başkasına ait olması ayrımı da yerinde değildir. Zira ifade ettiğimiz üzere burada tehlikeli eylem cezalandırılmaktadır. Yakılan nesnenin faile ait olması halinde somut tehlike ortaya çıkmadan ceza hukuku devreye girmeyecek, eylemin toplum açısından var olan tehlikeliliği cezalandırılamayacaktır.

¹³³ 765 sayılı eTCK m.381/1: “369 ve 370 ve 3 ve 372 ve 377 nci maddeler ahkâmı, kendisine ait bina ve eşya hakkında geçen maddelerde yazılı olan fillerden birini işleyipte o maddelerde gösterilen surette başkasına şahsen veya malen zarara veya tehlikeye koyan kimse hakkında dahi tatbik olunur.” (www.legalbank.net)

¹³⁴ EGEMENOĞLU s. 25; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 715

TCK'nın 170. maddesinde yerinde olarak yakılacak nesnelerle ilgili sayma metodu terk edilmiş, tehlike suçlarının genel karakterine uygun olarak objeler değil, eylemin özelliği nazara alınmıştır. Ayrıca yakılan eşyanın faile ya da üçüncü kişiye ait olması arasında fark aranmamıştır.¹³⁵

Yangın çıkarma eyleminin 170. maddenin 1. fıkrası kapsamında kalabilmesi için bu eylem neticesinde kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeye neden olması ya da kişilerde korku, kaygı ve panik yaratabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Hâkim, somut olayda çıkan yangının genel tehlikeye sebebiyet verip vermediğini inceleyerek bu madde kapsamında değerlendirme yapacaktır.

Öğretide genel kabule göre; genel tehlikeye neden olacak bir yangının varlığından bahsedebilmek için, alevlerin söndürülmesinde özel araçlar kullanılması ya da normalin üstünde bir çaba gösterilen bir yangın söz konusu olmalıdır. Tutuşturma ya da ateşe verme, yangın sayılabilecek boyuta ulaşmadığı¹³⁶ ve kişilerin hayatı veya malvarlığı açısından zarar tehlikesi doğurmaya elverişli hale gelmediği takdirde TCK 170/1. maddesinde düzenlenen somut tehlike suçu oluşmayacaktır.¹³⁷ Şayet yakma henüz “yangın çıkarma” boyutuna varmadan söndürülmüşse veya sönmüşse (örneğin, ani olarak bir yağmurun başlaması) diğer unsurları da bulunmak kaydıyla kişi, yangın tehlikesine sebebiyet vermekten (m.170/2) sorumlu olur.¹³⁸ Ancak burada ilave etmek istediğimiz husus, failin müdahalesi olmaksızın yangının sona ermesi halinde de kişinin 170/1. maddesine tabii olması gerektiğidir. Fail, suç işleme iradesi ile herhangi bir baskı altında kalmadan, elverişli ortam şartları ve elverişli araçlar ile hareketlerine başlamaktadır. Hiçbir pişmanlık veya suçluluk duymamasına rağmen dış etmenler ile yangının sona ermesi ve bu aşamadaki neticenin kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı açısından tehlike oluşturmaması nedeniyle yangın çıkarma tehlikesi (m. 170/2) suçundan yargılanmakta ve doğal olarak daha az ceza almaktadır. Ancak tehlikeli hali ex ante metoduyla, olay anına giderek, değerlendirdiğimizde;

¹³⁵ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 715

¹³⁶ “...yangın çıkarmaktan söz edilebilmesi için ateşe vermenin ya da yakmanın belirli bir ağırlığa erişmesi, ateş konulan cismin, kişiler ve mallar üzerinde genel bir tehlike doğurmaya elverişli şekilde yanmaya başlaması, yaygınlaşma eğilimi göstermesi gerektiği, yakma henüz yangın halini almadan söndürülmüş veya sönmüşse yangından değil, 170. maddenin 2. fıkrasında yaptırma bağlanan yangın tehlikesinden söz edilebileceği...” Yargıtay 9. CD, E. 2008/19072, K. 2008/14496, KT. 30.12.2008 (www.legalbank.net)

¹³⁷ AKSOY RETORNAZ, GÜHFD, s.7

¹³⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 716

bu eylem devam ettiği takdirde genel tehlikeye neden olabilecek bir yangın ortaya çıkarması mümkün ise (örneğin, yangının devam etmesi ihtimalinde kişilerin malvarlığının tehlikeye maruz kalma ihtimali varsa) failin 170/1. maddeden sorumlu olması gerekir. Zira fail eylemlerine başlayarak ve tehlikenin ortaya çıkması için gerekli şartları sağlayarak tehlikeli hali aslında gerçekleştirmiştir. Ceza kanunları ile hak ve özgürlüklerin, genel sağlığın, çevrenin vs. korunması ve suçun önlenmesi amaçlandığı gibi suça meyilli olabilecek kişilerin de toplumdan uzaklaştırılarak toplum güvenliğinin ve huzurlu yaşamanın sağlanması da amaçlanmaktadır.

Yangının çıkarıldığı aracın önemi yoktur, her türlü araçla yangın çıkarılması mümkündür.¹³⁹ Doğrudan yangın çıkarılabileceği gibi yakılan diğer bir nesne dolayısıyla yangının diğer nesnelere sıçraması da söz konusu olabilir.¹⁴⁰ Bu suçla korunan hukuki yarar kişilerin hakları ve toplumun güvenliği olduğundan yakılan nesnenin değerinin suçun oluşması bakımından bir önemi yoktur.¹⁴¹

u. Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olma

TCK'nın 170. maddesinde yer alan seçimlik hareketlerden ikincisi bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olmak olarak sayılmıştır.

Bina çökmesi, insan veya hayvanların barınmasına veya eşyaların muhafazasına elverişli olan taşınmaz nitelikte inşa edilmiş yapıların yıkılmasıdır. Binadan söz edilebilmesi için sabit bir yapı olması ve bir yere nakledilememesi gerekir.¹⁴² Bina, her türlü yapıdır. Bina toprak altında veya üstünde olabilir. Bundan dolayı bina denilince yalnızca toprak üstündeki yapılar anlaşılmamalıdır.¹⁴³

¹³⁹ “Olay günü müştekiye ait camı açık olan araca maytap atarak yanmasına sebebiyet veren sanıkların eylemlerinin genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak suçunu oluşturduğu...” Yargıtay 8. CD, E. 2010/3320, K. 2012/12317, KT. 12.04.2012

¹⁴⁰ “Olay günü şüpheliler; işyerinin ardiye olarak kullanılan kısmına yanar halde bir mum bırakmışlar bu mumun etrafını da kolayca tutuşabilecek malzemelerle beslemişler ve daha sonra işyerinden ayrılmışlardır. Gecenin ilerleyen saatlerinde yanık bırakılan mumun çevresindeki malzemeleri tutuşturması sonucunda yangın çıkmıştır.” Yargıtay CGK, E. 2014/8-698, K. 2016/135, KT. 15.03.2016

¹⁴¹ AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 19

¹⁴² HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN; Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2017, s.12

¹⁴³ GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat; Türk Ceza Kanunu Açıklaması C. IV, Kazancı Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul 1980, s.7

Binanın temelini olup olmaması, toprağın altında ya da üstünde olmasının bir önemi yoktur. Prefabrik yapılar, otopark, depo, fabrika, tren garı hatta metro istasyonu dahi bina olarak değerlendirilebilir. Yapının balkon, teras, çatı, sütun vb. eklentileri de bina kavramına dahildir. Buna karşın içinde insanların barınmasına yönelik çadırlar, römorklar bina kavramı içinde yer almaz. Yapının kullanım amacının da bina kavramı üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

Failin neden olduğu bina çökmesi sonucunda kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı üzerinde tehlike ortaya çıkmaması veya kişiler üzerinde korku, kaygı ve panik oluşturmaması halinde failin bu fiilinden dolayı TCK m. 170/1 hükmünden sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır. Somut olayın özelliklerine göre yapılan değerlendirmede, yapının bina vasfında veya bina olarak kabul edilen diğer yapı veya eklentilerden olup olmadığı, eğer bina ise ortaya çıkan neticenin çökme olarak kabul edilip edilmeyeceği ve bu nedenle somut olarak tehlike halinin meydana gelip gelmediği hususları cevaplanarak hüküm verilecektir.

Toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın doğal afet niteliği taşımakla birlikte, bazı hallerde failin davranışı nedeniyle bu olayların meydana gelmesi mümkündür.¹⁴⁴

Toprak kayması, toprağın alt tabakalarının gevşemesi sonucu üst tabakanın yerinden oynayarak hareket etmesi, heyelan şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁴⁵ Toprak kaymasında, toprak kütlelerinin yukarıdan aşağıya doğru kontrolsüz yer değiştirmesi söz konusudur. Toprağın bu şekilde bir hareketine, failin herhangi bir davranışı sebebiyet vermişse, m. 170/1 tatbik edilir. Örneğin, dolgu toprak üzerine binaların yapılmış olduğu bir bölgede istinat duvarlarını yıkmak ve binaların da ağırlığı ile toprağın bu yolla kaymasına sebebiyet vermek gibi.¹⁴⁶

Çığ düşmesi, dağın bir noktasından kopup yuvarlanan ve yuvarlandıkça büyüyen kar kümesi sonucu oluşan hadisedir.¹⁴⁷

¹⁴⁴ AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuk, s. 20

¹⁴⁵ www.tdk.gov.tr ET:12/03/2022

¹⁴⁶ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 717

¹⁴⁷ www.tdk.gov.tr ET:12/03/2022

Sel ise geçtiği yerlere zarar veren su taşkındır.¹⁴⁸ Taşkın ise su baskını anlamına gelmektedir. Böylece taşkın halinde, sellerin veya eriyen kar sularının katılmasıyla kabaran akarsuların, yataklarından taşarak çevreyi basması söz konusudur. Örneğin, akarsu yatağının içerisine çakıl, taş doldurmak suretiyle suçun bu şekli işlenebilir.¹⁴⁹ Veya failin zarar verme kastı ile bilinçli olarak ev içerisinde bir musluğu açık bırakması ve bunun sonucunda taşkın oluşması, bu taşkın nedeniyle kişinin malvarlığının bozulma, eksilme gibi tehlikelere düşürülmesi halinde bu suç söz konusu olabilecektir.

Sayılan tüm bu hallerin failin gerçekleştirdiği eylem neticesinde ortaya çıkması gerekmektedir. Fail, doğrudan icrai bir hareketle bu seçimlik hallere neden olabileceği gibi ihmali bir hareketle de bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olabilir. Örneğin, binanın kolonlarının zayıflaması ve bu hususta görevli olan failin bilinçli olarak gerekli güçlendirmeyi yapmaması halinde bina çökmesine sebebiyet vermesi halinde, fail bu ihmalden, 170/1. madde gereğince sorumlu olabilecektir.

Failin eylemi ile oluşan bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın hallerinin bu madde hükmü kapsamında değerlendirilebilmesi için ortaya somut bir tehlike çıkması gerekmekte yani bu hallerin kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı üzerinde tehlikeye yol açması veya kişilerde korku, kaygı veya panik oluşturmaları gerekmektedir.

iii. Silahla ateş etme veya patlayıcı madde kullanma

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun bir diğer seçimlik hareketi silah ile ateş etmek veya patlayıcı madde kullanmaktır.¹⁵⁰

Silah deyiminden TCK'nın 6/1-f bendi uyarınca; ateşli silahlar, patlayıcı maddeler, saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa dahi fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer

¹⁴⁸ www.tdk.gov.tr ET:12/03/2022

¹⁴⁹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 717

¹⁵⁰ “Sanığın düğün yerinde ateşli silah ve patlayıcı madde niteliğinde bulunmayan "havai fişek" patlatmak şeklindeki eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 170/1-c madde ve fıkralarında tanımlanan suç tipine uygun bulunmadığı gözetilmeden, sanık hakkında yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması...” Yargıtay 8. CD, E. 2006/7225, K. 2007/6352, KT. 27.09.2007 (www.legalbank.net)

şeyler, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler anlaşılmalıdır.

TCK m. 170/1 ile belirtilen suçun oluşabilmesi için, silahın, ateş etme özelliğine sahip olması yani ateşli silah olması gerekmektedir. Ateşli silah, içerisinde bulunan sert cisimleri belirli mesafelere kadar mekanik bir güçle ulaştıran ve bu cisimlere iş gördüren alettir.¹⁵¹ O halde bu madde kapsamında silah vasıtası ile genel güvenliğin tehlikeye sokulduğunu kabul edebilmek için ateşli silah kullanılması gerekmektedir. Burada TCK'nın 6. maddesinde belirtilen diğer silah ve silah olarak kullanım imkanı olan aletlerin kullanılmasının bu suçu oluşturmayacağı açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Zira kanun açık bir şekilde “silahla ateş etmek” fiilinin somut tehlikeye yol açması halinde cezalandırılacağını belirtmiştir.

Ateşli silahlar dışındaki silahlar vasıtası ile kişilerin hayatı, sağlığı üzerinde tehlikeye yol açılması ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratılması halinde bu eylemler tehlikelilik arz etmesine rağmen bu madde hükmü uyarınca yaptırım uygulanamayacaktır. Örneğin, şahsın metroda seyahat ederken yanında taşıdığı bıçağı çıkarması, öncelikle orada bulunan kalabalık gruba sallayarak o grup üzerinde korku oluşturmaları, daha sonra bir şahsı hedef alarak ona doğru sallaması ve kişilerin canına yönelik ciddi tehlike sergilemesi olayında¹⁵² (bu eylemler ile başka bir suç veya suça teşebbüs oluşmadığı varsayımında) kişi maddede belirtilen ve korunan değerler açısından ciddi anlamda tehlikeli eylemler gerçekleştirmiştir. Şahıs, herhangi bir zarar ortaya çıkarmamasına veya kimsenin hayatı ve sağlığını bozmamasına veya malvarlığında azalma, eksilme meydana getirmemesine rağmen bunları tehlikeye koymuştur. Kişinin ve fiilinin tehlikeliliği, korunan hukuki değeri ihlal ettiği ve toplumdan uzaklaştırılması gerektiği açıktır. Ancak kanun lafzı ile ateş edilebilen bir silah ile genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçunun işlenebileceğini belirtmiş olduğu için madde metnine uyan eylemi olmasına rağmen, fail yaptırıma uğramamış olacak ve tehlike suçları ile beklenen fayda gerçekleştirilmemiş olacaktır. Her ne kadar kişinin eyleminin ağırlığı ile yaptırım arasında denge gözetilmek istense de fail burada kişilerin kendini güvende

¹⁵¹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 718

¹⁵² Kamuoyuna yansıyan olayda “....metro Bostancı istasyonuna geldiği sırada bir erkek yolcu ile kadın yolcu tartışmaya başladı. Tartışmanın büyümesiyle şüpheli şahıs yanında taşıdığı bıçağı çıkartarak genç kadının üzerine yürüyerek hakaretler savurdu...” Kaynak: www.internethaber.com ET : 25/02/2022

hissetmesi ve kamuya açık alanda herhangi bir korku yaşamadan bulunabilmesini engelleyen bir hareket gerçekleştirmesi nedeniyle cezalandırılmalıdır.

Ateşli silahlar haricinde ses çıkaran ve gaz fişegi atan tabancalar ile havaya ateş edilmesi halinde, eylemin genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçunu oluşturup oluşturmayacağı Yargıtay kararlarına konu olmuştur. Yargıtay, 765 sayılı eTCK dönemindeki 264. madde uygulamalarını devam ettirerek¹⁵³, söz konusu kararlarında kurusıkı¹⁵⁴ olarak tabir edilen, ses ve gaz fişegi atan tabancaların silah niteliğinin bulunmadığı, bu nedenle de TCK m. 170/1-c bendinde düzenlenen suçun oluşmayacağı¹⁵⁵ sonucuna varmıştır.¹⁵⁶

Ancak bu kararların yerinde olmadığını belirtmek gerekir. Nitekim kullanılan silahın işlenmesi kastedilen suç bakımından elverişli olması gerekir. Bu itibarla, bir silah bir suçun işlenmesi bakımından elverişli silah olarak tanımlanacağı gibi başka bir suç açısından bu niteliği haiz olmayabilir. Öyleyse m. 170/1 açısından kurusıkı tabancanın elverişli olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Kanunun 170. maddesinin ifade biçimine göre silahla ateş etmenin “*kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda*” olması gerekir. Bu itibarla kurusıkı tabanca ile yapılan atışın “*kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda*” olması halinde 170/1. maddede tanımlanan suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir. Buna mukabil, kurusıkı tabanca ile yapılan atışın “*kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda*” olmadığı

¹⁵³ ÖZGENÇ, İzzet; Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 3. Bası, Ankara 2006, s. 891

¹⁵⁴ Kurusıkı : Yalnız barut doldurulmuş, çekirdeksiz tüfek veya tabanca mermisi patlatan bir tür tabanca. (www.tdk.gov.tr ET: 26/02/2022)

¹⁵⁵ Nitekim Yargıtay 8. CD, E. 2014/245, K. 2014/1258, KT. 21.01.2014 ; Yargıtay 8. CD, E. 2013/6048, K. 2013/15612, KT. 21.05.2013 kararlarında da belirtildiği üzere “ *Ateşlenebilen bir silahın işlevine uygun ve sonuç doğurmaya elverişli bulunmayan "kuru sıkı" olarak tabir edilen tabanca ile yerleşik yerde ateş etme şeklindeki eylem, 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 36/1. madde ve fıkrasında tanımlanan gürültüye neden olma kapsamında olup idari yaptırımı gerektirdiği ve anılan Yasanın 18/1. madde ve fıkrası hükmü göz önüne alındığında mülkiyetin kamuya geçirilmesinin de mümkün olmadığı gözetilmeden, eylemin nitelendirilmesinde yanlışlığa düşülerek sanığın 5237 sayılı TCK.nun 170/1-c maddesi uyarınca cezalandırılmasına ve kuru sıkı tabancanın müsadereğine karar verilmesi...*” (www.legalbank.net)

¹⁵⁶ AKSOY RETORNAZ, s. 20

sonucuna varılması halinde; fiil, suç oluşturmamakla birlikte, kabahatler kanununda tanımlanan gürültüye neden olma kabahatini¹⁵⁷ oluşturacaktır.¹⁵⁸

Bizde, Yargıtay'ın yorumunun aksine, tipte bahsi geçen neticelere yol açması halinde gerçekleştirilen eylemin, suç bazlı inceleme yapılarak, suça vücut verebileceği görüşündeyiz. Dolayısıyla tipte bahsi geçen silahla ateş etme hareketinin, kişilerde korku, kaygı veya panik yaratması halinde genel güvenliği tehlikeye koyacak ve bu nedenle TCK 170/1. maddesinde hüküm altına alınan suçu oluşturacaktır.

Patlayıcı maddeler, dinamit, dinamitten yapılan maddeler ve benzeri patlayıcı cisimlerdir. TCK'nın 6/1-f bendinin¹⁵⁹ 2. alt bendinde, türü bakımından ayırım yapılmaksızın “patlayıcı maddeler” silah olarak tanımlanmıştır. Patlayıcı maddelerin ortak özelliği, şiddetli kimyasal reaksiyonla parçalanarak, ani yüksek sıcaklıkla birlikte büyük hacimlerde gaz haline dönüşebilen maddelerden olmalarıdır.¹⁶⁰ Bu itibarla, esasında patlayıcı özelliği olmayan maddelerin, yine patlama özelliği olmayan başka maddelerle karıştırılmasından elde edilen kimyevi bileşimler de patlama niteliği kazandığı takdirde patlayıcı madde sayılır.¹⁶¹

¹⁵⁷ 5326 sayılı kanun m. 36 : “Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye, elli Türk lirası idarî para cezası verilir.”

¹⁵⁸ ÖZGENÇ, Gazi Şerhi, s.891-892

¹⁵⁹ 5237 sayılı TCK m.6 : “...f) Silah deyiminden; 1. Ateşli silahlar, 2. Patlayıcı maddeler, 3. Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, 4. Saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler, 5. Yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler, ... anlaşılır.”

¹⁶⁰ PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer; Türk Ceza Kanunu Yorumu C. III, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 2767

¹⁶¹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 718

Patlayıcı madde kullanılmasından, bu maddelerin infilak etme özelliğinin bilinerek bu maddelerin patlatılmasını¹⁶² anlamak gerekir. Esasen patlayıcı madde olmayan bir nesnenin¹⁶³, ısınmanın etkisiyle infilak etmesi, örneğin düdüklü tencere, bu suça vücut vermez.¹⁶⁴

TCK'nın 170/1. maddesinin c bendinde bahsi geçen silahla ateş etme veya patlayıcı madde kullanma sonucunda somut bir tehlike halinin vuku bulması gerekir. Hâkim, somut olayda yapacağı incelemede, bu eylemler neticesinde kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığının tehlikeye maruz kalmış olup olmadığını ya da bu eylemlerin kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek kapasitede olup olmadığını araştıracaktır.¹⁶⁵ Bu eylemlerin tehlike halini meydana getirmiş olması halinde m. 170/1 gereğince suç oluşacaktır.

TCK'nın 170/2. maddesinde öngörülen fiil

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Kanun gerekçesinde¹⁶⁶ de belirtildiği üzere birinci fıkra somut tehlike suçuna vücut verilmiş iken, ikinci fıkra failin fiillerinin sayılan seçimlik hareketlerden birinin oluşma tehlikesine neden olmasını

¹⁶² “Suça varlık kazandıran seçimlik hareketlerden olan “patlayıcı madde kullanmaktan” söz edilebilmesi için, bu maddenin infilak etme özelliğinden yararlanılması, bu özelliğin harekete geçirilmesi, daha açık bir ifadeyle “patlatılması” gerekmektedir. Cezalandırma için ayrıca eylemin; kişilerin hayatı, sağlığı veya mal varlığı bakımından tehlikeli olabilecek biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda işlenmiş olması da gereklidir.” Yargıtay 9. CD, E. 2010/3686, K. 2010/6712, KT. 03.06.2010 (www.legalbank.net)

¹⁶³ “...Sanığın akşam saatlerinde ilçe merkezinde ateşli silah ve patlayıcı madde niteliğinde bulunmayan torpil (maytap) patlatmak şeklindeki eyleminin 5237 s. TCK. nun 170/1-c madde ve fıkrasında tanımlanan suç tipine uymadığı gözetilmeden, sanık hakkında yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması...” Yargıtay 8. CD, E. 2006/8571, K. 2007/7846, KT. 15.11.2007 (www.legalbank.net)

“Sanığın düğün yerinde ateşli silah ve patlayıcı madde niteliğinde bulunmayan “havai fişek” patlatmak şeklindeki eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 170/1-c madde ve fıkralarında tanımlanan suç tipine uygun bulunmadığı gözetilmeden, sanık hakkında yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması...” Yargıtay 8. CD, E. 2006/7225, K. 2007/6352, KT. 27.09.2007 (www.legalbank.net)

¹⁶⁴ AKSOY RETORNAZ, GÜHFD, s.10 ; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler s. 718

¹⁶⁵ “...Bu demektir ki, silahla ateş etme veya patlayıcı madde kullanma fiilleri, mahiyeti bakımından kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından nesnel bir tehlike, yani bir zarar tehlikesi yaratmadığında yahut nesnel olarak kişilerde korku, kaygı veya panik doğurmadığında, sadece, salt yapılmış olmaları bu suçu oluşturmaz.” Yargıtay 8. CD, E. 2009/14191, K. 2011/13696, KT. 25.11.2011 (www.legalbank.net)

¹⁶⁶ TCK 170. Madde gerekçesi: “Maddenin ikinci fıkrasında ise, bir soyut tehlike suçu tanımına yer verilmiştir. Bu hükümde, yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olmak, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu fiiller dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından somut bir tehlikenin meydana gelmesi gerekmemektedir.” ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim; Gerekçeli Ceza Kanunları, Adalet Yayıncılık, 23. Baskı, Ankara 2021, s. 217

yeterli görülmüş ve cezalandırma için somut tehlikenin oluşması beklenmemek suretiyle soyut tehlike suçu oluşturulmuştur.

Soyut tehlike suçlarında belli davranış tarzları genelleştirilmiş bir bakış açısıyla tehlikeli olarak görülmekte, bu davranışın ilgili hukuksal değer bakımından bir tehlike oluşturup oluşturmadığı araştırılmamaktadır.¹⁶⁷

Kanun koyucu 170. maddenin 2. fıkrası ile bir kişinin gerçekleştirdiği eyleminin yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine yol açması halinde, kişinin bu madde hükmü gereğince cezalandırılacağını hüküm altına almıştır. Bu ihtimalde, elverişli hareketler ile icraya başlanmasına rağmen yangın çıkmamış, sel olmamış, bina çökmemiş, sadece bunlara yönelik bir tehlikeye sebebiyet verilmiştir. Örneğin, binanın altına oto galeri açan kimse taşıyıcı kolonlardan birisini kesmiş ancak durum anlaşılacak tedbir alındığından bina çökmemiştir.¹⁶⁸ Bu örnekte kişinin hareketi tipte sayılan tehlikeli netice olan bina çökmesi tehlikesine yol açtığı için TCK m.170/2 gereğince kişi cezalandırılacaktır. Kişinin bu tehlikeli eylemi neticesinde binanın çökmüş olması ve bu çökme sonucu kişilerin hayatı veya sağlığı üzerinde bir tehlikenin meydana gelmesi halinde, fail, TCK m. 170/1 gereğince somut tehlike meydana getirmek suretiyle genel güvenliğin tehlikeye sokma suçunu işlemiş olacaktır.

Tehlikeye neden olmak, bir tespit hükmünün değil, bir tahmin hükmünün konusudur. Tahminde bulunmak, olasılıkları değerlendirmektir. Böyle olunca, bir şeyin, örneğin, yangın, sel vs. tehlikesinin olup olmadığını belirlemede ölçü; geçerli, genel beşeri deney kuralları olacaktır. Bir kimsenin, isterse keyif için olsun, bilerek ve isteyerek örneğin sadece basit bir ateş yakmış olması, herhalde yangın tehlikesine neden olmak olarak değerlendirilemez. Burada, bir yangın tehlikesinden söz edilebilmesi için, yakılan ateşin, geçerli, genel beşeri deney kuralları karşısında, kısacası geçerli bilim ve fen verilerine uygun olarak gerçekten bir yangın tehlikesine neden

¹⁶⁷ PARLAR/HATİPOĞLU, s. 2767

¹⁶⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 722

olabileceğine kanaat getirilmelidir.¹⁶⁹ Böyle bir kanaat oluşmadığında, sadece ateş yakmış olmak, hazırlık hareketi olarak değerlendirilmelidir.¹⁷⁰

O halde bu fıkra hükmünün uygulanabilmesi için; kişinin gerçekleştireceği icrai veya ihmali¹⁷¹ bir hareket ile, madde metninde geçen yangın, sel, toprak kayması, çığ düşmesi, bina çökmesi tehlikesine neden olması ve bu tehlikeli hareketin tipte sayılan seçimlik hareketlerden birinin oluşması tehlikesine elverişli olması gerekmektedir. Bu şartlar sağlandığında, kişinin, genel güvenliğin tehlikeye sokulmasına neden olduğu kabul edilir ve bu tehlikeli hâl toplum huzuru ve güvenliğinin korunması için cezalandırılır.

2.3.1.2.Fail

Kanunda ihlal edilmesi yasaklanmış olan hareket veya neticeyi gerçekleştiren gerçek kişi veya kişilere fail denir. Failin suçu maddi unsurları arasında yer almasının nedeni, suç tiplerinde, “*her kim, kimse, bir kimse veya kişi*” şeklindeki ifadelerdir. Suç teşkil eden bir hareket ancak özgür iradeye dayalı bir insan tarafından gerçekleştirilebilir.¹⁷²

İnceleme konumuz olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun kim tarafından işlenebileceği ile ilgili, kanunda “yangın çıkaran”, “...neden olan”, “ateş eden” veya “...madde kullanan” ve “...olan kişi” dendiğinden suçun faili herkes olabilir. Bu suçun işlenmesi açısından failin özelliği önem arz etmemektedir. Failin sıfatı suçu etkileyen bir neden değildir.¹⁷³ Öyleyse madde metninden anladığımız üzere bu suçun faili, suç tipinde yasaklanan hukuka aykırı fiili meydana getirme yeteneği olan herkes olabilecektir.

¹⁶⁹ “...Sanığa ait atölyede bulunan sobanın yanar vaziyette olduğu ve talaş sobasından çıkan kıvılcımların yangına sebebiyet verdiğinin tahmin edildiğine ilişkin 06.04.2009 tarihli yangın raporu ile soruşturma aşamasında bilgi sahibi olarak dinlenen kişinin yangın raporunu doğrulayan beyanı karşısında; tanık olarak dinlenip, olay yerinde keşif yapıp, meteorolojiden olay günü ve saatindeki rüzgar durumu sorularak sanığa ait atölyedeki talaş sobasından çıkan kıvılcımların bu yangına sebebiyet verip vermeyeceği kesin olarak saptandıktan sonra hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden, eksik araştırmayla yazılı şekilde hüküm kurulması....” Yargıtay 8. CD, E. 2012/875, K. 2013/5742, KT. 18.02.2013 (www.legalbank.net)

¹⁷⁰ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 15

¹⁷¹ AKSOY RETORNAZ, s. 10

¹⁷² ÖZEN, Mustafa; Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri, Adalet Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara 2020, s.277

¹⁷³ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s.10

Suçun genel tehlike yaratan suç niteliğinde olması ve bu suç ile korunan hukuki menfaatlerin toplumun tamamına ait olması nedeniyle maddede belirtilen hareketlerin üzerinde işlendiği eşyanın (örneğin, yakılan nesnenin, çöken binanın) faile ait olup olmamasının bir önemi yoktur.¹⁷⁴ Zira suç tipinde yer alan hareketin gerçekleştirilmesi ile; birinci fıkrada yer alan suçun meydana gelmesi için somut tehlikenin ortaya çıkması, ikinci fıkrada ise tehlikeli sayılan hareketlere neden olunması haksızlık içeriğinin oluşması için yeterli olacaktır. Bu sebeple suçun etkilerinin üzerinde ortaya çıktığı eşyanın faile ait olup olmadığı bu suç açısından bir değer taşınmamaktadır. Önemli olan nokta, failinin hareketinin genel güvenliği tehlikeye koyup koymadığı hususu olacaktır.

2.3.1.3.Mağdur

Mağdur, suçu oluşturan fiilden doğrudan saldırıya uğrayan kimse veya kimselerdir. Bir başka deyişle mağdur, ceza normu tarafından korunan ve suç tarafından ihlal edilen, yani suçun hukuki konusunu oluşturan hukuki varlık veya menfaatin sahibidir.¹⁷⁵ Hukuk düzeni, topluma ait hukuki varlık veya menfaatleri de cezai koruma altına almak gereği duymuş ve bu varlık veya menfaatleri ihlal eden suçları topluma karşı suçlar başlığı altında düzenlemiştir.¹⁷⁶

Topluma karşı suçlar arasında düzenlenmiş olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun mağduru ise toplumu oluşturan tüm bireylerdir.¹⁷⁷ Bu suçun mağduru belli ya da birkaç

¹⁷⁴ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 719

¹⁷⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 95

¹⁷⁶ TOROSLU, Nevzat; Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2007, s. 198

¹⁷⁷ Yargıtay 8. CD, E. 2009/14191, K. 2011/13696, KT. 25.11.2011 sayılı dosyasında inceleme konusu olan olayda “Sanık hakkında, kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etmek suçundan kamu davası açılmıştır. Kolluk görevlilerine suç ihbarında bulunan ve olaya el konularak soruşturma yapılmasını sağlayan mağdur K.K. suçun işlendiği köyde ikamet etmektedir. Köy içinde alkollü vaziyette av tüfeği ile rastgele çok sayıda havaya ateş edilmesinden ciddi biçimde huzursuzluk duyduğunu dile getirerek şüpheli hakkında soruşturma aşamasında şikâyetçi olmuştur. Yargılama esnasında da müşteki Kemal Karakuş’un müdahilliğine karar verilmiş ancak hüküm kurulan celsede müştekinin suçtan zarar görmeyeceği kabul edilerek müdahillik kararı kaldırılmıştır.”

Yerel Mahkemenin bu kararına karşılık dosyanın ilgili ceza dairesine gelmesi sonucu Daire “şikâyetçinin anılan suçtan zarar görmediğini kabul ederek temyiz isteğinin reddine oy çokluğuyla karar vermiştir.”

İşbu çoğunluk kararının yersiz olduğuna ilişkin karşı oy yazısında; “Madde metninde ‘kişilerin...’ ve ‘kişilerde...’ diyerek, suçla ihlal edilen ve ceza ile korunan hukuki değeri ihlal edilen kimsenin, yani mağdurun belli bir kişi olmadığına, gayri muayyen olduğuna işaret edilmiştir.....Suçun oluşması için fiilin maddede belirtilen nitelik ve etkide olması yeter olup ayrıca başkalarını korkutma, kaygıya düşürme veya paniğe uğratma kastının bulunması gerekmemektedir. Suçun işlenmesiyle kişilerin mağduriyeti ortaya çıkmakta ve fiilden zarar görme olasılığı beliren bu kişilerin kamu davasına katılma hakkı doğmaktadır.....Bir olayda suçtan zarar göreni belirlerken, sanığa yüklenen ve cezalandırılması istenilen fiille haklı bir çıkarı zedelenen kişinin ceza kovuşturması konusundaki isteğini göz önünde tutmak ve bu haklı görüldüğünde kişiye suçtan zarar görme sıfatını tanımak gerekmektedir. Hakim bir

kişi değil tüm toplum ve tehlike altında kalan bireydir.¹⁷⁸ Dolayısıyla tehlike oluşturan veya oluşturabilecek hareketin meydana gelmesi ile aslında toplumun tamamı suçun düzenlenmesi ile beklenen faydadan mahrum kalabilecektir. Örneğin, failin yangın çıkarması halinde toplumu tamamının korku veya kaygı duyması, toplumda bulan kişilerinin hayatları veya malvarlıkları üzerinde tehlikeye maruz kalmasına neden olunacak veya yangın tehlikesine neden olma halinde suç tipi ile toplumdan uzaklaşması beklenen tehlikelilik haline maruz kalınabilecektir.

Doğaldır ki, genel güvenliği tehlikeye uğratan bu fiilden, somut olarak müşahhas kişiler de mağdur olmuş bulunabilir. Örneğin, yakılan nesnenin sahibi, çöken binada oturan kişiler, fiil sonucunda haksızlığa uğradığından, onların da mağdur sıfatını kabul etmekte fayda vardır.¹⁷⁹

2.3.1.4. Suçun konusu

Suçun konusu *maddi* ve *hukuki* olmak üzere ikiye ayrılır. Suçun maddi konusu, suçun üzerinde işlendiği insan veya objedir. Örneğin, suçun konusu hırsızlık suçunda taşınır mal, kasten yaralama suçunda ise yaralanan kişidir. Suçun hukuki konusu ise yasa ile korunan hak ve çıkardır. Örneğin, insan öldürme suçu yaşama hakkını koruduğundan, hukuki konu yaşama hakkıdır.¹⁸⁰

Suçun hukuki konusu, suç ile korunan hukuki değeri ifade etmektedir. TCK'nın 170. maddesi bağlamında suç ile korunan hukuki değer daha önce izah edilmişti. Burada suçun maddi konusu, *hareketin yönelmiş olduğu ve suç tipinde belirtilmiş konu*¹⁸¹, hakkında açıklamalar yapılacaktır.

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun (maddi) konusu, hareketin yöneldiği insan veya eşyanın genel güvenliğidir. Hareket ya bir eşyaya ya da bir şahsın fiziki, maddi yapısına veya

olayda suçtan zarar görenin sınırlarını belirlerken, sanığa yüklenen ve cezalandırılması istenen fiille haklı bir çıkarı zedelenen kişinin, ceza kovuşturması konusundaki isteğinin kişide fiilin işlenmesinden doğan tatmin edilme ihtiyacını göz önünde tutmak ve bu haklı görüldüğünde ise kişiye suçtan zarar gören sıfatını tanımak durumundadır Somut olayda da, suç işlendiğinde ihbarda bulunarak şikayetçi olan kişi silah atılmasıyla korku, kaygı, panik ve endişe duygusunu yaşamakla mağduriyet yaşamıştır. Bu haliyle sanığın işlediği iddia olunan “korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etmek suçundan” zarar görmüştür. Kamu davasına katılması ve hükmü temyiz etmesi yasal hakkıdır..” şeklindeki ifadeler ile aslında genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun genel niteliği ortaya konulmuş bununla birlikte mağdur sıfatının, toplumda fiilin muhatabı olabilecek kişilere ait olacağını ve herkesin bu suçtan dolayı mağdur olabileceğini belirtmiştir. (www.legalbank.net)

¹⁷⁸ AKSOY RETORNAZ, s. 5

¹⁷⁹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 719

¹⁸⁰ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 222

¹⁸¹ ÖNDER, s. 169

bünyesine yönelir.¹⁸² Örneğin, TCK'nın 170. maddesine göre; yangın eyleminde yakılan ya da yakılma tehlikesine maruz kalan şey bu suçun konusunu oluşturacaktır.

Suçlar, tipte yasaklanan fiillerin suç konusu üzerinde bıraktıkları etkiye göre, zarar ve tehlike suçları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Suç konusunun, gerçekleştirilen fiil neticesinde bir zarara uğraması halinde zarar suçları; suç konusunun zarar meydana gelmeksizin zarar tehlikesine maruz bırakılması halinde tehlike suçları söz konusu olacaktır.

2.3.2. Manevi Unsur

Suç teorisine göre gerçekleştirilen davranışın kişiye suç olarak isnat edilebilmesi için; eylemin tipte yer alması, maddi unsurların bulunması ve davranışın hukuka aykırı olmasının yanı sıra fiil ile fail arasında kurulacak olan manevi unsur da aranmaktadır. Manevi unsur denilince, bundan, kişi ile işlediği fiil arasındaki manevi bağ anlaşılmalıdır. Kişi ile gerçekleştirdiği fiil arasında manevi bir bağ yoksa bu davranış fiil niteliği taşımaz ve dolayısıyla bir suçun varlığından söz edilemez. Manevi unsurun varlığı halinde, ancak o fiil sübjektif olarak da failine isnat edilebilir. Bu nedenle failin, tipik haksızlık unsurlarının tümü bakımından kasten veya taksirle hareket ettiğinin de belirlenmiş olması gerekir.¹⁸³

TCK'nın 170. maddesinde yer alan suç, madde metninden de anlaşılacağı üzere, kasten işlenebilecek suçlardandır. Dönmezer-Erman'ın yaptığı tanımlamaya göre kast, *öngörülen ve suç teşkil eden bir fiili gerçekleştirmeye yönelen iradedir*.¹⁸⁴ Buna göre failin kasten hareket etmiş sayılabilmesi için, tipe uygun hareketi önceden düşünüp öngörmüş, zihninde canlandırmış olması gerekir.¹⁸⁵ Fakat düşünme ve öngörme, kısaca bilme, isteme demek değildir. Bu itibarla kastın bulunduğu kabul edilebilmesi için irade hususu yani istemenin gerçekleşip gerçekleşmediği de tespit edilmelidir.¹⁸⁶

¹⁸² EGEMENOĞLU, s. 17

¹⁸³ KOCA/ ÜZÜLMEZ, s. 146

¹⁸⁴ DÖNMEZER/ERMAN, c. II, s.233

¹⁸⁵ DÖNMEZER/ERMAN, c. II, s.233

¹⁸⁶ DÖNMEZER/ERMAN, c. II, s.236

Buna göre, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun işlenebilmesi için; failin, tipte belirtilen seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirmek istemesi ve bu hareket neticesinde ortaya çıkacakları öngörmüş olması gerekmektedir. Failin, bu hareketleri gerçekleştirmek istememesine rağmen, taksiri ile bu seçimlik hareketlerden birine neden olması halinde, TCK m. 170 kapsamında sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Örneğin, kişinin yangın çıkması için elverişli olmayan bir yerde, gerekli tüm önlemleri alarak ateş yakması ve bu ateşin yangına sebebiyet vermesi halinde TCK m.170 kapsamında sorumlu olmayacaktır. Bu durumda kişi, TCK'nın 171. maddesinde düzenlenmiş olan genel güvenliğin taksirle tehlikeye koyulması suçundan sorumlu olabilecektir.

Suç doğrudan veya olası kastla işlenebilir. Failin saikinın bir önemi bulunmamaktadır.¹⁸⁷ Örneğin, kendisine olan borcunu ödemeyen kişinin evini yakmak suretiyle tatmin olmak isteyen kişinin bu saikinın bir önemi bulunmamaktadır.¹⁸⁸ Kişinin, gerçekleştirdiği eylemin niteliğini bilmesi ve bu eylemin sonuçlarını öngörmesi, bu hususlara ilave olarak yakma iradesinden vazgeçmeksizin kendi isteği ile evi yakması neticesinde, fail husumet besleyerek tatmin olmayı amaçlamış olsa da genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması neticesi ortaya çıkacaktır. Her ne kadar fail, genel güvenliği tehlikeye sokmak istememiş olsa da gerçekleştirdiği eylem neticesinde TCK m. 170/1 ihlal edilmiştir.¹⁸⁹

2.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

¹⁸⁷ "... Saniğin olay günü akşam saat 17.30 sıralarında Bafra Öğretmenevinin 6. katında bulunan yemekhaneye yemek yemek için gittiği, yemekten sonra alkol almaya başladığı, televizyonda dinlediği şarkıdan etkilenip, üzerinde bulunan ruhsatsız silahını çıkarıp ateş ettiği..... Saniğin oturduğu masanın hemen yanındaki kapalı camdan havaya doğru beş el ateş etmesi şeklinde gerçekleşen olayda, çevreye hedef gözetmeksizin rast gele ateş ederken dinlediği şarkıdan etkilendiğini ifade eden saniğin gerçekleştirmeyi istediği havaya beş el silahla ateş etme suretiyle genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuna kaçınılmaz şekilde bağlı bulunduğundan....." Yargıtay CGK, E. 2012/9-1456, K. 2013/608, KT. 10.12.2013 (www.legalbank.net)

"Saniğin resmi nikahlı eşi S.'ın, aralarındaki geçimsizlik nedeniyle babası olan katılanın Alaşehir ilçesi Çakırcaali köyünde bulunan evine gittiği, saniğin olay gecesi saat 01.00 sıralarında eşinin bulunduğu katılanın evine geldiği, ancak eşini almadan oradan ayrıldığı, bir süre sonra saniğin eşi olan S.'ı telefonla arayarak, "bak her tarafı yakıyorum" dediği, biraz sonra katılanın evinin yakınlarındaki arazide bulunan saman balyalarının yanmaya başladığının görüldüğü, olayda katılana ait üç adet saman balyasının yandığı..." Yargıtay CGK, E. 2012/9-1471, K. 2014/35, KT. 04.02.2014 (www.legalbank.net)

¹⁸⁸ AKSOY RETORNAZ, s. 24

¹⁸⁹ "Suçun oluşması için fiilin maddede belirtilen nitelik ve etkide olması yeter olup ayrıca başkalarını korkutma, kaygıya düşürme veya paniğe uğratma kastının bulunması gerekmemektedir." Yargıtay 8. CD, E. 2009/14191, K. 2011/13696, KT. 25.11.2011 (www.legalbank.net)

2.3.3.1. Genel olarak

Kişi tarafından gerçekleştirilen ve haksızlık teşkil eden eylemin suç olarak tanımlanabilmesi için irdelenmesi gereken şartlar suçun unsurları olarak tanımlanmaktadır. Buna göre gerçekleştirilen eylem; suç tipinde (ceza kanunların özel kısımları veya diğer kanunların ceza hükmü barındıran maddeleri) yer almalı, tipikliğin objektif ve sübjektif unsurları da denen maddi ve manevi unsurlar açısından suç teorisi tanımlamalara uygun olmalı ve hukuka aykırı nitelik teşkil etmelidir. Bu unsurların sağlanmaması halinde suç oluşmayacaktır.

Hukuka aykırılık, suçun oluşması için bulunması gereken kurucu unsurlardan biridir. Eylem hukuka aykırı değilse, başka bir anlatımla, eylemi hukuka uygun hale getiren bir neden varsa, suç oluşmaz. Bu demektir ki, yapılan bir hareketin yasadaki suç tanımına uygun olması, her zaman bunun hukuka aykırı olduğunu göstermez. Ayrıca, eylemin hukuka uygun bulunması sonucunu doğuran bir nedenin bulunmaması gerekir. Bunu haksızlık olarak nitelendirmek de söz konusu olabilir.¹⁹⁰

Hukuka aykırılık ve haksızlık terimleri, genellikle birlikte ve yan yana kullanılması nedeni ile aynı anlama geldiği düşünülmektedir. Ancak, hukuka aykırılık terimi ile haksızlık terimi arasında farkın bulunduğu açıktır. Hukuka aykırılık, fiilin norma aykırılığını belirttiği halde, haksızlık terimi, fiil hakkında verilmiş bir değer yargısını ifade eder.¹⁹¹

Hukuka aykırılığın varlığının kabulü, mevcut ve yürürlükte olan bir normun uygulanabilirliğini ve bunun ihlal edilmiş olduğu anlamını taşır; aksi halde norm ihlal edilmemiştir. Bir fiil hukuk düzeni tarafından ya kabul edilir (hukuka uygundur) veya hukuka aykırıdır. Üçüncü bir imkan düşünülemez. Buna göre, hukuka uygunluk nedenlerinin kişiye bir fiili gerçekleştirebilmesi konusunda bir hak, yetki veya hareketi yapma zorunluluğu getirdiği kabul edilebilir.¹⁹²

O halde, failin, TCK m. 170/1’de sayılmış olan yangın çıkarma, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel ve taşkına neden olma ve silahla ateş etme veya patlayıcı madde kullanma eylemlerinden birini gerçekleştirmiş olması, bu hareketleri bilerek ve isteyerek

¹⁹⁰ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 279

¹⁹¹ ÖNDER, s. 214

¹⁹² ÖNDER, s. 217

gerçekleştirmiş olması ve bu hareketler neticesinde kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeye yol açması veya kişilerden korku, kaygı veya panik yaratmış olması suçun oluşumu bakımından yeterli olmayacaktır. Bu eylemlerin suç niteliği teşkil edebilmesi için eylemin hukuka aykırı olarak gerçekleştiriliyor olması başka bir deyişle eylemlerin hukuk tarafından herhangi bir mekanizma ile korunmuyor olması gerekmektedir.

2.3.3.2. Hukuka uygunluk nedenleri

Hukuka uygunluk nedenleri, suç tipinde yer alan davranışa belli şartlar altında izin verir ve fiilin baştan itibaren hukuka uygun olarak ortaya çıkmasına sebep olur. Başka bir anlatımla olayda bir hukuka uygunluk sebebinin varlığı; kural olarak hukuka aykırı ve dolayısıyla haksızlık teşkil eden davranışı, -hukuk düzeni bu davranışa izin verdiğinden- hukuka aykırı olarak nitelendirilmesine engel olur ve haksızlık oluşturmaz.¹⁹³

TCK'nın birinci kitap ikinci kısmında düzenlenen “Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler” başlıklı bölümde, hukuka uygunluk sebepleri ve kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan sebepler bir arada düzenlenmiştir.¹⁹⁴ Hukuka uygunluk sebepleri TCK'nın 170. maddesi bakımından özellik arz etmemektedir. Somut olaylarda uygulanabilirliği varsa incelenen suç bakımından uygulanır.¹⁹⁵

Bu bölümde TCK'da yer alan hukuka uygunluk nedenleri, konumuz olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu ile ilgili olabilecek kısımları sınırlı olmak üzere incelenecektir.

¹⁹³ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 486

¹⁹⁴ Bu düzenlemenin sistematik olarak yanlış olduğunu belirten ve tarafımızca da doğru bulunan CENTEL/ZAHER/ÇAKMUT, s.293; “Hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenler ceza sorumluluğunu değil, hukuka aykırılığı ortadan kaldırarak suçun oluşmasını engelleyen haller olduklarından bu düzenleme yerinde değildir.”

¹⁹⁵ EGEMENOĞLU, s. 43

Kanun hükmünü yerine getirme ve emrin ifası (m. 24¹⁹⁶)

Kanun emrini yerine getirme hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir. Zira kişinin fiilinin, kanun tarafından verilen bir vazifeyi yerine getirmek için gerçekleştirilmesi halinde suç oluşturması hukuk düzeninin çelişemeyeceği gereğine aykırı olacaktır. Kanun hükmünü icra eden bir memur veya herhangi bir vatandaş olabilir. Failin bu maddeden yararlanabilmesi için her şeyden önce, kanunun böyle bir yetki ve hak tanınması gerekir. Kanun hükmünü yerine getirmenin hukuka uygun sayılabilmesi için hükmü yerine getiren kişinin o hükmün muhatabı olması gerekmektedir, çünkü hiç kimse, kendisine kanunda tanınmamış bir yetkiyi kullanamaz.¹⁹⁷

Polisin zor ve silah kullanma yetkisini düzenleyen 2559 sayılı PYSK'nın 16. maddesinin 8. fıkrasında¹⁹⁸ sayılan koşullarda polisin silah kullanması kişilerde korku, kaygı veya paniğe neden olabilecek nitelikteyse de kanunun hükmünü yerine getirme hukuka uygunluk sebebi teşkil eder.¹⁹⁹

Yine TCK m. 24 kapsamında hukuka uygunluk nedeni oluşturan bir diğer hâl, hukuka uygun emrin ifasıdır. Amirin verdiği emir hukuka uygun ise, emri veren amir ve yerine getiren memurun sorumsuzluğu söz konusudur. Bu sorumsuzluğun hukuki niteliği hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilir. Nitekim hukuka uygun bir emir meşruiyetini kanundan alır. Hukuka uygun bir emrin verilmesi ile, esasında kanunun bir hükmü amirin emri aracılığıyla yerine getirilmektedir. Dolayısıyla hukuka uygun bir emri yerine getirmek, geniş anlamda görevin ifa edilmesidir ve memurun fiilini hukuka uygun hale getirir. Görevin ifasının fiili suç olmaktan çıkararak hukuka uygun hale getirmesi, hukuk düzeninin kendisiyle çelişemeyeceği ilkesinden kaynaklanır.²⁰⁰

¹⁹⁶ TCK m. 24 : (1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez. (2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz. (3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur. (4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.

¹⁹⁷ TAN, Mehmet; Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler c. I, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2011, s. 777-778

¹⁹⁸ 2559 sayılı kanun m. 16/8: "Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde "dur" çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir."

¹⁹⁹ AKSOY RETORNAZ, GÜHFD, s. 24

²⁰⁰ ERDOĞAN, Yağmur Müge; Ceza Hukukunda Amirin Emrinin Yerine Getirilmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.171-172

Hukuku uygun ve yetkili mercii tarafından verilen bir emrin yerine getirilmesi çerçevesinde bir yangının yayılmasını engellemek, örneğin tarihi binalara sıçramasını önlemek için ara alandaki bitkilerin veya değersiz yapıların yakılması halinde fiil hukuka uygun olacaktır. Yetkili mercii tarafından bir binanın tamamı veya bir kısmının yıkılmasına ilişkin olarak verilen kararın yerine getirilmesi amacıyla patlayıcı maddelerle binayı yıkan kamu görevlisinin fiili de hukuka uygun olarak değerlendirilir.²⁰¹

O halde, TCK'nın 170. maddesinde sayılan fiillerden herhangi biri, failin kanun hükmünü yerine getirme veya görev gereği verilen hukuka uygun emrin ifası saiki ile gerçekleştirildiği takdirde, hukuka uygunluk nedeni var kabul edilecek ve haksızlık içeriği oluşmayacaktır. Her ne kadar bu fiil, 1. fıkrada belirtilen somut tehlike hallerine yol açsa da kişi, hukuka uygunluk nedenlerinin varlığından faydalanacaktır.

Meşru savunma (m. 25/1²⁰²)

Bir hukuka uygunluk nedeni olarak meşru savunma, kendisine veya üçüncü kişiye yönelik haksız bir saldırıyı önlemek veya ortadan kaldırmak amacıyla gerçekleştirilen savunma niteliğindeki davranışları ifade etmektedir. Meşru savunmanın bir hukuka uygunluk nedeni sayılmasının en önemli nedeni, her canlı tarafından saldırıya gösterilen doğal tepkidir.²⁰³

Kişi; kendisini mevcut ve haksız bir saldırıya karşı savunma zorunluluğu ile hareket eder ve orantılı bir savunma gerçekleştirirse, fiili hukuka uygundur. Bu durumda savunmanın yarattığı toplumsal zarar, saldırının tehdit ettiğinden daha azdır. Dolayısıyla meşru müdafaa durumunda gerçekleştirilen fiil, toplumun çıkarları ile çatışmamaktadır. Meşru müdafaa, toplumsal zararın yokluğu nedeni ile gerçekleştirilen fiilin hukuka uygun olmasını sağlar.²⁰⁴

²⁰¹ AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 24-25

²⁰² TCK m. 25 : (1) *Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.*

²⁰³ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 267

²⁰⁴ AKDAĞ, Hale; Ceza Hukukunda Kusurluluğu Kaldıran ve Azaltan Nedenler; Adalet Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2020, s.198

Genel güvenliğin tehlikeye sokulması bağlamında meşru müdafaaya ilişkin hukuka uygunluk nedenlerinden faydalanılabilecektir. Örneğin, kişinin kendisini takip edenlerden kaçmak için takip edenlerin otomobilini yakması halinde meşru müdafaa söz konusu olabilir.²⁰⁵ Yine kişinin kendisine yönelmiş olan saldırıyı defetmek amacı ile havaya ateş etmesi halinde, ateş etme eylemi ile kişilerde korku, kaygı veya paniğe yol açılabilecek ve TCK m. 170/1-c bendinde belirtilen silahla ateş ederek genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçu söz konusu olabilecektir. Ancak kişinin kendisine yönelik saldırıyı defetmek amacı ile ateş etmiş olması, meşru müdafaa hukuka uygunluk nedenini oluşturacak ve failin eylemi hukuka uygun hale gelecektir. Tabii olarak burada irdelenmesi gereken bir diğer husus savunmanın orantılı olup olmadığı olacaktır. Mevcut ve haksız bir saldırıya karşılık yapılan savunmanın, saldırı ile orantılı olması ve sınırın aşılması gerekmektedir.

Hukuka uygunluk nedenlerinin herhangi birinde, sınırın aşılması söz konusu olduğunda failin ne şekilde cezalandırılacağı TCK m.27²⁰⁶ ile belirlenmiştir. Buna göre örneğimizi tekrar ele alırsak, kişinin kendisini takip edenlerden kaçmak için takip edenlerin otomobilini yakması halinde meşru müdafaa söz konusu olabilir. Ancak somut olayın şartları değerlendirildiğinde, kişinin, mevcut saldırıyı daha az zarar verir bir şekilde daha doğru ifade ile saldırı ile orantılı bir şekilde bertaraf etme imkanı var iken, örneğin otomobilin tekerleklerini patlatmak, kişinin otomobili yakarak saldırıya karşılık vermesi halinde meşru müdafaa sınırının aşıldığı kabul edilmelidir. Bu ihtimalde, fail, kastı olmaksızın meşru müdafaa sınırlarını aşmıştır. Ve ortaya çıkan netice, otomobilin yakılması sonucu kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı üzerinde tehlikeye neden olunmuştur. Konumuzu oluşturan TCK m.170 sadece kasten işlenebilen bir suç olması nedeniyle ve bu suçun taksirle işlenebilen hali TCK m.171’de hüküm altına alınmış olması nedeniyle m. 27 uyarınca fail, sınırın aşılmasından sorumlu olacak ve hukuka uygunluk nedenlerinden faydalanamayacaktır.

²⁰⁵ AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 25

²⁰⁶ TCK m. 27 : (1) Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması halinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altında birinden üçte birine kadarı indirilerek hükmolunur. (2) Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez.

Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası (m. 26²⁰⁷)

Hukuka uygunluk nedenlerinden bir diğeri de kişinin kendisine tanınan hakkını kullanmasıdır. Hukukten tanınmış bir hakkın kullanılmasına izin veren hukuk düzeni, aynı zamanda onu yasaklayamayacağından, böyle bir durumda gerçekleştirilen fiil hukuka uygundur. Diğer bir ifade ile, bir hakkı kullanan kimse hukuka aykırı hareket etmiş sayılamayacağından, hukuk düzeni bir kimseye bir hakkı kullanma yetkisi verirken, o hakkın icrası fiillerini hukuka uygun saymaktadır.²⁰⁸

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun tehlike suçu olması ve tipte belirtilen eylemlerin tehlikeli nitelik arz etmesi, bu maddede belirtilen eylemlerin kişilerin hakkını kullanması biçiminde gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenle TCK m. 170 bağlamında hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeninden faydalanılamayacaktır.

Mağdurun, kendisine karşı işlenen fiili onaylaması durumuna mağdurun (ilgilinin) rızası denir. Eğer bu rıza, mağdurun, üzerinde mutlak surette tasarruf edebildiği bir hakka ilişkin olarak açıklanmış ise hukuka uygunluk nedeni oluşturmaktadır. Mağdurun rızası ister kasten ister taksirle olsun, hukuk düzeninin, ilgilinin hukuksal yarardan vazgeçmesine olanak sağladığı fiiller bakımından hukuka aykırılığı ortadan kaldırıcı bir etki gösterir.²⁰⁹

İlgilinin rızası, somut olay bazlı değerlendirme yapılması halinde TCK m.170 açısından mümkün olabilecektir. Örneğin, kişi, kendisine ait deposunu yıktırmak istemektedir. Bu amaçla yardım aldığı kişilerin, deponun taşıyıcı kolonlarını yıkması ve binanın çökmesine neden olması halinde aslında TCK m.170/1-b bendinde bahsedilen eylem gerçekleşmiş olacaktır. Ayrıca somut tehlike hali de teşkil eden cezalandırılabilme şartı, yani eylem neticesinde kişilerin malvarlığı üzerinde bir tehlike, meydana gelmiştir. Ancak binanın maliki olan ilgilinin, tasarruf yetkisini kullanarak

²⁰⁷ TCK m. 26 : (1) Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.(2) Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.

²⁰⁸ TÖNGÜR, Ali Rıza/ ÇETİNTÜRK, Ekrem; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2020, s. 200-201

²⁰⁹ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 292-293

göstermiş olduğu rıza neticesinde hukuka uygunluk nedeni oluşmuş ve baştan itibaren gerçekleştirilen fiil hukuka aykırı niteliğini kaybetmiştir.

2.4. KUSURLULUK

Kişinin, gerçekleştirdiği eylemin ceza hukuku bağlamında suç olarak kabul edilebilmesi için bazı şartları taşıması gerektiğini ifade etmiştik. Bu şartlar; eylemin ceza kanunlarında suç olarak tespit edilmiş olması, bu eylemin hangi şartlar altında suç niteliği arz edeceğinin belirli olması ve eylemin hukuka aykırı olması şeklinde özetlenebilecektir. Bu hususlar, failin gerçekleştirdiği eylemin suç olarak tanımlanmasını sağlamaktadır. Ancak bu şartların sağlanması failin her koşulda cezalandırılabilmesi anlamına gelmemektedir.

Ceza hukukunda hakim olan “fiilin sübjektifliği ilkesi”, suçtan söz edilebilmesi için failin tipe uygun ve zararlı bir fiili gerçekleştirmesinin yeterli olmadığını, ayrıca bu fiilin psikolojik olarak da faile bağlanabilmesi gerektiğini, yani suçu oluşturan fiil ile fail arasında sadece nedensel bir bağın değil, aynı zamanda psişik bir bağın da aranacağını ifade eder.²¹⁰ Failin, ceza hukuku bağlamında bir yaptırımla karşı karşıya kalabilmesi için, o eylemin icrasında kusurlu olması gerekmektedir. O halde, suçun unsurları sağlandıktan ve fiil suç olarak kabul edildikten sonra, failin kusurluluğu da araştırılacaktır.

Kusurluluk, failin hukuka uygun hareket edebilme imkanına sahip olduğu halde, hukuka aykırı bir davranışı seçmiş ve gerçekleştirmiş olması sebebiyle, bu fiilin ona yüklenebilmesi ve kınanabilmesidir.²¹¹

Hukuk bilincinin gelişmesi sonucunda, bir yıldırım veya bir hayvanın yaptığı zararlar, bir insan tarafından verilen zarar arasında fark bulunduğu, birinci türden zararların önüne geçmek imkanı bulunmadığı halde, insanın, yaptığı hareketlerin sonucunu öngörebileceği ve bu suretle bu hareketleri yapmaktan çekinebileceği fikri yayılmağa başladı.²¹² Bu fikrin doğal sonucu olarak, kişi, kusur yeteneğine yani *doğruyu yanlıştan, haklıyı haksızdan ayırabilme (idrak kabiliyeti) ve*

²¹⁰ TOROSLU, Genel Kısım, s. 171

²¹¹ ÖNDER, s. 267

²¹² DÖNMEZER/ERMAN, c. II, s. 214

*buna göre davranabilme*²¹³ yeteneğine sahip ise işlediği fiilden dolayı sorumlu tutulabilecek ve haksızlığı ölçüsünde cezalandırılabilir.

Suç bir haksızlık teşkil etmektedir. Haksızlık teşkil eden bu fiili gerçekleştiren failin, cezalandırılması ve bu cezalandırmanın oranı hakkındaki değer yargısı, kusuru ile ilgilidir. Diğer bir deyişle, kusur, failin, irade serbestisini etkileyen hallerin varlığı konusundaki değer yargısıdır. İşlenen fiilin bir haksızlık teşkil ettiği yargısına varılması, aynı zamanda failin de muaheze edilmesi gerektiği yargısını ihtiva etmez. İşlenen bu haksızlık nedeniyle failin muaheze edilip edilmeyeceği yargısına bilahare ayrıca varılmaktadır.²¹⁴ Bu değer yargısı olumsuzsa, yani fiili işlemeye yönelik iradesini kaldıran sebepler mevcutsa, kişi kusurlu sayılmayacaktır. Kusur yargısında bulunabilmek için, ceza normunda yasaklanan bir haksızlığın gerçekleştirilmiş olması gerekir.²¹⁵

Failin başka türlü hareket etmesine imkan olmayan hallerde, kusurluluğunun bulunmadığını kabul etmek gerekir. Gerçekten, kusurluluğun ortak temeli kusurlu irade olduğu için, iradenin kusurlu sayılmasına imkan bulunmadığı hallerde kimse tarafından öngörülemez bir sebep dolayısıyla, failin hareketle netice arasındaki nedensellik bağının kesildiği takdirde, sorumluluktan bahsedilemez.²¹⁶ Kusurluluğu etkilemeleri nedeni ile, ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan bu hallere; Türk Ceza Kanunu'nda yer alan zorunluluk hali dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (m. 25/2), yaş küçüklüğü (m. 31), akıl hastalığı (m. 32), sağır ve dilsizlik (m. 33), geçici nedenler ve alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma (m. 34), cebir ve tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi örnek olarak verilebilecektir. Bu hallerin mevcudiyeti halinde, somut olay bazlı yapılan değerlendirmeler sonucu, failin kusur yeteneğinin ortadan kalktığı veya azaldığı kabul edilebilecektir. Bu halde kusursuz ceza olmaz prensibi gereği kişi cezalandırılmayacak veya cezasında indirimle gidilecektir. Örneğin, kişinin kendisine ait bir hakka yönelen ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak zorunluluğu ile orantı bulunmak koşulu

²¹³ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s.573

²¹⁴ ÖZGENÇ, s. 445

²¹⁵ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 573

²¹⁶ DÖNMEZER/ERMAN, c. II, s. 324-325

ile işlediği fiillerden ceza almayacaktır. Yine suç işleyen 15 yaşındaki çocuğun, idrak yeteneğinin tam olarak gelişmediği kabul edilerek cezasında indirim yapılacaktır.²¹⁷

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu özelinde, kişinin kusurluluğunu etkileyen durumların varlığı halinde, bu hallerden dolayı kişiye sorumluluk izafe edilememesi mümkün olabilecektir. Bu hususun en sık rastlanan örneği zorunluluk halinde (m. 25/2²¹⁸) söz konusu olacaktır. Gerçekten de 170. maddenin 1. fıkrasında belirtilen fiillerin, kişinin kendisine veya başkasına yönelmiş olan tehlikeyi bertaraf etmek üzere kullanılabilir. Örneğin, failin, koyun sürüsünü otlatmakta iken sürüye doğru ilerlemekte olan kurtları uzaklaştırmak amacı ile yanında bulunan silahı ateşlemesi veya olayın niteliğine uygun patlayıcı madde kullanması halinde; bu ateşleme sesi sonucu kişiler korku ve paniğe sevk edilmiş olacaktır. Bu halde, genel güvenliğin tehlikeye sokulması neticesi ortaya çıkacaktır. Suç oluşmuştur. Ancak fail bu eylemi, kendisine ait hakka yönelmiş tehlikeyi bertaraf etme amacı ile²¹⁹ gerçekleştirmiştir. Orantılı²²⁰ olması halinde bu durumdan faydalanılacak ve ceza yaptırımına maruz kalmayacaktır. Burada önemli olan,

²¹⁷ TCK m. 31 : (1) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. (2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz. (3) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz.

²¹⁸ TCK m. 25/2 : Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

²¹⁹ “...şahsına ve hayvanlarına zarar verileceği düşüncesiyle av tüfeğiyle ateş eden sanığa, yüklenen suçun işlenmesindeki özelliklerle fiilin ağırlığı gözetenmeden, hak ve nesafet kurallarıyla orantılılık ilkesine aykırı düşecek şekilde asgari sınırın çok üzerinde ceza tayini...” Yargıtay 8. CD, E. 2011/7102, K. 2012/30153, KT. 10.10.2012 (www.legalbank.net)

²²⁰ “....Ayrıca sanığın savunmasında geçen dışarıda köpeklerin varlığı ve havlamaları kabul edilse bile; tanığın da belirttiği üzere sanık o esnada dükkan içinde tanığın haber vermesi ile gelip ateş etmekte, bir veya iki kez korkutmak için ateş etmesi yeterli olabileceken daha çok sayıda ateş etmesi de savunmasının aksini ispatlamaktadır. Yine sanık ilk ateş etme eyleminin ardından beş dakika kadar sonra tekrar çıkıp ateş etmesi de suç iradesini ortaya koyup sübuta erdiğini göstermekte olup....” Yargıtay CGK, E. 2017/1081, K. 2019/689, KT. 03.12.2019 (www.legalbank.net)

eylemin gerçekleştirilmesinden beklenen faydanın uğranılan zarardan daha önemli ve nispeten üstün olması gerektiğidir. Yine orman yangınları sırasında yangının yerleşim yerlerine sıçramasını önlemek amacıyla yerleşim yerlerine yakın bölgelerde kontrollü yakma faaliyeti gerçekleştirilmesi de bu duruma benzerdir.

TCK'nın 170. maddesi bakımından özellik arz edecek bir diğer durum ise piromani hastalığına²²¹ sahip olan kişilerdir. Bu kişiler, yangın çıkarma takıntısına sahip olan ve bundan zevk alan kişi olarak tanımlanabilir. Piromani, birçok kez istekli ve kasıtlı olarak yangın çıkarma ile karakterizedir. Yangın ve bunun yarattığı olaylar ile büyülenme, bunlara merak duyma ve bunları çekici bulma söz konusudur.²²² O halde piromani, kişinin hareketlerini yönlendirmesi ve tercihlerde bulunması açısından etkili olan bir hastalıktır. Bu durumun akıl hastalığı²²³ teşkil etmesi halinde kişinin cezalandırılması ne şekilde yapılacaktır.

Piromani hastalığı, kusur yeteneğine etki etmekle birlikte kusur yeteneğini tamamen kaldırmayan hallerden²²⁴ biridir. Kişinin, sağlıklı bir şekilde düşünmesini ve karar vermesinin etkileyen, doğruyu yanlıştan ayırmasını engelleyen bir sağlık bozukluğudur.

Bu kişilerin neden olduğu yangınlar neticesinde; genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması sonucu ortaya çıkabilecektir. Bu yangınların kişilerin hayatını, sağlığını veya malvarlığını tehlikeye sokması veya kişilerde korku, kaygı veya panik yaratması halinde kanunda tanımlanmış olan haksızlık içeriği sağlanmış ve suç oluşmuş olacaktır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, bu kişilere kusur isnat edilip edilemeyeceğidir. Kişi, bilerek ve isteyerek yangına sebep olmaktadır. Ayırt etme gücüne sahip olduğu için gerçekleştireceği eylem sonucu ortaya çıkacak neticeyi de öngörmektedir. Ancak psikolojik olarak kendini o eylemi gerçekleştirmekten geri alamamaktadır. Yani karar verme sürecini etkileyen ve yanlış karar almasına sebep olan daha doğru ifade ile idrak

²²¹ Piromani: Yangın çıkarma hastalığı. (www.tdk.gov.tr/sözlük ET: 30/03/2022)

²²² POLAT, Oğuz; Adli Tıpta Bilirkişilik, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2020, s. 444

²²³ Akıl hastalığı: Düşünme, anlama, kavrama, karar verme, önlem alma vb. yeteneklerdeki eksiklik, ruh hastalığı. (www.tdk.gov.tr/sözlük ET: 30/03/2022)

²²⁴ YILDIZ, Mehmet Emre; Ceza Hukukunda Akıl Hastalığının Kusur Yeteneğine Etkisi ve Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri, Adalet Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2020, s.365

yeteneğini etkileyen hastalığının olması nedeni ile suç tipinde belirtilen eylemi gerçekleştirmektedir.

Burada kişinin kusur yeteneğinin olumsuz manada etkilendiği ve karar verme sürecinin doğru bir biçimde -objektif, beklenen- sonuçlandığı açıktır. Bu nedenle kişinin akıl hastalığı (m. 32²²⁵) hükümlerinden faydalanması gerekmektedir. Bu durum kusur sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırırsa da m. 32/2 de belirtilen “davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azaltması” nedeniyle ceza tayini sırasında göz önünde bulundurulması gerekir.²²⁶

Kanımızca bu ve benzeri durumlarda kişinin, cezalandırılmasından ziyade topluma kazandırılmasına yönelik tedbirlerin alınması daha doğru olacaktır. Zira TCK m. 170 tehlike suçu niteliğindedir. Tipte belirtilen hareketler sadece kişilerin hayatı veya malvarlığı üzerinde tehlikeye yol açmış, henüz zarar ortaya çıkarmamıştır. Fail de kusurunun azalmasına kendi fiili ile (örneğin, bilinçli olarak tüketilen alkol veya uyuşturucu madde etkisinde iken suç işleme halinde fail kendi isteği ile iradesini etkileyecektir) sebep olmamıştır. Bu nedenle kişinin cezalandırılması yerine, iyileştirilerek toplum hayatına adapte edilmesi daha doğru ve çözümcü olacaktır.

2.5. OBJEKTİF CEZALANDIRILABİLME ŞARTI

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, TCK’nın 170. maddesinde iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Buna göre fail, 1. fıkra kapsamında tipte belirtilen hareketleri gerçekleştirmesi sonucu kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı açısından tehlikeye yol açması veya bu fiillerin kişilerde korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda olması halinde; 2. fıkra kapsamında ise tehlikeli

²²⁵ TCK m. 25/2 : (1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur. (2) Birinci fıkra yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

²²⁶ “...olay sabahı evinde bulunduğu sırada, kendisine karşı bir saldırı yapılacağı düşüncesine kapıldığını, kafasında "seni öldüreceğim" şeklinde sesler yankılandığını ve evinin penceresinden havaya iki el ateş açtığını, suçta kullandığı tabancanın evinde bulunduğunu, birkaç kez de taşıdığını, olay nedeniyle pişman olduğunu savunduğu....Buna göre, ortada bütün unsurlarıyla oluşmuş bir suç bulunmakta ise de, akıl hastası olduğu belirlenen sanık, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayacak durumda olduğundan, suçun işlenmesinden dolayı hukuki anlamda sorumlu tutulup cezalandırılmaz.” Yargıtay CGK, E. 2013/8-119, K. 2014/448, KT. 30.10.2014 (www.legalbank.net)

addedilen eylemlere neden olunması halinde herhangi bir somut tehlike hali oluşması aranmaksızın cezalandırılacaktır.

Failin eyleminin TCK 170/1. maddesi kapsamında cezalandırılması için aranan “*kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı açısından tehlikeli olması*” veya “*kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda olması*” halleri, TCK’nın 170/1. maddesinde yer alan suçun objektif cezalandırılabilme şartlarıdır.

Bir kimsenin eyleminin suç teşkil edebilmesi için, “tipiklik, maddi unsurlar, manevi unsurlar ve hukuka aykırılık unsurunun” somut olayda gerçekleşmesi gerekir. Ancak bu unsurların varlığı her zaman failin cezalandırılabilmesi için yeterli olmayabilir.²²⁷ Cezalandırılabilme şartları, suçun tüm unsurları ile gerçekleşmiş olmasına rağmen failin cezalandırılması için kanunun ayrıca aradığı ve gerçekleşmedikçe faile karşı yaptırım uygulanamadığı objektif şartlardır. Dolayısıyla bu şartlar eylem ile doğrudan ilişkili olmakla birlikte, hukuka aykırılık ve kusurluluğa dahil değildirler. O halde fiil, tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu olsa dahi bu şart gerçekleşmedikçe cezalandırılmaz.²²⁸

Cezalandırılabilme şartlarının gerçekleşmesi, tipe uygun ve kusurlu bir hareketi hukuka aykırı hale getirmez; objektif cezalandırılabilme şartları tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu hareketi cezalandırılabilir hale getirirler. Devlet, tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu olan hareketin cezalandırılabilmesi için bu objektif nitelikte ve olumlu şartın²²⁹ gerçekleşmesini ister ve bekler.²³⁰

Objektif cezalandırılabilme şartları suçun unsuru olarak değil de unsur dışında kalan olgular olarak kabul edildiğinden, öğretide kastın kapsamında olmadıkları, diğer bir deyişle objektif oldukları, objektif olduklarından dolayı da gerçekleşmesinde failin kastı veya taksiri aranmayan, bilinmese

²²⁷ ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin; Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, MÜHFHAD, Özel Sayı, 2013, s. 17

²²⁸ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 448

²²⁹ “Cezalandırılabilme şartları ancak olumlu bir durumun aranması biçiminde olacaktır. Olumsuzluk, cezalandırılabilme şartı olamaz.” ÖNDER, s. 376

²³⁰ ÖNDER, s. 376

de gerçekleştiğinde cezalandırmaya neden olan, gerekleşmedikleri takdirde failin cezalandırılma olanağı bulunmayan koşullar oldukları ifade edilmektedir.²³¹

O halde kanun koyucu, bazı suç tipleri bakımından, tipte tarif ettiği unsurların gerçekleşmesi ile suç konusu fiilin ortaya çıktığını kabul etmekle birlikte, bu unsurların gerçekleşmesi ile failin cezalandırılması için bazı şartların gerçekleşmesini aramıştır. Failin suç oluşturan hareketi yapmasından önce var olan ve suçun gerçekleşmesi için bulunması gereken şartları ifade eden *suçun ön şartı*²³² kavramından farklı olarak; cezalandırılabilme şartları, suçun icrası anında veya icrasından sonra ortaya çıkacak olan, failin gerçekleştirdiği eylemin vasfını değiştirmeyen ancak kişinin eylemden dolayı ceza hukuku anlamında kınanabilmesini sağlayan, cezalandırılabilirliğin alanını daraltan²³³ koşulları ifade etmektedir.

Somut tehlike suçlarında, icra edilen kanuni tarife uygun fiilin suçun konusu açısından somut bir tehlike meydana getirmesi, bu suçlar açısından bir unsur olarak değil, bir cezalandırılabilme şartı olarak anlaşılmalıdır. Bu tür suçlarda kanuni tarife uygun bir fiilin işlenmesiyle bir haksızlık gerçekleşmektedir. Bu itibarla, kanuni tarife uygun fiil, başlı başına bir haksızlık teşkil etmektedir. Bu haksızlığın oluşumu için gerçekleştirilen fiilin suçun konusu açısından somut bir tehlikeye sebebiyet vermesi gerekmez. Ancak bu tür fiiller dolayısıyla ceza hukukunun müdahalesi, somut bir tehlikenin meydana gelmesi halinde mümkün olacaktır. Bu itibarla, somut tehlikenin oluşumu, söz konusu suçlar bakımından bir objektif cezalandırılabilme şartı olarak anlaşılmalıdır.²³⁴

Somut tehlike suçu olarak düzenlenen TCK'nın 170. maddesinin 1. fıkrasında yer alan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, failin yangın çıkarmak, bina çökmesine, toprak kaymasına, çiğ düşmesine, sel veya taşkına neden olmak, silahla ateş etmek, patlayıcı madde kullanmak fiillerinden dolayı cezalandırılabilmesi için, bu eylemlerin kişilerin hayatı, sağlığı ve

²³¹ EVİK, Ali Hakan; Hileli İflas Suçundaki İflasa Karar Verilmesi İbaresinin Hukuki Niteliği, Prof. Dr. M. Emin Artuk'a Armağan, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 1008

²³² CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 207

²³³ ARTUK/GÖKCEN/ALşAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 676

²³⁴ ÖZGENÇ, s. 753-754

malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda gerçekleşmiş olması aranmıştır.²³⁵

Buna göre, örneğin, 170. maddenin 1. Fıkrasında yangın çıkarmak hareketi, cezalandırma bakımından yeterli değildir. Hâkim bu hareket sonucunda “kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından” bir tehlikenin doğup doğmadığını ya da “kişilerde korku, kaygı veya panik yaratılıp yaratılmadığını” somut olayın özelliklerini dikkate alarak araştırmalıdır. Ayrıca somut tehlike suçlarında korunan konu üzerinde objektif olarak gerçek bir tehlike meydana gelmiş olması şart olduğuna göre, failin eylemi ile ortaya çıkan tehlike arasında nedensellik bağı da kurulmalıdır.²³⁶

2.6. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

2.6.1. Teşebbüs

Genel olarak ceza kanunları, fiil ve o fiilin meydana getirdiği somut değişiklikler yani fiilin neticesi ile ilgilenmektedir. Suç tipinde gösterilen hareket sonucu ortaya çıkan neticenin bir haksızlık teşkil etmesi halinde, hukuk düzeni bu haksızlığı kabullenmemekte ve cezalandırmaktadır. Ceza hukukunun devreye girebilmesi için, kişilerin hareketleri neticesinde bir zararın ya da en azından hukuki değerlerin güvenliğini tehdit eden sonuçların ortaya çıkması gerekmektedir. Ancak bu durumda ceza hukuku, toplum içinde bulunması tehlikeli olabilecek kişilerin fiillerinin tamamlanmaması halinde yani zarar ortaya çıkmayan hallerde çözüm getirememektedir. Nitekim, fail, hareketlerine elverişli araç ve yöntemlerle başlamış olmasına rağmen herhangi bir nedenle sonuca ulaşamadığı hallerde, kendi iradesi ile fiili işlemekten vazgeçtiği haller ayrık olmak kaydıyla, gayet tabii olarak ceza alamayacaktır. Ancak fail, suç işleme iradesi taşımakta yani toplumdan uzaklaştırılması gerekmektedir. Kendi dışında gelişen nedenlerle amacını nihayete erdirememiştir. İşte bu durumlarda teşebbüs kurumu devreye girmektedir.

Türk Ceza Kanunu’nun 35. maddesinde²³⁷ tanımlanmış olan suça teşebbüs; “suç tanımında belirlenmiş olan fiilin icrasına elverişli hareketlerle başlamış olmakla birlikte bu fiile ilişkin icra

²³⁵ ARTUK/ALŞAHİN, s. 20; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 676

²³⁶ ARTUK/ALŞAHİN, s. 20; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 676

²³⁷ TCK m. 35 : (1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. (2) Suça teşebbüs halinde fail, meydana

*hareketlerinin tamamlanamaması veya icra hareketleri tamamlanmış olmakla birlikte, suç tipinde ayrı bir unsur olarak belirlenmiş olan hallerde neticenin gerçekleşmemiş bulunmasını*²³⁸” ifade eder.

Teşebbüs müessesesi, kronolojik olarak şöyle açıklanabilir. Kişi önce işlemek istediği fiili *düşünür*; daha sonra düşünce *karar* aşamasına gelir; verilen bu kararın uygulanabilmesi için gerekli *hazırlık hareketleri* yapılır; daha sonra işlenmesi kastedilen suçun *icra hareketlerine* başlanır; suç yoluna böylece girmiş olan kişi, bu yolda ilerlenmesini, yani icra hareketlerini elinde olmayan sebeplerle bitiremez veya bu hareketleri yapıp bitirdiği halde yine elinde olmayan sebeplerle netice meydana gelmemiş olabilir. Bu belirttiğimiz kronolojik gelişimde bazı önemli noktalar vardır. Bunlar; karar, hazırlık hareketleri, icra başlangıcı ve neticedir. Kişinin verdiği suç işleme kararı zihninde, düşünce safhasında kaldığı, herhangi bir hareketle dış dünyaya çıkarılmadığı sürece, ceza hukukunu ilgilendirmez. Buna mukabil, bu düşünce ve kararın gerçekleştirilmesi için yapılan hazırlık hareketlerinden sonra suç tipinin icrasına başlanması ile kişi ceza hukuku sahasına girmiş olur. Kişi, işlemeyi kastettiği suçun icra hareketlerine başladıktan sonra, elinde olmayan nedenlerle neticeyi gerçekleştiremediği takdirde, teşebbüsten söz edilir.²³⁹

O halde bir kişinin bir suç işleme iradesi ile harekete başlayıp da hareketinin dış etmenler nedeniyle neticeye erdirememesi halinde suça teşebbüs söz konusu olacaktır. Şurası muhakkaktır ki, teşebbüsün cezalandırılacağına dair kanunlarda açıklık bulunmamış olsa idi, teşebbüs derecesinde kalan suçtan dolayı kimseyi cezalandırmak mümkün olmazdı. Gerçekten, suçta kanunilik prensibi gereğince, suç tipinde yer alan bütün unsurlar gerçekleşmedikçe kanuni unsurun varlığından söz etmek kabil değildir; kanuni unsur bulunmayınca da suç söz konusu olmaz. Mesela kasten öldürme fiilini cezalandıran 81. madde *-bir insanı kasten öldüren kişi-* demektir. Bir kimseye kuşun sıkarak ve fakat kurşun boşa giden kişinin o kimseyi öldürdüğü iddia olunamaz; çünkü kanun öldürmeye elverişli olan hareketleri yapan kimseyi değil, bir kimseyi öldüren kişiyi cezalandırmaktadır.²⁴⁰

gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.

²³⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 682

²³⁹ ÖNDER, s. 384

²⁴⁰ DÖNMEZER/ERMAN, c. I, s. 473

Peki ceza kanunları ve daha genel ifade ile devletler, henüz suç ortaya çıkmamış iken kişinin sadece elverişli hareketler yapmasını neden cezalandırmak istemişlerdir?

Teşebbüsün cezalandırılış sebebine ilişkin sübjektif teoriye göre, teşebbüs, failin suç işleme iradesinin dışı yansıtan bir belirti olması nedeniyle cezalandırılmalıdır. Buna göre, suça teşebbüs failin tehlikeli bir yapıda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, toplum düzeni ve huzuru açısından suça teşebbüs eden kişi cezalandırılmalıdır.²⁴¹ Objektif teori, suça teşebbüsün, suç tanımında korunduğu belirtilen hukuki yarar açısından tehlike yarattığı için cezalandırıldığını kabul eder. Suç tamamlanmasa bile, korunan hukuki yarar için somut bir tehlike söz konusu olmuşsa, suça teşebbüs cezalandırılmalıdır.²⁴² Karma teoriye göre ise, suç tamamlanmasa bile, fail yaptığı hareketle bir yandan yasayla korunan hukuki yararı ihlal etme amacını açığa vurmakta diğer yandan da korunan hukuki değer açısından bir tehlikeye sebebiyet vermektedir. İşte teşebbüs, bu açığa vurulan amaç ya da yaratılan tehlike nedeniyle cezalandırılmaktadır.²⁴³

Teşebbüsün cezalandırılmasına dair teoriler incelendiğinde görüleceği üzere; teşebbüs ya failin toplum için tehlikeli nitelik arz etmesi nedeni ile ya da failinin yarım kalan eyleminin korunan hukuki değer açısından tehlike ortaya koyması nedeni ile cezalandırılacaktır. Kanaat belirtmek gerekir ise; teşebbüs sadece failin tehlikeli olması ya da sadece korunan hukuki değer tehlikeye maruz kalmış olması nedenleriyle cezalandırılmaz. Elverişli hareketler ile harekete başlayan fail zaten toplum açısından tehlikelidir. Fail, düşünerek karar vermesi ile sonraki evreye geçmesi yani dış dünyada beliren hareketler ile icraya başlaması halinde tehlikeli bir kişiliğe sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumda failin hukuki değeri maruz bıraktığı tehlike önem taşımaz. Ancak başka bir ihtimalde, fail, kendi iradesini yansıtmayan dış etmenler nedeni ile suç teşkil eden eylemi gerçekleştirmeye başlamışsa, burada failin toplum açısından tehlikeli olduğu söylenemeyebilir. Buna göre, fail, korunan hukuki değer üzerinde meydana getirdiği tehlike nedeniyle cezalandırılmalıdır. O halde, teşebbüs bunların tamamının toplamı olacaktır.

²⁴¹ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 445

²⁴² CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 446

²⁴³ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 447

Teşebbüse dair teorilerin tehlike kavramını baz alması sebebi ile suça teşebbüs ve konumuzu oluşturan tehlike suçları arasında bir bağlantı olup olmadığı hususu da tartışılmalıdır.

İşlenen fiil, suçun konusunu objektif olarak zarara uğratma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmışsa “tehlike suçu”ndan söz edilir.²⁴⁴ Tehlike suçlarında, işlenen fiil ile suçun kanuni tanımında gösterilen hareketin konusu bakımından bir tehlikeye sebebiyet verilmesi yeterlidir.²⁴⁵

Doktrindeki bazı görüşler suça teşebbüsün bir tehlike suçu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Buna göre suça teşebbüs, genel bir tehlike suçu gibi görülmektedir. Tehlikeye neden olarak bir hareketin cezalandırılmasını kanun koyucu hepsinde değil, sadece belirli hallerde kabul etmektedir. Zira teşebbüs aşamasındaki bir hareketin hukuki değere müdahalesinin objektif nitelikte olduğu belirtilmektedir. Bir suça teşebbüs aşamasına ulaşmış bir hareket kanun koyucunun bakış açısına göre, hukuki değer toplumsal sulh tesis eden durumunu kapsamaktadır. Bu sulh sadece zarara bırakma ve tehlikeye düşürme dolayısıyla bozulduğuna göre, teşebbüsün bir tehlike suçundan başka bir şey olmadığı ifade edilmektedir. Şayet teşebbüs bir tehlike suçundan başka bir şey değilse, o halde sadece korunan hukuki değere müdahalede bulunan bir başka deyişle tehlike durumuna neden olan teşebbüs hareketi cezalandırılacaktır. Teşebbüs ile tehlike suçları arasındaki ortak nokta ise tehlikenin varlığı ile ilgilidir. Her ikisinde de tehlike somut, objektif bir durum olarak anlaşılmaktadır. Fakat teşebbüsteki tehlike kastedilen zarar neticesinin tehlikesidir. Kastedilen zarar neticesi meydana gelmese bile başka zararlar da ortaya çıkabilmektedir. Kasten adam öldürme suçunun teşebbüs aşamasında kalmasıyla mağdurun yaralanması bunun en belirgin örneğidir. Mağdur hayatını kaybetmese bile, vücudu zarar görebilmektedir. Tehlike suçlarında ise tehlike hem suçun tamamlanması hem de suçun varlık nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu suçların oluşumunda kısmi bir zararın gerçekleşmesine de gerek yoktur. Dolayısıyla kastedilen tehlike neticesinin tehlikesinden de bahsedilemez.²⁴⁶

Bu açıklamalardan, kanun koyucunun özel hükümler kısmında kimi hukuki değerlerin henüz zarar ortaya çıkmadan tehlikeden de korunması amacıyla tehlike suçlarını ihdas ettiği ve bu suçların

²⁴⁴ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 385

²⁴⁵ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 120

²⁴⁶ ÜNAL, s. 170-172

tamamlanmış olması için yalnızca tehlikenin varlığının yeterli olduğu; suça teşebbüsün ise genel hükümle kısmında düzenlenmiş olduğu, niteliğine uygun düştüğü ölçüde tüm suçlar için uygulanabilir olduğunu ve bununla birlikte tipte yer alan neticenin gerçekleşmemesi sonucu ortaya çıkan tehlike halini kapsadığı sonuçları çıkacaktır.

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu tehlike suçlarındandır. Bu suça teşebbüsün mümkün olup olmadığına dair farklı görüşler bulunmaktadır.

TCK'nın 170. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen seçimlik hareketlerin kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı üzerinde tehlikeye yol açması veya kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda olması aranarak somut tehlike suçu tanımına yer verilmiştir. Bu fıkra hükmünde yer alan şartların objektif cezalandırılabilme şartı ihtiva etmesi nedeniyle teşebbüse elverişli olmadığı görüşüne göre; cezalandırılabilme şartını ihtiva eden bu suç tiplerinde, bu şart gerçekleşmedikçe faile ceza verilemeyeceğine göre teşebbüs de mümkün olmayacaktır.²⁴⁷

Somut tehlike meydana getirecek şekilde genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuna teşebbüsün -kimi Yargıtay kararlarında²⁴⁸ da belirtildiği üzere- mümkün olduğunu belirten görüşler²⁴⁹ de mevcuttur. Buna göre; objektif cezalandırılma şartına tabi bir suçun icra hareketlerine başlanmış ancak tamamlanmamış olması durumunda, somut olayda objektif cezalandırılabilme şartının gerçekleşmiş olması kaydıyla failin sorumluluğu teşebbüs hükümlerine göre belirlenecektir.²⁵⁰

Objektif cezalandırılabilme şartlarının gerçekleşmemesi, failin teşebbüsten dolayı da cezalandırılmasını sonuçlar. Yani failin hareketi teşebbüs aşamasında kalmış ve objektif

²⁴⁷ ÖNDER, s. 378;

Öğretide objektif cezalandırılabilme şartı barındıran suçlara teşebbüsün mümkün olmadığını savunan yazarlar; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s.721; AKSOY RETORNAZ, GÜHFD s. 11 ; EGEMENOĞLU s. 55

²⁴⁸ “....Ancak, sanığın olay yerine bıraktığı madde henüz patlamadan etkisiz hale getirildiğinden, TCK'nın 170 inci maddesinin 1 inci fıkrasında öngörülen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu teşebbüs aşamasında kalmış olup, yerel mahkemenin bu eylem nedeniyle suçun tamamlandığına yönelik kabul ve bu doğrultudaki uygulaması hatalı olduğundan...” Yargıtay 9. CD, E. 2010/3686, K. 2010/6712, KT. 03.06.2010 (www.legalbank.net)

²⁴⁹ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 14;

ŞARE, Ersin; Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs; TBB Dergisi, 130. Sayı, 2017, s. 130; s. 152 “Tehlike suçlarında suça teşebbüs mümkündür.”

²⁵⁰ EVİK, s. 1026

cezalandırılabilme şartları da gerçekleşmemişse fail cezalandırılamaz. Ancak bu durum objektif cezalandırılabilme şartları içeren fiile teşebbüsün mümkün olmayacağı şeklinde de kabul edilemez. Çünkü fiilin tamamlanması-teşebbüs aşamasında kalması ile cezalandırılabilmesi başka başka şeylerdir. Diğer bir deyişle, failin fiili teşebbüs aşamasında kalmış ve aynı zamanda objektif cezalandırılabilme şartı gerçekleşmişse fail teşebbüsten dolayı yine cezalandırılır.²⁵¹

Hazırlık hareketleri, örneğin, yangın çıkarmak için yanıcı madde temin etmek, ormandan odun toplamak vs. suç oluşturmaz. Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığını tehlikeye düşürmeye ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratmaya matuf olmak üzere yangın çıkarmak, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkın tehlikesine neden olmak yahut silahla ateş etmek veya patlayıcı madde kullanmak suça teşebbüstür. İcra hareketlerinden önceki hareketler hazırlık hareketleridir. İcrasına böylece başlanmış olan suç, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı nesnel bir zarar tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı veyahut kişilerde nesnel olarak korku, kaygı veya panik yaratıldığı anda tamamlanmış olmaktadır. Meskûn yerde silah veya patlayıcı madde kullanmak, her zaman kişilerde korku, kaygı ya da panik yaratır. Sadece silah teşhiri hazırlık hareketidir.²⁵²

Kanaatimizce somut tehlike yaratacak tarzda genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuna teşebbüs mümkündür. Yukarıda izah edilen her iki görüş de temelde aynı noktaya dayanmaktadır. Buradaki sorun, suçun objektif cezalandırılabilme şartı ihtiva etmesinden kaynaklanmaktadır. Objektif cezalandırılabilme koşulları, suçun unsurlarından ayrık olarak, tipte belirtilen hareketlerin gerçekleşmesi sonrası failin kınanabilmesi için gerekli olan şartları ifade eder. Ancak teşebbüs icra hareketleri ile ilgilidir. Eğer icra hareketleri bölünebilir nitelikte ise suça teşebbüs mümkün olacaktır. Örneğin, failin elinde bulunan benzin bidonu ve yanıcı madde ile ormanda bir ağacı tutuşturur iken yakalanması halinde, failin elverişli araçlar ile TCK 170/1-a bendinde belirtilen yangın çıkarma eylemini gerçekleştirmek üzere olduğu açıktır. O anda görevlilerin müdahale ederek, ateşi yangın boyutuna ulaşmadan söndürmesi halinde, failin icrasının dış etmenler nedeniyle yarım kalması sonucu, eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı söylenebilecektir. Yine

²⁵¹ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 449; ÖZGENÇ, s. 755

²⁵² HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 14

aynı şekilde failin patlayıcı maddenin fitilini yakması ve henüz patlama gerçekleşmeden üçüncü bir kişinin müdahalesi sonucu, failin TCK 170/1-c bendinde belirtilen suça teşebbüsü söz konusu olacaktır. Her iki örnekte de görüldüğü üzere, fail, elverişli hareketlerle eylemine başlamış ancak arizi etkenler nedeni ile neticeye erdirememiştir. Halihazırda söz konusu eylemler, TCK'nın 170. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen objektif cezalandırılabilme koşullarını sağlamamıştır. Ancak bu eylemler fail tarafından güdülen amaca uygun olarak tamamlansa idi ortaya çıkacak yangın veya patlayıcı madde kullanılmış olması sebebi ile, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı tehlikeye düşecek veya kişilerde korku, kaygı veya paniğe neden olunacaktı. Kanun koyucunun, suça teşebbüse dair hükümleri düzenlemesinin sebeplerinden biri, failin, kendi iradesi dışında gelişen faktörler nedeni ile suçu tamamlayamaması halinde, failin tehlikeli kişiliğinin toplumdan uzaklaştırılması gayesini gütmesidir. Sonuç olarak, her ne kadar objektif cezalandırılabilme koşulları aşama itibari ile gerçekleşmemiş olsa da bu koşulların gerçekleşmeme sebebi, failin iradesi dışında gelişen sebeplerle suçun teşebbüs aşamasında kalmış olmasıdır. Bu nedenle bu suça teşebbüsün cezalandırılması mümkündür.

TCK 170. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiş olan yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olma suçu, soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Tehlikeye neden olacak hareketin işlenmesi ile tehlike gerçekleşmekte ve suç tamamlanmaktadır. Bu nedenle kural olarak teşebbüse elverişli değildir.²⁵³ Bununla birlikte, icra hareketleri bölünebildiği ölçüde teşebbüs hükümleri uygulanabilir.²⁵⁴

2.6.2. İştirak

Ceza kanunları, genellikle suçun yalnızca tek bir kişi tarafından işlenebileceği varsayımından hareketle suç tiplerini düzenler. Oysa günlük yaşamda genellikle suçlar birden fazla kişinin farklı ağırlıktaki katkılarıyla gerçekleştirilir. İşte böyle bir durumda suça iştirak eden kişilerin nasıl cezalandırılacağı sorusu ortaya çıkar. Bu soruya iki türlü yanıt verilebilir: Ya tipikliğin gerçekleşmesinde aldıkları role bakılmaksızın suça katılan tüm kişiler suçun tam cezası ile

²⁵³ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 15; AKSOY RETORNAZ, GÜHFD, s. 11

²⁵⁴ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 723; PARLAR/HATİPOĞLU, s. 2768; AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 24

cezalandırılır (teklik sistemi) veya aldıkları role göre suça katılan kişiler arasında ayırım yapılır; bunlardan bazıları suçun tam cezası ile cezalandırılırken, bazıları için indirilmiş ceza uygulanır (ikilik sistemi).²⁵⁵ Kanunumuzun benimsemiş olduğu ikilik sisteminde faillik ve şeriklik ayırımı yapılır. Faillik de müşterek faillik ve dolaylı faillik olmak üzere ikiye ayrılır. Böylece fail, suçun kanuni tanımındaki fiili kısmen de olsa birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri (müşterek fail) veya suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan (dolaylı fail) kişidir. Şeriklik de ikiye ayrılır: Azmettirme ve yardım etme.²⁵⁶

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuna iştirakin her hali mümkündür. Örneğin, yangın çıkarmak için yangın malzemesinin temini, patlayıcı maddenin temini, yangının bizatihi ortaya çıkarılmasına etkin katılım, yangın çıkarma veya patlayıcı madde patlatmaya azmettirme gibi eylemlerle bu suça iştirak edilebilir.²⁵⁷

TCK m. 170'te yer alan somut tehlike meydana getirecek şekilde genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (1. fıkra) ve yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olma (2. fıkra) suçları, suça iştirak bakımından bir özellik arz etmez.²⁵⁸ Burada yer alan suçun icra hareketlerinin birden fazla şekilde gerçekleştirilmiş olması halinde ceza tespiti genel hükümler uyarınca yapılacaktır. Suça katılan kişilerin, suça etki eden hareketlerinin ağırlığı veya suç neticesinin ortaya çıkması için sağlamış oldukları katkıya göre, kişiler fail veya şerik olarak cezalandırılacaktır. Yine tabii ki burada önemli husus, kişilerin gerçekleştirdikleri fiili kendi istek ve iradesi ile gerçekleştirmiş olmasıdır. Burada duruma göre kişi; suç tipinde yer alan cezanın tamamını alabilecek veya cezasında indirim veya arttırma uygulanabilecektir.

Somut tehlike meydana getirecek şekilde genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun objektif cezalandırılabilme şartı barındırdığını belirtmiştik. Buna göre, kişinin m. 170/1 uyarınca cezalandırılabilmesi için, eyleminin, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı üzerinde bir tehlikeye yol açması ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda olması gerekmektedir. Bu suçlarda, şart objektif bir neden olduğu için, şart gerçekleşmediğinde, suç iştirak halinde

²⁵⁵ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 400

²⁵⁶ HAKERİ/Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 22. Baskı, Ankara 2019, s. 528-529

²⁵⁷ POLAT, Halil; s. 147; AKSOY RETORNAZ s.28

²⁵⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 721

işlendiğinde, hiçbir şerik cezalandırılmayacaktır. Ya da örneğin, objektif cezalandırılabilme şartını havi görevi kötüye kullanma suçunda kanun koyucunun aradığı haksız menfaati şeriklerden herhangi biri sağlasa bile, bütün şerikler cezalandırılacaktır. Diğer bir ifade ile objektif cezalandırılabilme şartının gerçekleşmesi halinde, suç ortağının bunu bilip bilmemesine bakılmaksızın cezai sorumluluğu gündeme gelecektir²⁵⁹

İştirak halinde işlenen ve objektif cezalandırılabilme şartı ihtiva eden suçlarda, objektif cezalandırılabilme şartının somut olayda gerçekleşmemiş olması, bütün suç ortaklarının cezalandırılmasını engelleyecektir.²⁶⁰

2.6.3. İçtima

Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümler kısmında düzenlenen suçların içtimaı hususunun, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun tehlike suçu niteliği arz etmesi ve alışılmış zarar suçu anlayışından farklı bir yaklaşım sergiliyor olması nedeniyle ayrı olarak irdelenmesini gerekmektedir. Zira TCK m. 170 bağlamında kabul edilebilecek bir fiilin başka bir suç meydana getirmesi halinde ceza tespitin ne şekilde yapılması gerektiği ile ilgili görüş birliği bulunmamaktadır. Bu nedenle, bu bölümde öncelikle içtima hususu hakkında genel bilgiler ve tehlike suçları açısından özellik barındıran durumlara yer verilecek, ardından genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu bağlamında suçların içtimaı konusu açıklanacaktır.

2.6.3.1. Genel bilgiler

Ceza Yasası'nda yer alan her suç tanımında korunmak istenen bir hukuki yarar vardır. Kanun koyucu bunların ihlalini önlemek ister. İşlenen suçta tek fiille birden çok hukuki yararın ya da bazı koşullarda farklı fiillerle aynı hukuki yararın ihlal edilmiş olması, suçların içtimaı (*suçların birleşmesi, suçların toplanması*) olarak adlandırılır.²⁶¹

Ceza hukukunda; “*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*” kuralı geçerlidir (cezaların içtimaı, gerçek içtima). Ancak suçların içtimaı durumları söz konusu olduğu

²⁵⁹ ARTUK/ALŞAHİN, s. 23

²⁶⁰ ARTUK/ALŞAHİN, s. 41

²⁶¹ CENTEL/ZAHER/ÇAKMUT, s. 477

hallerde, her suçtan ayrı ceza verilip toplanmaz, bilakis suçların içtimai hükümlerine göre bunlar; ya tek suç kabul edilip ceza arttırılarak verilir ya da işlenen suçlardan en ağır cezayı gerektirenden dolayı ceza vermekle yetinilir.²⁶²

TCK'da yer alan suçların içtimainın değişik şekilleri mevcuttur. Bunları açıklamadan önce suçların içtimai ile olan bağlantısı nedeniyle görünüşte içtima hallerine yer vermemiz gerekmektedir. *Görünüşte içtima* halinde, bir olaya birden fazla norm uygulanabilir görünmekte ancak bunlardan yalnızca biri tatbik edilebilmektedir. Bu sebeple görünüşte içtima hallerinin birinin varlığı durumunda suçların içtimaina ilişkin hükümler uygulanmaz.²⁶³

Ceza normları arasındaki “*özel-genel norm*”, “*tüketen-tüketilen norm*”, “*asli-tali norm*” ilişkisi, görünüşte içtima türlerini oluşturmaktadır. Aynı eyleme görünüşte uygulanabilir bulunan çeşitli normlardan birisi diğer normların yanı sıra bazı ek unsur ve özellikleri de ihtiva ediyorsa özel-genel norm ilişkisi söz konusu olur ve özel normun önceliği ilkesi geçerli olur.²⁶⁴ Bir normun diğer bir normu da bünyesine almış olması haline tüketen-tüketilen norm ilişkisi denir ve bu durumda geçerli olan ilke, her iki normu da içeren normun, diğer normu tüketmesidir.²⁶⁵ Hareketin, bir normla beraber zorunlu olarak diğer bir normu da ihlal etmiş olması halinde asli-tali norm ilişkisi söz konusu olur ve yardımcı normun sonralığı ilişkisi geçerli olur.²⁶⁶

Suçların içtimai hallerinden ilki olan *bileşik suç*²⁶⁷, kanun koyucunun, ceza kanunu içinde tespit edilmiş olan birçok suç tiplerinden bazılarının bir norm içinde birleştirip, birden fazla normdan bir norm oluşturması haline denilmektedir. Böylece oluşturulan suç tipinin ihlali halinde, bu karmaya dahil edilmiş olan suç tipleri ihlal edilmiş gibi görünmekte ise de gerçekte ihlal edilen tek bir normdur ve bu norm birden fazla suç tipinden oluşturulmuş ve karma nitelik gösteren kanun

²⁶² ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 794

²⁶³ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 795

²⁶⁴ HAKERİ, s. 633

²⁶⁵ HAKERİ, s. 637

²⁶⁶ HAKERİ, s. 634

²⁶⁷ TCK m.42 : *Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.*

hükmüdür. Doğal olarak, faile karmayı oluşturan bütün suçların cezaları değil, karma haline getirilmiş olan tek suçun cezasının verilmesi ile yetinilecektir.²⁶⁸

TCK'nın 43. maddesinde düzenlenen *zincirleme (müteselsil) suç*²⁶⁹, kanunun ifadesinden de anlaşılacağı üzere, failin tek suç işleme kararı ile aynı suçu birden fazla kez bir kişiye karşı meydana getirmesi halidir. Ortada birden çok suç bulunmasına rağmen, faile tek ceza artırılarak verilmektedir. Zincirleme suçu oluşturan suçlardan her biri başlı başına bir suçtur. Kanun, faildeki bir suç işleme kararından kaynaklanmış olmaları nedeni ile bunları tek suç olarak kabul etmekte ve faile tek ceza vermektedir.²⁷⁰ Zincirleme suçta, mağdurun aynı olması koşulunun istisnası vardır. Şöyle ki, aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi zincirleme suç kapsamındadır.²⁷¹ Öğretide *aynı neviden fıkri içtima*²⁷² da denilen bu halde, fail, yine tek bir suç işleme kararı ile aynı suçu birden fazla kişiye karşı meydana getirmekte ve bu nedenle tek ceza almaktadır.

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun mağduru, tüm toplumdur.²⁷³ Bu nedenle, bu suçun zincirleme bir şekilde birden fazla kez gerçekleştirilmesi halinde, TCK m. 43 hükümlerinin uygulanması esasında mümkün olmayacaktır. Nitekim genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçu, belli bir kişiyi hedef almamakta, toplumun huzur ve sükununu bozmaktadır. Bu nedenle bu suçun mağduru belirsizdir.²⁷⁴ Ancak TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasına ilave edilen hüküm²⁷⁵ ile

²⁶⁸ ÖNDER, s. 451

²⁶⁹ TCK m.43/1 : *Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/6 md.) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.*

²⁷⁰ TOROSLU, Genel Kısım, s. 313 vd.

²⁷¹ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 489

²⁷² TCK m.43/2 : *Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da birinci fıkra hükmü uygulanır.*

²⁷³ AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 16

²⁷⁴ “TCK'nın 170/1. maddesinde düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, belli bir kişiye yönelik olmayıp belirsiz sayıdaki kişilerin hayatı, sağlığı veya mal varlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda işlenen kasıtlı bir suçtur. Buna göre, belli bir amaç ve hedef gözetildiği takdirde bu maddede düzenlenen suç oluşmayacaktır.” Yargıtay CGK, E. 2013/319, K. 2015/24, KT. 03.03.2015 (www.legalbank.net)

²⁷⁵ TCK m.43/1 : *(Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/6 md.) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.*

mağdurun belirsiz olması halinde de zincirleme suç hükümleri gündeme gelecek ve gerçek içtima yerine tek ceza artırılarak verilecektir.

Failin işlediği bir eylem ile yasanın çeşitli hükümlerinin ihlâl edilmesine²⁷⁶ doktrinde, (*farklı neviden*) *fikri içtima*²⁷⁷ denilmektedir. Fikri içtima durumlarında gerçekte birden çok ve farklı suç bulunmaktadır. Bu nedenle, fail her bir suçtan sorumlu olup, gerçek içtima hükümleri uygulanarak birden çok ve farklı suç bulunması halinde faile her bir suçtan ayrı ayrı ceza uygulanmaktadır. Kanun koyucu, fikri içtimayı kabul ederek, gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasına istisna getirmiş olmaktadır.²⁷⁸

Öğretideki hâkim görüşe göre, zarar suçları, tehlike suçları yanında asli norm niteliği taşırlar. Buna göre, bir normun ihlal edilip korunan yararı zarara uğratması halinde, bu yararın tehlikeye uğramış olduğundan artık söz edilemez.²⁷⁹ Ancak, zarar meydana gelme dahi norm tehlikeyi cezalandırmakta ise, bu durumda tehlikeyi cezalandıran norm ortaya çıkar.²⁸⁰

Bu görüşe göre tehlike suçu olarak düzenlenen suçun işlenmesi ile zarar neticesinin ortaya çıkması halinde, suçların çokluğu görünüştedir ve görünüşte içtima ilkelerinden asli-tali norm ilişkisi mevcut olacağından asli norm olan zarar suçundan cezalandırma söz konusu olacaktır.²⁸¹

²⁷⁶ ALACAKAPTAN, Uğur; Suçun Unsurları, Sevinç Matbaacılık, Ankara 1975, s. 60

²⁷⁷ TCK m.44 : *İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.*

²⁷⁸ ÖZEN, s. 708

²⁷⁹ "TCK m. 179/2-3'te düzenlenen suç tipine uygun davranışların gerçekleştirilmesi halinde ölüm (veya yaralanma) neticesinin gerçekleşmesi halinde, öğretideki baskın görüşe göre, fikri içtima kuralları gereği hareket edilecektir. Yargıtay uygulaması da başta bu yönde seyretmiştir. Kanaatimizce, m. 179/2-3 ile taksirle neden olunan netice arasındaki ilişki, asli-tali norm kurallarına göre çözümlenmelidir: Tehlike suçu olan m. 179'a ilişkin norm, zarar suçu olan m. 85 veya m. 89'un gerisine çekilir ve uygulanmaz. Nitekim , yakın tarihli bir kararda, Yargıtay şu tespitte bulunmuştur.: " *Dairemizin yerleşik uygulamalarına göre, taksirle yaralama suçunun zarar suçu, TCK'nın 179/3. Maddesinde düzenlenen trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunun tehlike suçu olması, her iki suçun birlikte işlendiği hallerde, sanığın hangi suç sebebi ile cezalandırılacağı belirlenirken, anılan suçlar için kanunda öngörülen cezanın ağırlığının değil, zarar suçu-tehlike suçu olmaları kriterinin esas alınması gerektiği, buna göre, sanığın taksirle yaralama suçundan cezalandırılmasının mümkün olduğu durumlarda sadece taksirle yaralama suçundan cezalandırılması, kovuşturma şartı olan şikayetin gerçekleşmemesi veya şikayetten vazgeçme durumlarında taksirle yaralamadan cezalandırmanın mümkün olmadığı durumlarda ise sanığın trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan* " cezalandırılması gerekir. (Yargıtay 12. CD . 10/04/2017 7564/2914) " TEZCAN /ERDEM /ÖNOK, s. 972

²⁸⁰ ÖNDER, s. 455; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 796; DEMİREL, Muhammed; Tehlike Suçları-Zarar Suçları Arasındaki İlişkinin İçtima Kuralları Kapsamında Değerlendirilmesi, İÜHF, c. 71, Sayı 1, 2013, s. 1484

²⁸¹ ERGÜNE, Elif; Tehlike Suçları Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama Suçları, İÜHF, c. 78 (3), 2020, s. 1718

Bir diğerk görüşe göre ise, tehlike ve zarar suçları arasında korunan hukuki değere göre bir ayrıma gidilmesine gerek olmadan farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanmalıdır. Her ne kadar teorik açıdan zarar suçu ve tehlike suçu açısından asli norm-tali norm ilişkisinin olduğu öne sürülebilirse de tehlikenin toplum açısından önemi ile zararın içeriği karşılaştırıldığında bu ilişkinin adil bir sonuca her zaman götürmeyeceğine değinilmektedir.²⁸² Yine bu görüşe göre asli norm-tali norm ilişkisinden bahsedebilmek için bu normlar arasında bir zorunluluk ilişkisinin olduğu savunulmaktadır. Tehlike ve zarar kavramları arasında ardışıklık ilişkisi olsa da tehlike suçu zarar suçu karşısında müstakil oluşundan bir şey kaybetmemektedir. Tehlike ve zarar suçu arasında böyle bir zorunluluk ilişkisi aramanın mantığı da yoktur.²⁸³ Yargıtay tarafından da bu husus kabul edilmekte ve genel olarak zarar suçu-tehlike suçu oluşması halinde görünüşte içtima kuralları göz ardı edilerek farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanmaktadır.²⁸⁴

Bu hususta içtima hükümlerinin ne ölçüde uygulanacağına yönelik kanaat belirtmek için öncelikle tehlike suçlarının niteliğini tayin etmek gerekir. Tehlike suçları, kanun koyucunun toplum hayatı ve genel huzur açısından tehlikeli gördüğü hareketleri zarar ortaya çıkmaksızın yasaklaması ve ihlali halinde cezalandırması halinde söz konusu olacaktır. Suç tipinde bulunan konu üzerinde tehlikenin meydana gelmesi halinde fail cezalandırılacaktır. O halde, tehlike suçları, zarar suçlarından bir önceki evrede kişiler ve toplum açısından önemli olan menfaatleri korumaktadır. Zarar ortaya çıkmaksızın konunun tehlikeye uğraması ve bu suretle korunan hukuki yararın ihlal edilmesi halinde tehlike suçları söz konusu olacaktır.

Bu nedenle korunan hukuki yararın ve suç konusunun aynı olması halinde, bunlara ilişkin zarar suçunu düzenleyen norm ile tehlike suçunu düzenleyen norm arasında ilişki olduğu; asli nitelikte kabul edilecek zarar suçuna ilişkin normun uygulanmasının yeterli olacağı, tali nitelikte ve geride kalacak olan tehlike suçunu düzenleyen normun uygulanmasına gerek kalmayacağı söylenebilecektir. Bu nedenle, bir fiil ile hem zarar suçunun hem de tehlike suçunun ihlal edilmesi halinde, ceza tespitinin; fikri içtima kurallarının tatbiki ile ağır olan cezanın uygulanması şeklinde değil de gerçekleşen neticenin zarar suçu oluşturması nedeniyle içtimanın görünüşte olması sonucu

²⁸² ÜNAL, s. 354

²⁸³ ÜNAL, s. 356

²⁸⁴ DEMİREL, s. 1485

yalnızca zarar suçuna ilişkin hükmün uygulanması şeklinde yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Örneğin, silahla ateş etme eylemi ile kişinin yaralanması sonucu kasten yaralama ve genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçları gündeme gelecektir. Kastan yaralama suçu düzenlenerek kişinin vücut bütünlüğünün bozulmasının önünde geçilmekte, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu düzenlenerek kişinin vücut bütünlüğünün tehlikeye maruz kalmasının önüne geçilmek istenmektedir. Her iki suç ile korunan hukuki değerin aynı olması nedeniyle burada suçların toplanması görünüştedir ve fail sadece zarar neticesinden cezalandırılır.

Ancak işlenen tek fiil ile ortaya çıkan zarar suçu ile tehlike suçunun, birbirinden farklı hukuki değerleri korumak amacı ile düzenlenmiş olması halinde içtima görünüşte olmayacaktır. Zira burada zarar suçu ile korunan hukuki değer ihlal edilmiş, tehlike suçunun esasını oluşturan ve farklı olan hukuki değer de ayrıca ihlal edilmiştir. Bu durumda, içtimanın görünüşte olduğu gerekçesi ile tehlike suçuna ilişkin normun tali nitelikte kaldığı kabul edilerek bu suçtan dolayı kişiye ceza verilmemesi uygun olmayacaktır. Aksi takdirde tehlike suçuna ilişkin hukuki değerin ihlalinin karşılıksız kalması sonucu ortaya çıkacaktır. Bu nedenle böyle durumlarda görünüşte içtima kuralları değil, birden fazla suçun gerçekten ortaya çıkmış olması nedeniyle farklı neviden fikri içtima kurallarının uygulanması gerekecektir.

2.6.3.2. TCK m. 170 bağlamında içtima

Somut tehlike meydana getirecek şekilde genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu ile diğer suçların içtimaı halinde cezanın ne şekilde tayin edileceğine dair bir görüş birliği bulunmamaktadır. TCK 170/1. maddesinde yer alan bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların da ortaya çıkması halinde daha doğru ifade ile bir zarar neticesinin meydana gelmesi halinde sorumluluğun tespitinin ne şekilde yapılacağına dair maddenin gerekçesinde²⁸⁵ uygulamacılara yol gösterilmiştir.

²⁸⁵ TCK m. 170 gerekçesi : “Bu fiillerin işlenmesi ile bir zarar neticesinin meydana gelmesi halinde, meydana gelen zarara ve bu zararın meydana gelmesi açısından failin kast veya taksirine göre başka suçlar oluşacaktır. Örneğin, toplumda genel güvenliğı kasten tehlikeye sokan bir etki meydana getiren fiiller sonucunda bir veya birkaç kişi ölmüş veya yaralanmış ya da kişiler malvarlığı itibarıyla zarar görmüş olabilir. Bu gibi durumlarda, farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerekir.” ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Gerekçeli Ceza Kanunları, s. 217

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu ile diğerk suçların içtimaı halinde ne şekilde hareket edileceğine ilişkin görüşlerden biri, madde gerekçesinde de yer aldığı üzere, bu suç kapsamında yer alan eylemlerin gerçekleştirilmesi ile zarar neticesinin ortaya çıkması halinde farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanacağını belirtmektedir.²⁸⁶ Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.²⁸⁷ Bu görüşe göre, tehlike suçlarında, beklenen tehlikenin, yani zararın gerçekleşmesi halinde, artık fail meydana gelen zararlı neticeden kast veya taksirine göre sorumlu olacaktır.²⁸⁸ O halde, bu suçun işlenmesi sırasında zarar neticesinin ortaya çıkması halinde, fikri içtima kuralları uyarınca, fail, gerçekleştirdiği eylemler neticesinde en ağır cezayı gerektiren suçtan cezalandırılacaktır.

Bununla birlikte işlediği başka suçun delillerini ortadan kaldırmak için 170. maddedeki suçu işleyen fail, hem 170. maddeden hem de işlediği diğerk suçtan sorumlu tutulur. Örneğin, hırsızlık yapmak amacı ile girdiği binadan çıkarken, delilleri yok etmek için burayı ateşe veren kişi hem hırsızlık hem de yangın çıkarmaktan sorumlu tutulur.²⁸⁹

Ayrıca her bir suç bakımından ceza somutlaştırılırken, suçlardan biri bakımından ceza verilmesi söz konusu olamıyorsa - örneğin TCK m. 167 kapsamında bir şahsi cezasızlık sebebinin bulunması

²⁸⁶ POLAT, Halil; s. 156; EGEMENOĞLU, s. 81

²⁸⁷ “....eyleminin, TCK'nın 106/2-a maddesinde tanımlanan silahla tehdit ve aynı Kanunun 170/1-c maddesinde tanımlanan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçlarını oluşturduğu, TCK'nın 44. maddesi uyarınca en ağır cezayı gerektiren silahla tehdit suçundan mahkumiyet kararı verilmesi gerekirken, kanuni olmayan gerekçe ile tehdit ve genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçlarından ayrı ayrı mahkumiyet hükümleri kurulması.....” Yargıtay 4. CD E. 2017/4349, K. 2017/23954, KT. 02.11.2017; Yargıtay 4. CD E. 2013/16098, K. 2015/30229, KT. 01.06.2015; Yargıtay 4. CD E. 2014/40742, K. 2015/24904 KT. 19.03.2015. (www.legalbank.net)

“Sanığın, katılan evde olmadığı sırada evine giderek pencere camını kırıp içeride bulunan perdeyi yakarak evde yangın çıkardığı, yangın sonucunda perdenin zarar gördüğü olayda, 5237 sayılı TCK'nın 151/1, 152/2-a madde ve fıkralarında düzenlenen yakarak mala zarar verme suçunun oluştuğu, somut zarar suçunun oluşması nedeniyle ayrıca tehlike suçundan mahkumiyet hükmü kurulamayacağı gözetilmeden, mala zarar verme suçu ile birlikte TCK'nın 170/1- a madde ve fıkrası ile de cezalandırılmasına karar verilmesi...” Yargıtay 8. CD, E. 2014/10504, K. 2014/2049, KT: 22.09.2014. (www.legalbank.net)

“Sanığın, mağdurların arkasından birden fazla kez ateş ederek olayla ilgisi olmayan mağdur A.'in yaralanmasına neden olduğu olayda, gerçekleşen eylemin hem yaralama hem de korku, kaygı ve panik yaratacak biçimde ateş etme suçunu oluşturacağı gözetilerek 5237 sayılı TCK'nın 44. maddesi uyarınca en ağır cezayı gerektiren yaralama suçundan dolayı mahkumiyet kararı verilmesi gerekirken, ayrıca 5237 sayılı TCK'nın 170/1-c. maddesindeki genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçundan da mahkumiyet hükmü kurulması” Yargıtay 3. CD, E. 2013/12595, K. 2014/1666, KT. 21.01.2014. (www.legalbank.net)

²⁸⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 721

²⁸⁹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 72

nedeniyle- bu durumda diğer somut ceza daha ağır durumda kalacağından, ondan dolayı ceza verilmesi gerekir.²⁹⁰

Bu görüşün aksine fikri içtimanın uygulanmasının mümkün olmadığını beyan eden ve öğretide baskın olan görüşe göre, yukarıda yer alan açıklamalarımıza uygun olarak, tehlike suçları ile zarar suçlarının içtimaı halinde görünüşte içtima kuralları geçerli olacaktır. Bu cihetle böyle bir durumda zarar suçuna ilişkin normun öncelikli olarak uygulanması gerekir.²⁹¹

Bu görüşe göre, fiilin tekliği neticenin tekliği olarak kabul edildiğinde, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokma suçunda düzenlenen seçimlik hareketlerin yapılması sonucu, örneğin bir kişinin ölmesi neticesi meydana geldiğinde, her ne kadar hareket tek olsa da dış dünyada meydana gelen netice birden fazladır, bu nedenle fiilin tekliğinden bahsedilemez. Bu nedenle fikri içtima hükümlerinin uygulanmasına olanak yoktur. Bu tür durumlarda görünüşte içtima kuralları uygulanmalıdır.²⁹²

Bir başka görüşe göre ise, zarar tehlikesinden öte bir kimsenin hayatına, sağlığına veya malvarlığına bir zarar verildiğinde, gerekçede belirtilenin aksine, fikri içtima söz konusu olmaz. Burada, fail, ya geçitli suç esas olmak üzere sadece bir kimseye veya kimselere vermiş olduğu zarardan yahut zararlardan ya da başkalarını zarar tehlikesine sokmaktan hem de bir kimseye veya kimselere zarar yahut zararlar vermekten sorumlu olur. Bu görüşe göre genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun eylemleri ile ortaya zarar neticesinin çıkması halinde geçitli suç kuralı geçerli olacaktır.²⁹³

Kanaatimizce, tehlike suçları ile engellenmeye çalışılan zarar neticesinin ortaya çıkması halinde, niteliğine uygun düştüğü ölçüde görünüşte içtima kurallarının uygulanması gerekir. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun da tehlike suçu olması nedeniyle, bu suçta belirtilen seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesi halinde zarar neticesinin ortaya çıkması halinde, ortaya çıkan zarar suçu ile korunmak istenen hukuki menfaat ile genel güvenliğin kasten tehlikeye

²⁹⁰ AYGÖRMEZ, Gülsün Ayhan; Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması Suçları, ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 3, Sayı 2, 2021, s. 337

²⁹¹ AKSOY RETORNAZ, GÜHFD, s. 12; DEMİREL, s. 1488

²⁹² AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 27

²⁹³ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 15

sokulması suçu ile korunan hukuki menfaatin birbirine uygun olması şartıyla, TCK'nın 170. maddesinde yer alan suç tali nitelikte kalacak ve asli norm olan zarar suçuna ilişkin norm uygulanacaktır. Zira tehlike suçlarının amacı zarar neticesinin önüne geçmek amacıyla caydırıcılık sağlamaktır. Henüz zarar ortaya çıkmadan toplum açısından değerli menfaatin korunmasıdır. Ortaya çıkan netice doğal olarak menfaati tehlikeye sokmuş olacaktır. Bu nedenle burada suçların toplanması söz konusu olmayacaktır.

Konumuz olan TCK'nın 170. maddesinin 2. fıkrasında ise soyut tehlike suçu düzenlenmiştir. Bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla defa yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olan kişi, zincirleme suç hükümleri uyarınca tek bir suçtan sorumlu tutulur ancak cezası belli oranda arttırılır.²⁹⁴

Bu suç tipinde, yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olunması yaptırım altına alınmıştır. Yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın gerçekleştiğinde ise, failin TCK 170/1 uyarınca sorumluluğu gündeme gelecektir. Failin bu tehlikeye neden olan hareketleri başka bir suçun oluşmasına sebebiyet verirse, farklı neviden fikri içtima hükümleri uyarınca en ağır ceza ile cezalandırılması gerekir.²⁹⁵

2.7. YARGILAMA VE YAPTIRIM

Bu bölümde TCK'nın 170. maddesinde düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu kapsamında bir suç olgusu gerçekleştiği takdirde soruşturma ve kovuşturma aşamasında önemli olacak noktalar üzerinde durulacak ve bu suçun işlendiği kanaati olduğu takdirde uygulanacak yaptırımlar belirtilecektir.

Öncelikle TCK'nın 170. maddesi kapsamında kalan somut tehlike oluşturacak şekilde genel güvenliğin kasten tehlikeye konulması ve yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olunması suçları şikayete tabi değildir. Bu suç tipi, Cumhuriyet

²⁹⁴ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 724

²⁹⁵ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 16; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 724

savcısı tarafından suç işlendiğinin öğrenildiği andan itibaren, şikâyet aranmaksızın re'sen takip olunur.²⁹⁶

Bu suç tipi yönünden seri muhakeme usulü²⁹⁷ uygulanabilecektir.²⁹⁸ Kanunda belirtilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi hakkında karar verilmediği takdirde, seri muhakeme usulü uygulanacak katalog suçlar arasında sayılması nedeni ile tarafların da kabulü ile bu usul uygulanabilecektir.

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun takibi şikâyete bağlı olmadığından ve şikâyete bağlı olmadığı halde CMK m.253/1-b hükmündeki istisnalardan olmadığından, uzlaşmaya tabi bir suç değildir.²⁹⁹

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçundan iddianame tanzim edilip kamu davası açılması halinde, kovuşturma aşamasında asliye ceza mahkemeleri görevli olacaktır. Bu suç tipi, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 11. maddesinde³⁰⁰ belirtildiği üzere, 12. maddede³⁰¹ sayılan ağır ceza mahkemesinin görevli olduğu hallerden biri olmadığı için görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleri olacaktır.³⁰²

²⁹⁶ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 722-724; AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 28

²⁹⁷ TCK m. 250 : (1) Soruşturma evresi sonunda aşağıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır:

a) Türk Ceza Kanunu'nda yer alan;

2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170)....

²⁹⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 722-724

²⁹⁹ POLAT, Halil s. 149 ; EGEMENOĞLU, s. 77

³⁰⁰ 5235 s. kanun m. 11 : Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.

³⁰¹ 5235 s. kanun m. 12 : Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.

³⁰² POLAT, Halil s. 147 ; EGEMENOĞLU s. 77

TCK 170/1. maddesinde yer alan suç, cezasının üst sınırının 3 yıl hapis cezası olması hasebiyle CMK'nın 251. maddesinde³⁰³ yer alan basit yargılama usulüne tabi suçlardan değildir. Ancak 2. fıkrada yer alan yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olma suçu yönünden basit yargılama usulü uygulanabilecektir.

Bu suça ilişkin dava zamanaşımını belirlemek için TCK'nın 66. maddesinde düzenlenen hükümler uygulanır. İlgili maddeye göre zamanaşımı süresi, *beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl*³⁰⁴ olarak uygulanacaktır. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuna uygulanacak dava zamanaşımı süresi de sekiz yıl olacaktır.³⁰⁵

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu ile ilgili yapılacak yargılama neticesinde; suçun, 1. fıkra kapsamında kalması halinde verilecek ceza, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasıdır. Hâkim, altı ay ile üç yıllık sınırlar arasında TCK m.61³⁰⁶ hükmündeki kriterleri dikkate alarak temel cezayı belirleyecek ve varsa artırım ve indirimleri bu temel ceza üzerinden yapacaktır. 170. maddenin 2. fıkrasına giren hallerde verilecek ceza, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır. Burada hapis cezası ile adli para cezası seçenek olarak düzenlenmiştir. Hâkim, para cezasına hükmedecekse, bu para cezasının alt sınırı, maddede belirtilen hapis cezasının alt sınırından az olmayacaktır. Yani üç aya karşılık gelen para cezası, cezanın alt sınırını oluşturacaktır. Aynı şekilde para cezası tercih edilecekse, üst sınır, 1 yıla karşılık gelecek para cezasından fazla olmamalıdır.³⁰⁷

Hapis cezası, tecile ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlara çevrilmeye elverişlidir. Belirtelim ki, bu suç bakımından, verilen temel ceza üzerinde TCK 61. maddesinin uygulanması sonucu elde edilecek netice cezanın iki yıl altında kalması veya adli para cezası olması halinde,

³⁰³ CMK m. 251 : (1) Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir.

³⁰⁴ TCK m. 66/1-e

³⁰⁵ PARLAR/HATİPOĞLU, s. 2769; EGEMENOĞLU, s. 76

³⁰⁶ TCK m. 61 : (1) Hakim, somut olayda; a) Suçun işleniş biçimini, b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları, c) Suçun işlendiği zaman ve yeri, d) Suçun konusunun önem ve değerini, e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, g) Failin güttüğü amaç ve saiki, Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.

³⁰⁷ POLAT, Halil s. 148

CMK'nın 231. maddesinin 5. fıkrasında³⁰⁸ hüküm bulan “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması” uygulama alanı bulabilir.³⁰⁹

2.8. TCK m. 171 İLE KARŞILAŞTIRMALAR

TCK'nın 171. maddesinde³¹⁰, genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçunun taksirle işlenebilen hali hüküm bulmuştur. Bu suç, asıl konumuz olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu ile benzerlik gösterse de her iki suç arasında bazı temel farklılıklar vardır. Bu nedenle, konumuzla alakalı olduğu ölçüde, TCK'nın 171. maddesi ile ilgili de açıklamalarda bulunmak gerekmektedir.

Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçu, tıpkı TCK'nın 170. maddesi ile düzenlenen suçta olduğu gibi, kanun koyucunun, toplum hayatı açısından tehlikeli olan hareketlerin, zarar ortaya çıkmadan, engellenmesi düşüncesi ile hüküm altına alınmıştır. Kanun koyucu, topluma karşı suçlar bölümünde, öncelikle genel güvenliğı kasten tehlikeye sokan halleri düzenlemiş, ardından bu hallerin tehlikeli olması ve dikkat yükümlülüğü yerine getirilmediğı hallerde de cezalandırılabilmesi amacı ile taksirli şeklini de düzenlemiştir. Zira taksirli hareketlerin cezalandırılması için kanunda açık hükmün bulunması zorunluluğı mevcuttur.³¹¹

TCK m. 170, hem somut tehlike hem de soyut tehlike suçlarını düzenlerken; TCK m. 171 sadece somut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Bu suçun konusu, fiilin işlendiğı yerin genel güvenliğıdır. Bu suç konunun hareketten etkileniş şekli bakımından somut tehlike suçudur.³¹² Somut tehlike suçlarında, hareketin suç konusu bakımından gerçekte bir zarar tehlikesi yaratmış olması şarttır; böyle bir zarar tehlikesi meydana gelmemiş ise, somut tehlike suçu da gerçekleşmiş

³⁰⁸ CMK m. 231/5 : Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

³⁰⁹ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 17; POLAT, Halil s. 150; EGEMENOĞLU, s. 78

³¹⁰ TCK m. 171 : (1) Taksirle; a) Yangına, b) Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına, Neden olan kişi, fiilin başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

³¹¹ TCK m. 22 : (1) Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiğı hallerde cezalandırılır.

³¹² ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 726

olmaz.³¹³ Gerçekten de bu suçun işlenmiş sayılabilmesi için; kişinin taksir ile sebep olduğu, yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın fiillerinin, başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olması gerekmektedir. Bu madde kapsamında, TCK'nın 170. maddesinden farklı olarak, cezalandırılabilme şartlarından, kişilerde korku, kaygı veya panik yaratılması halleri sayılmamıştır.

Taksirle tehlikeye sebebiyet vermek suçuyla korunan hukuki yarar, kamunun selametidir. Belirsiz sayıdaki kişilerin can ve mal bakımından büyük bir zarara veya tehlikeye uğramalarının önlenmesindeki topluma ait yarar burada hukuki konuyu oluşturmaktadır.³¹⁴

Bu suç tipi, yangına, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkın neden olma hareketlerinin herhangi birinin icrası ile gerçekleşeceği için seçimlik hareketli ve bağlı hareketli bir suçtur.³¹⁵ Suçun konusu olan nesnelerin faile ait olup olmamasının bir önemi yoktur. Ancak gerçekleştirilen fiil ile sadece fail veya yakınlarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı açısından bir tehlike ortaya çıkmışsa, suçun mevcudiyetinden söz edemeyiz. Kanunda suçun oluşumu bakımından başka kimseler yönelik bir somut tehlikenin meydana gelmiş olması aranmaktadır.³¹⁶ Bu nedenle, bu hususta TCK'nın 170. maddesindeki düzenlemeden farklılık arz etmektedir. Zira TCK m. 170 tehlikenin “*kişilerin*” üzerinde ortaya çıkmasını ararken; TCK m. 171 ile bu husus sınırlanmakta ve “*başkaları*” üzerinde ortaya çıkan tehlikeyi cezalandırmaktadır.

Genel olarak TCK'nın 170. maddesindeki düzenleme ile benzerlik gösteren bu suç, manevi unsur yönünden farklı düzenlenmiştir. Zira, m. 170, tipte sayılan hareketlerin kasten meydana getirilmesi ihtimalinde söz konusu olacaktır. Ancak m. 171 taksirle işlenebilen bir suçtur. Bir suçun taksirle işlenmesi halinde verilecek ceza, kasten işlenmesi halinde verilecek cezaya oranla daha azdır. Bunun sebebi, fiili kasten işleyen fail, toplum düzeni açısından zarar veya zarar tehlikesini doğuracak hareketi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmekte iken, suçun taksirle işlenmesi halinde fail özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, istemediği neticeye sebep olmaktadır. Bir diğer ifade

³¹³ ÖNDER, s.175

³¹⁴ ARTUK, Mehmet Emin/ÜZÜLMEZ, İlhan; *Taksirle Tehlikeye Sebebiyet Verilmesi Suçu-Genel Güvenliğin Taksirle Tehlikeye Sokulması*, TBB Dergisi, 57. Sayı , 2005, s. 190.

³¹⁵ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 725

³¹⁶ AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 31

ile, fail toplum açısından daha az tehlikeli kabul edilmektedir. Kanun koyucu taksirli suçların faillerini cezalandırarak, onları topluma karşı daha dikkatli, özenli davranmalarını sağlamaya çalışmaktadır.³¹⁷

Burada, fail, tedbirsizlik, dikkatsizlik veya acemilik şeklinde beliren subjektif kusurundan doğan neticeden sorumlu tutulmaktadır. Failin böyle bir neticeden sorumlu tutulabilmesi için somut olayda taksirin bütün unsurlarının gerçekleşmesi gerekir. Bu unsurlar sırasıyla; taksirli fiilin cezalandırılacağı yolunda kanunda hüküm bulunması, dikkat ve özen görevinin yerine getirilmemesi, neticenin öngörülebilir nitelikte olması, hareketin bilinmesi ve istenmesi ve fakat neticenin istenmemesi, hareketi ile netice arasında nedensellik bağının bulunmasından ibarettir.³¹⁸

TCK'nın 22. maddesinde taksir, bilinçli taksir ve bilinçsiz taksir olarak ikiye ayrılmıştır. Buna göre, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranıp, yangın, bina çökmesi, çık düşmesi, toprak kayması, sel veya taşkına sebebiyet vererek, suçun kanuni tanımındaki neticenin öngörülmeyle gerçekleştirilmesi halinde suç bilinçsiz taksirle gerçekleştirilmiştir. Buna karşın hareketler gerçekleştirilirken netice öngörülmüş ve fakat istenmeyen netice gerçekleşmiş ise suç bilinçli taksirle işlenmiş olacaktır.³¹⁹

Genel güvenliği taksirle tehlikeye sokmak suçu teşebbüse müsait bir suç değildir. Çünkü teşebbüs, ancak kasıtlı suçlarda uygulanabilir. Taksirli suça teşebbüs olmaz.³²⁰ Ayrıca taksirli suçlara iştirak da mümkün olmadığından, kişinin taksirli hareketine üçüncü bir kişinin kusurlu eyleminin eklenmesi sonucu, herkes kendi taksirli eyleminden kusuru oranında sorumlu olacaktır.³²¹

³¹⁷ AKSOY RETORNAZ, Özel Ceza Hukuku, s. 39

³¹⁸ ARTUK/ÜZÜLMEZ, s. 200

³¹⁹ ARTUK/ÜZÜLMEZ, s. 215

³²⁰ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 727; POLAT, Halil s. 153

³²¹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 727

TCK m. 170'ten farklı olarak bu suç bakımından ön ödeme³²² hükümlerinin uygulanması gerekir.³²³

³²² TCK m. 75 : (1) Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların faili; a) Adli para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını, b) Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için otuz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı, c) Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için bu fıkranın (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adli para cezasının aşağı sınırını, Soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz.(6) Bu madde hükümleri; a) Bu Kanunda yer alan; 2. Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması (madde 171)....bakımından da uygulanır.

³²³ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 728

SONUÇ

Ceza hukuku, kişilerin, varoluştan sahip oldukları veyahut belirli şartlar altında kazanmış oldukları hak ve hürriyetlere yönelebilecek herhangi bir saldırının cezalandırılması amacı ile ortaya çıkmıştır. Eski çağlardan bu yana insanlar, kendilerine yönelebilecek herhangi bir müdahale olması halinde, öç alma duygusu ile, müdahale edene karşı yaptırım uygulama eğiliminde olmuştur. Bu öç alma duygusu zamanla yerini toplum düzenini sağlamakla mükellef otoritelerin bastırıcı önlemler alması ve bu hareketlerin toplumdan uzaklaştırılması için çalışması neticelerine bırakmıştır. Önceleri korunmaya layık görülen değerler üzerinde zarar meydana gelmesi halinde cezalandırma söz konusu olmaktadır. Ancak bu durum zamanla hukuki değerlere yönelebilecek tehlikelerin de bertaraf edilmesi fikrine dönüştü.

Ceza hukuku bağlamında tehlike, menfaatler üzerinde zararın ortaya çıkmasından önce söz konusu olan ve korunması gereken hukuki değerlerin ihlaline yol açan durumdur. Tehlike suçları, failin, korunan hukuki değer üzerinde henüz zarara yol açmamışken ve hukuki değer üzerinde bir menfaat kaybı, eksilme, azalma vb. bir olumsuzluk hali meydana getirmemişken yalnızca o menfaat üzerinde tehlike oluşturması nedeniyle cezalandırılmasına sebep olan suçlardır. Tehlikeli olarak kabul edilen hareketler bu suçlar bağlamında cezalandırılmaktadır. Bu yolla, kanunkoyucu, zararlı sonuç ortaya çıkmasa bile, tehlike oluşması halinde faili cezalandırmakta ve toplumdaki tehlikeli bireyleri ıslah etmeye çalışmaktadır. Her ne kadar zararın ortaya çıkmaması yani henüz dış dünyada gözle görülür bir değişiklik meydana gelmemesine rağmen cezalandırma usulünün tercih edilmesi antidemokratik bir durum olsa da toplumu eğitmeye yönelik herhangi bir çabaya girmeksizin, baskıcı bir yöntem ile bu hareketlerin toplumdan uzaklaştırılması çabası her zaman daha kolay olmaktadır.

Tehlike suçları, öğretide, eylemin suç konusu bakımından somut bir tehlike getirmesi gereken somut tehlike suçları ve böyle bir hâl aranmayan, eylemin gerçekleşmesi ile hukuki değer ihlal edilmesi sonucunu doğuran soyut tehlike suçları şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrımın en önemli sonucu, somut tehlike suçlarında, hâkim tarafından suç tipinde bahsedilen tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılmasının zorunlu olmasıdır. Ancak soyut tehlike suçlarında, tipte bahsedilen eylemin tehlike oluşturup oluşturmadığına dair bir araştırma yapılmayacaktır.

Tehlike suçlarının artmasının demokratik ve özgürlükçü hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacağı hususu açıktır. Zira kanun koyucunun, ceza hukuku bağlamında, böylesine geniş uygulama imkanları veren bir enstrümanı elinde bulunduruyor olması, her zaman müspet sonuçlara yol açmayabilir. Ancak bireyler açısından -geniş çerçeveden bakılırsa toplum düzeni açısından- önemli olan ve ihlali halinde hayatın olumsuz etkileneceği kimi hakların etkin bir şekilde korunması gerekmektedir. Bu nedenle, bu hakların korunması için zarara uğramasını beklemek yerine bu haklara yönelik tehlike arz edebilecek eylemlerin de engellenmesi toplum düzeni açısından daha yararlı olacaktır. Her ne kadar ceza hukukunun sınırının genişlemesi sonuçları ortaya çıkıyor olsa da kanaatimizce, tehlike suçlarının adalete uygun bir şekilde ve objektif değerlendirmelerle düzenlenmesi zarar suçları düzenlemelerinden daha faydalı olacaktır.

Tehlike suçlarına yönelik en önemli düzenlemelerden biri, Türk Ceza Kanunu'nun topluma karşı suçlar bölümünde hüküm bulmuş olan Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması suçudur. Kanun koyucu, 765 sayılı eTCK uygulamasını terk ederek, TCK'nın 170. maddesi altında genel güvenliği tehlikeye sokan fiilleri toplu bir biçimde sıralamıştır. İki fıkra halinde düzenlenen bu maddenin 1. fıkrası somut tehlike oluşturacak şekilde genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçu, 2. fıkrası ise yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olma suçu düzenlenmiştir.

TCK'nın 170. maddesinin 1. fıkrasında; yangın çıkarma, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olma, silahla ateş etme veya patlayıcı madde kullanma fiillerinin gerçekleştirilmesi halinde failin cezalandırılabilmesi için, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olması ya da bu fiillerin kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda olması aranarak somut tehlike suçu oluşturulmuştur. Farklı görüşlerin de mevcut olmasına rağmen burada aranan tehlike hali suçun bir unsuru değil, bu suçun objektif cezalandırılabilme şartıdır.

Maddede bahsi geçen yangın çıkarma fiilinin ateş boyutunda kalmaması, tutuşarak büyük ateş konumuna gelmesi gerekmektedir. Yine silahla ateş etme eyleminin oluşması için ateşlenebilen bir silahın kullanılması gerekmektedir. Ancak burada belirtmeliyiz ki, Yargıtay uygulamasının aksine, kuru sıkı nitelikte olan silahların da bu suçu oluşturabileceği kabul edilmelidir. Zira kuru sıkı silahlar da gürültü çıkarma özelliğinin olması nedeniyle kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda olabilecektir. Ayrıca silahla ateş etme lafzı ile sadece ateşlenebilen silahlar

şeklinde sınırlama olmasının da madde mantığına uygun olmadığını, silah vasfı taşıyan diğer aletlerle de bu suç ile korunan hukuki değerler üzerinde tehlike meydana getirilebileceğini ve kişilerde korku, kaygı ve panik yaratılabileceğini belirtmemiz gerekmektedir.

TCK'nın 170. maddesinin 2. fıkrasında ise yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olan kişinin bu suçu işleyeceği hüküm altına alınarak soyut tehlike suçu oluşturulmuştur. Bu fiillere neden olunması tehlikelilik niteliği taşıyacak ve somut bir tehlike oluşturması gerekmeksizin bu fiillerin varlığı hukuki menfaati ihlal edecektir.

TCK m. 170 kasten işlenebilen bir suçtur. Bu suçun işlenebilmesi için, failin gerçekleştirdiği eylemi öngörmesi ve bu eylemi isteyerek gerçekleştirmesi gerekmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen eylemin suç vasfı taşıyabilmesi için hukuka aykırı olarak gerçekleştirilmesi ve doğal olarak hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması gerekmektedir. Bu suç kapsamında failerin hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanması mümkündür. Örneğin, tipte belirtilen silahla ateşe etme eyleminin, kanun hükmünün icrası veya meşru müdafaa maksadı ile gerçekleştirilmesi halinde, bu hukuka uygunluk nedenlerinden faydalanılacak ve eylem suç vasfı taşımayacaktır.

İşlenen suçun kişiye izafe edilebilmesi, failin kusurlu olması halinde mümkündür. Kişinin kusur yeteneğinin etkilenmesi ile ceza sorumluluğunun kalkması veya azalması mümkün olabilecektir. TCK m.170 bağlamında yangın çıkaran kişinin piromani hastası olması halinde, kişinin kusur yeteneğinin etkilendiği ve karar verme sürecinin bu etki altında kaldığı sonucuna varılacak ve bu nedenle kişinin ceza sorumluluğu olmayabilecektir.

Somut tehlike oluşturacak biçimde genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun objektif cezalandırılabilme şartı ihtiva etmesi nedeni ile teşebbüse elverişli olmadığına dair görüşler ağırlıktadır. Ancak objektif cezalandırılabilme şartları, suçun suç vasfı taşıması için zorunlu olan unsurlardan değil, failin cezalandırılabilmesi için bulunması gereken şartlardandır. Bu nedenle, her ne kadar bu şart gerçekleşmemiş olsa da failin tipte belirtilen eylemi gerçekleştirmesi halinde suç oluşacaktır. Teşebbüs ise failin eylemlerinin dış etmenler nedeni ile tamamlanamaması halinde -barındırdığı tehlike nedeni ile- kınanmasına dair hükümleri ifade etmektedir. Bu nedenle gerek bu fıkra hükmünde belirtilen somut tehlike suçuna gerekse de 2. fıkra da bulunan soyut tehlike suçuna, eylemlerin nitelikleri elverdiği ölçüde, teşebbüs mümkündür.

Bu suç kapsamında gerçekleştirilen bir hareketin birden fazla suç oluşturması halinde, kanun gerekçesi ve buna uygun Yargıtay uygulamasına göre fikri içtima kuralları uygulanmaktadır. Eğer yasada belirtilen tehlike suçu ile korunan hukuki değeri ile ortaya çıkan diğeri suçun (ekseriyetle ortaya çıkan zarar suçunun) korunan hukuki değeri aynı ise; yani tehlike ve zarar suçunu barındıran her iki hükümle aslında aynı hukuki değerin korunması söz konusu ise fikri içtima kurallarının uygulanması doğru olmayacaktır. Aslında her iki hükümde aynı amaca hizmet etmektedir. Burada içtima görünüştedir ve tehlike suçuna ilişkin hüküm ikincil nitelikte olacaktır. Eğer ki oluşan zarar ve tehlike suçları farklı hukuki menfaatlere hizmet ediyorsa burada içtima görünüşte olmayacaktır. Zira bu iki norm arasında asli-tali norm ilişkisi bulunmamaktadır. Bu durumda görünüşte içtima kuralının uygulanması suretiyle tehlike suçunu düzenleyen hükmün yok sayılması kabul edilemeyecektir.

REFERANSLAR

- AKBULUT, Berrin; *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara 2020.
- AKDAĞ, Hale; *Ceza Hukukunda Kusurluluğu Kaldıran ve Azaltan Nedenler*, Adalet Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2020.
- AKSOY RETORNAZ, Emine Eylem; *Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu*, GÜHFD, Yayın No: 75, İstanbul 2014, s. 3-16.
- AKSOY RETORNAZ, Emine Eylem; *Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması*, Özel Ceza Hukuku C. V, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2019.
- ALACAKAPTAN, Uğur; *Suçun Unsurları*, Sevinç Matbaacılık, Ankara 1975.
- ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin; *Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, MÜHFHAD, Özel Sayı, 2013, s. 17-44.
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim; *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayıncılık, 15. Baskı, Ankara 2021.
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim; *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayıncılık, 19. Baskı, Ankara 2021.
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim; *Gerekçeli Ceza Kanunları*, Adalet Yayıncılık, 23. Baskı, Ankara 2021.
- ARTUK, Mehmet Emin/ÜZÜLMEZ, İlhan; *Taksirle Tehlikeye Sebebiyet Verilmesi Suçu-Genel Güvenliğin Taksirle Tehlikeye Sokulması*, TBB Dergisi, 57. Sayı , 2005, s. 181-217.
- AYGÖRMEZ, Gülsün Ayhan; *Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması Suçları*, ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 3, Sayı 2, 2021, s. 313-355.
- CENTEL, Nur; *Cezanın Amacı ve Belirlenmesi*, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir 2001, s. 337-372.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem; *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayıncılık, 5. Bası, İstanbul 2008.

DARAGENLİ, Vesile Sonay; *Tehlike Suçları*, T.C. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998 (Yayınlanmamış Tez).

DEMİRBAŞ, Timur; *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, Ankara 2021.

DEMİREL, Muhammed; *Tehlike Suçları-Zarar Suçları Arasındaki İlişkinin İçtima Kuralları Kapsamında Değerlendirilmesi*, İÜHFM, c. 71 (1), 2013, s. 1479-1488.

DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir; *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım C. I*, Sermet Matbaacılık, Yedinci Bası, İstanbul 1979.

DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir; *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım C. II*, Filiz Kitabevi, Sekizinci Bası, İstanbul 1983.

EGEMENOĞLU, Alaaddin; *Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu*, T.C. İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017 (Yayınlanmamış Tez).

ERDOĞAN, Yağmur Müge; *Ceza Hukukunda Amirin Emrinin Yerine Getirilmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

ERGÜNE, Elif; *Tehlike Suçları Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama Suçları*, İÜHFM, c. 78 (3), 2020, s. 1675-1721.

ERMAN, R. Barış; *Ceza Hukukunun Dönüşümü*, Prof. Dr. Duygun Yarsuvat'a Armağan, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2012, s. 447-480.

ERSOY, Uğur; *Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları*, TAAD, 41. Sayı, Ocak 2020 s. 27-64.

EVİK, Ali Hakan; *Hileli İflas Suçundaki İflasa Karar Verilmesi İbaresinin Hukuki Niteliği*, Prof. Dr. M. Emin Artuk'a Armağan, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat; *Türk Ceza Kanunu Açıklaması C. III*, Kazancı Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul 1980.

GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat; *Türk Ceza Kanunu Açıklaması C. IV*, Kazancı Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul 1980.

HAFIZOĞULLARI, Zeki/GÜNGÖR, Devrim; *Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi*, TBB Dergisi, 69. Sayı , 2007, s. 21-50.

HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN; Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar*, US-A Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2017.

HAKERİ, Hakan; *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 22. Baskı, Ankara 2019.

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan; *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, Ankara 2021.

ÖNDER, Ayhan; *Ceza Hukuku Dersleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992.

ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar; *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, Ankara 2021.

ÖZEN, Mustafa; *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, Adalet Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara 2020.

ÖZGENÇ, İzzet; *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, 17. Bası, Ankara 2021.

ÖZGENÇ, İzzet; *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)*, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 3. Bası, Ankara 2006.

ÖZGENÇ, İzzet/ÜZÜLMEZ, İlhan; *Ceza Genel Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2021.

ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan; *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 21. Baskı, Ankara 2021.

PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer; *Türk Ceza Kanunu Yorumu C. III*, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2010.

POLAT, Halil; *Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması Suçu ile Bu Suçun Diğer Suçlarla İçtiması*, TAAD, 1. Sayı, Ankara 2010, s. 135-166.

POLAT, Oğuz; *Adli Tıpta Bilirkişilik*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2020.

ŞARE, Ersin; *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*, TBB Dergisi, 130. Sayı, 2017.

TAN, Mehmet; *Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler c. I*, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2011.

TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Murat; *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 19. Baskı, Ankara 2021.

TOROSLU, Nevzat; *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, 13. Baskı, Ankara 2009.

TOROSLU, Nevzat; *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Savaş Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2007.

TÖNGÜR, Ali Rıza/ ÇETİNTÜRK, Ekrem; *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2020.

ÜNAL, Osman Gazi; *Türk Ceza Hukuku'nda Tehlike Suçları*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2020 (Yayınlanmamış Tez).

YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried; *Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch*, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2015.

YILDIZ, Mehmet Emre; *Ceza Hukukunda Akıl Hastalığının Kusur Yeteneğine Etkisi ve Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri*, Adalet Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2020.

Elektronik Kaynaklar

www.tdk.gov.tr

www.legalbank.net

www.internethaber.com